

**UZAKTAN EĞİTİM LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARININ
TEKNOLOJİ BOYUTUNUN YAPILANDIRILMASI:
DÖNÜŞÜMCÜ SOSYAL AĞ SENTEZİ**

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

(Doktora Tezi)

Eskişehir, 2014

**UZAKTAN EĞİTİM LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARININ
TEKNOLOJİ BOYUTUNUN YAPILANDIRILMASI:
DÖNÜŞÜMCÜ SOSYAL AĞ SENTEZİ**

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

DOKTORA TEZİ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Gülsün EBY

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mart, 2014

Bu Tez Çalışması Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Komisyonunca kabul edilen 1103E056 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ'in "Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi" başlıklı tezi 12 Mart 2014 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Uzaktan Eğitim** Anabilim Dalında Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Gülsün EBY

Üye : Prof.Dr.Erol SAYIN

Üye : Doç.Dr.Murat ATAİZİ

Üye : Doç.Dr.Volkan YÜZER

Üye : Yard.Doç.Dr.Evrin GENÇ KUMTEPE

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doktora Tez Özü

UZAKTAN EĞİTİM LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARININ TEKNOLOJİ BOYUTUNUN YAPILANDIRILMASI: DÖNÜŞÜMCÜ SOSYAL AĞ SENTEZİ

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart 2014

Danışman: Prof. Dr. Gülsün EBY

Bu çalışmada, Uzaktan Eğitim yöntemi ile yürütülecek Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Öğrenme ve iletişim boyutlarının da göz önünde bulundurulduğu bu süreçte, Öğrenenin öğrenme süreci Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ile, iletişim süreci ise Sosyal Ağ Kuramı ile ele alınmıştır. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun ilk kez yapılandırılması konusunda, var olan Sosyal Ağ Kuramı yaklaşım ve yöntemleri yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada “Sosyal Ağ Sentezi” kavramı tanımlanmış ve uygulanmıştır.

Nitel bir durum çalışması olan bu araştırmada, Delphi yöntemi kullanılarak Uzaktan Eğitim alanındaki uzmanların görüş ve deneyimlerinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın verilerini toplamak üzere her iki kuramın birlikte ele alındığı bir kuramsal düzey geliştirilmiş ve kuramsal dizeye bağlı olarak sorular üretilmiştir. İlk iki Delphi turunda, Dönüşümcü Öğrenmenin gerçekleşmesine ilişkin geliştirilecek Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin kimler ya da neler olması gerektiği sorgulanmıştır. Sonraki iki turda ise Öğrenen ile bu Aktörler arasındaki ilişkiler ve her bir ilişkinin özelliklerinin nasıl olması gerektiği araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara dayanarak Öğrenenin merkezde olduğu ben-merkezli Sosyal Ağ yapısı ortaya konmuştur.

Bu bağlamda, Sosyal Ağın, genel olarak Uzaktan Eğitim ve Teknoloji odağındaki Akademik ve Uygulamaya dönük Aktörlerden oluşması gerektiği bulunmuştur. Sosyal Ağda Öğrenenin bu Aktörler ile kuracağı İlişkilerin ise çoğu çift yönlü simetrik olmalı, tek yönlü ilişkilerde ilişkiyi başlatan taraf Öğrenen olmalıdır. İlişkilerin çoğu güçlü ve çok güçlü düzeyde, periyodik ya da sürekli özellik taşımalıdır. Bunun yanısıra Öğrenenin zamanının büyük kısmını bu ilişkilere ayırması gerekmektedir.

Bu çalışmada, son olarak araştırma sonucunda ortaya konan Sosyal Ağ yapısının gerçekleşmesine ilişkin önerilere yer verilerek Sosyal Ağ Sentezi Modeli geliştirilmiştir. Söz konusu modelin Uzaktan Eğitim alanında kurumlara, araştırmacılara ve öğrenenlere yol göstereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar, Uzaktan Eğitim Programlarının Teknoloji Boyutu, Model, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, Sosyal Ağ Kuramı, Sosyal Ağ Sentezi.

Abstract

STRUCTURING THE TECHNOLOGY DIMENSION OF DISTANCE EDUCATION GRADUATE PROGRAMS: TRANSFORMATIVE SOCIAL NETWORK SYNTHESIS

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Distance Education Department

Anadolu University Graduate School of Social Sciences, March 2014

Advisor: Prof. Dr. Gülsün EBY

In this study, the aim is to develop a model for structuring the technology dimension of Distance Education Graduate Programs which will be distance programs themselves. Learning and communication dimensions were also considered in this process; learning process by Transformative Learning Theory and communication process by Social Network Theory. Current approaches and methods are insufficient when the problem is structuring the technology dimension of Distance Education Graduate Programs for the first time. Therefore, in this study, concept of “Social Network Synthesis” is defined and applied.

In this qualitative case study, Delphi method was used to benefit from the experts’ opinions and experiences in Distance Education field. For this purpose, a theoretical matrix was developed considering both the theories to collect data and questions were generated according to the theoretical matrix. In the first two rounds of Delphi, the Actors which should be taken place in the Social Network that will be developed relating to provide Transformative Learning. In the following two tours, how the Relationships between the Learner and the Actors, and properties of each relationship should be was the focus. Based on the findings, an ego-network type of Social Network structure is presented where the Learner was in the centrum.

In this context, it is found that the Social Network should consist of the Actors that are closely related to Distance Education and Technology in an academic or practical way. The relationships between the Learner and these Actors should be mostly two- way symmetric; and if the relationship is one-way, the Learner should be the one that starts it. Most of the relationships should be strong and very strong, and periodic or continuous. In addition, the Learner should spend most of his/her time for these relationships.

Lastly, in this study, regarding the suggestions for providing the Social Network structure that is found, a Social Network Synthesis Model was developed. It is thought to provide guidance for institutions, researchers and learners.

Keywords: Distance Education, Programs in Distance Education Field, Technology Dimension of Distance Education Programs, Model, Transformative Learning Theory, Social Network Theory, Social Network Synthesis.

25.03.2014

Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi

Bu tez/proje çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukukî sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Önsöz

Bu çalışmada, doktora programı sürecimin başlarından beri farkettiğim ve üzerinde düşündüğüm ‘Uzaktan Eğitim alanına özgü uzman yetiştirilmesi gereği’ ve buna yönelik olarak ‘ne tür programların nasıl tasarlanabileceği’ sorunlarını ele alma fırsatını buldum. Uzaktan Eğitimdeki yüksek önemi nedeniyle, şimdilik *Teknoloji* boyutu ile başlangıç yapılan ancak İletişim ve Öğrenme boyutlarının da etkisinin gözardı edilmediği bu çalışmanın ileride genişletileceği ve geliştirileceğini düşünüyorum ve umuyorum.

İletişim boyutunu çalışmada yansıtırken sosyal ağ bakış açısını kullandığım bu çalışma, bana ‘Sosyal Ağ Sentezi’ gibi çok çeşitli alanlarda kullanılabilecek olan bir yaklaşımı tanımlama ve uygulama fırsatını da sundu. Buna ek olarak öğrenme boyutunda, öğrenenlerin hem kendi öğrenme süreçlerinde hem de gelecekteki Uzaktan Eğitim uzmanları olarak teknoloji kullanma, öğrenme ve öğretmeye yardımcı olma ile ilgili bir *dönüşüm* yaşamasına odaklandım. Tezimi tamamladığımda ise doktora başlarken aslında benim de bir tür *Dönüşüm Yolculuğuna* başladığımı ve sonuna geldiğimde ise *dönüştüğümü* hissettim.

Tez sürecini zekası ve bilgisi ile olduğu kadar güler yüzü, olumluluğu, esnekliği, cesareti, anlayışı, desteği, bana ve konuma olan inancı ile yönlendiren danışmanım Prof. Dr. Gülsün EBY başta olmak üzere bu süreçte değerlendirmeleri, bilgi paylaşımları ve bakış açıları ile yol gösteren tez izleme komitesi üyeleri Doç. Dr. Murat ATAİZİ ve Yrd. Doç. Dr. Evrim KUMTEPE’ye; yorum ve önerilerinden yararlandığım Prof. Dr. Mehmet KESİM ve Doç. Dr. T. Volkan YÜZER’e; katkıları için Yrd. Doç. Dr. Serpil KOÇDAR ve Öğr. Gör. M. Recep OKUR’a; tez savunma aşamasında sunduğu bakış açısı ve ileriye dönük önerileri için Prof. Dr. Erol SAYIN’a ve bu çalışmaya zaman ayırarak veri sağlayan katılımcılarıma çok teşekkür ederim.

Eğitimimiz için büyük fedakârlıklarda bulunan rahmetli annem başta olmak üzere bütün aileme ve bugüne kadarki bütün öğretmen ve hocalarıma da minnettarım. Son olarak bu süreçteki destek ve yardımları için eşim İhsan’a teşekkür ediyor ve varlığıyla herşeyi bambaşkalaştıran, güzelleştiren, yaşamıma farklı pencereler açan oğlum Emre’yi kucaklıyorum.

Özgeçmiş

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı

Doktora

Eğitim

Y. Lisans	2005	Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yöneylem Araştırması Anabilim Dalı
Y. Lisans	2003	Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Bilişim (Tezsiz)
Lisans	2000	Osmangazi Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Endüstri Mühendisliği Bölümü
Lise	1996	Eskişehir Anadolu Lisesi

İş

2005-	Öğretim Görevlisi. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Bilgisayar Destekli Eğitim Birimi
2003- 2005	Öğrenci işçi. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri/yılı: 04.11.1978/Eskişehir Cinsiyet: Kadın Yabancı dil: İngilizce

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı	ii
Öz	iii
Abstract	v
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi.....	vii
Önsöz	viii
Özgeçmiş	ix
Tablolar Listesi	xiv
Şekiller Listesi	xvi
1. Giriş	1
1.1. Sorun.....	1
1.2. Amaç	8
1.3. Önem	8
1.4. Sınırlıklar	11
1.5. Tanımlar	11
2. Alanyazın	14
2.1. Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar.....	14
2.1.1. Dünyada Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar	19
2.1.1.1. Maryland Üniversitesi (Amerika Birleşik Devletleri)	19
2.1.1.2. Regent Üniversitesi (Amerika Birleşik Devletleri)	21
2.1.1.3. Athabasca Üniversitesi (Kanada)	22
2.1.1.4. Açık Üniversite (İngiltere)	26
2.1.1.5. Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi (Hindistan)	29
2.1.1.6. Nairobi Üniversitesi (Kenya)	30

2.1.1.7. Filipinler Açık Üniversitesi (Filipinler)	32
2.1.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar	33
2.1.2.1. Anadolu Üniversitesi (Eskişehir)	33
2.1.2.2. Sakarya Üniversitesi (Sakarya)	35
2.1.2.3. Okan Üniversitesi (İstanbul)	37
2.2. Sistem Yaklaşımı	37
2.3. Uzaktan Eğitim Programlarının Teknoloji Boyutu	40
2.3.1. Uzaktan Eğitim Sisteminde Teknolojik Altyapı	41
2.3.2. Uzaktan Eğitim Öğrenme Etkinliklerinde Teknoloji	42
2.3.3. Teknoloji Boyutunu Yapılandırma	44
2.4. Uzaktan Eğitimde Model Oluşturma	46
2.5. Sentez	48
2.6. Kuramsal Temeller	50
2.6.1. Dönüşümcü öğrenme kuramı	50
2.6.1.1. Dönüşüm yolculuğu modeli	53
2.6.2. Sosyal ağ kuramı	56
2.6.2.1. Sosyal ağlar	57
2.6.2.2. Ağ bilimi	58
2.6.2.3. Sosyal ağ bileşenleri ve ölçüleri	60
2.6.2.4. Sosyal ağ analizi	67
2.6.2.5. Ağ dokuma	69
2.6.3. Sosyal Ağ Sentezi	70
2.6.4. Kuramsal düzey	72
3. Yöntem	78
3.1. Araştırma Modeli	78
3.2. Araştırma Deseni	79

3.2.1. Delphi yöntemi	81
3.2.1.1. Delphi yöntemi ve kullanım amaçları	81
3.2.1.2. Delphi yönteminin uygulanışı	82
3.2.1.3. Delphi yönteminin güçlü ve sınırlı yönleri	84
3.2.2. Araştırma alanı ve katılımcılar	85
3.2.3. Veri toplama araçları	88
3.2.3.1. Kuramsal düzey temelli nitel anket	89
3.2.3.2. Nicel önem dereceleme anketi	90
3.2.3.3. Nicel çoktan seçmeli anketler	91
3.2.4. Veri toplama süreci	92
3.2.4.1. Birinci tur Delphi	92
3.2.4.2. İkinci tur Delphi	93
3.2.4.3. Üçüncü tur Delphi	94
3.2.4.4. Dördüncü tur Delphi	94
3.2.5. Veri analizi	95
3.2.5.1. Birinci tur Delphi	95
3.2.5.2. İkinci tur Delphi	97
3.2.5.3. Üçüncü tur Delphi	98
3.2.5.4. Dördüncü tur Delphi	99
3.3. Araştırmanın İnanırlığı	100
3.4. Araştırmacının İnanırlığı	102
3.5. Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yönleri	103
4. Bulgular ve Yorum	104
4.1. Aktörler	104

4.1.1. Dönüşüm Yolculuğu Süreçleri Temelinde Aktörler	104
4.1.1.1. Bireyler	106
4.1.1.2. Kurumlar	107
4.1.1.3. Kaynaklar	108
4.1.1.4. Araçlar	110
4.1.2. Süreç-Bağımsız Aktörler	112
4.2. İlişkiler ve İlişki Özellikleri	115
4.3. Aktörler ve İlişkiler	122
4.4. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi	124
5. Sonuç ve Öneriler	134
5.1. Sosyal Ağda yer alacak Aktörlere ilişkin sonuçlar ve öneriler	135
5.2. Sosyal Ağda kurulacak İlişkiler ve İlişki özelliklerine ilişkin sonuçlar ve öneriler	136
5.3. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutuna ilişkin Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli	138
5.4. Araştırmacılara, Kurumlara ve Öğrenenlere Öneriler	141
Ekler	144
Kaynakça	182

Tablolar Listesi

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Maryland Üniversitesi Uzaktan Eğitim ve E-Öğrenme Yüksek Lisans Programı Uzmanlık Alanlarına Göre Kariyer Olanakları	20
Tablo 2. Açık Üniversite (İngiltere) Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı Modüller.....	28
Tablo 3. Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı Dersleri	34
Tablo 4. Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Doktora Programı Dersleri	35
Tablo 5. Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı Dersleri	36
Tablo 6. Uzaktan Eğitim Modelleri – Kavramsal Bir Çerçeve	40
Tablo 7. Araştırmacıların Dönüşümcü Öğrenmeye Bakış Açıları	52
Tablo 8. Dönüşüm Yolculuğu ile Orijinal Modelin Karşılaştırılması	54
Tablo 9. Ağın Tümüne Yönelik Tipik Yapısal Sosyal Ağ Ölçüleri	64
Tablo 10. Bireysel Aktörlere Yönelik Tipik Yapısal Sosyal Ağ Ölçüleri	65
Tablo 11. Bağların Tipik İlişkisel Sosyal Ağ Ölçüleri	66
Tablo 12. Ağ Dokuma Katılım Piramiti	70
Tablo 13. Kuramsal Dizey	75
Tablo 14. Çalışmaya Katılmayı Kabul Eden Katılımcılar ve Katılım Durumları.....	87
Tablo 15. Süreçler ve Aktör Grupları Temelinde Üretilen Soru Sayıları	89
Tablo 16. Süreçler Temelinde Soruların Düzenlenişi	90

Tablo 17. Soruların Süreçler ile İlişkisi	90
Tablo 18. Veri Analizi için Yanıtların Derlenmesi	95
Tablo 19. Tema ve Ana Temaların Belirlenmesi	96
Tablo 20. 2.Tur Veri Analizi için Kullanılan Tablo	98
Tablo 21. 3.Tur Veri Analizi için Kullanılan Tablo	99
Tablo 22. Dönüşüm Yolculuğu Süreçlerine göre Aktörler	105
Tablo 23. Sosyal Ağda Bulunması Yüksek Öneme Sahip Aktörler	114
Tablo 24. Uzlaşılan İlişkiler	116
Tablo 25. İlişki ve İlişki Özellikleri	119
Tablo 26. Sosyal Ağda Öne Çıkan İlişkiler için Olası bir Sıralama	123
Tablo 27. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli	140

Şekiller Listesi

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Araştırma Süreci	80
Şekil 2. Kesişen Gruplar Örneği.....	97
Şekil 3. Sosyal Ağda En Öne Çıkan İlişkilerin Oluşturduğu Yapı	127
Şekil 4. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi – Bireyler.....	128
Şekil 5. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi – Kurumlar	129
Şekil 6. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi – Kaynaklar	130
Şekil 7. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi – Araçlar	131
Şekil 8. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi - Sosyal Ağ	132
Şekil 9. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli	133

1. Giriş

Giriş bölümü, sırasıyla bu araştırmada ele alınan sorunu, araştırmanın temel amacını, araştırmanın akademik açıdan ve uygulamaya dönük önemini, araştırmanın sınırlıklarını ve araştırmada kullanılan tanımları kapsamaktadır.

1.1. Sorun

Bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile eğitim ve öğrenmeye bakış açılarındaki değişimler, Uzaktan Eğitimi hem kurumlar hem de öğrenenler için giderek daha tercih edilir hale getirmiştir. Sloan-C'nin verilerine göre 2011 yılında ABD'de en az bir uzaktan (çevrimiçi) ders alan öğrenci sayısı 6,7 milyon olup bir önceki yıla göre 570.000 artmıştır (Allen ve Seaman, 2013: 4). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin (2012) Yaygın Eğitim Faaliyetleri Araştırması'nda, Türkiye'de 2012 yılında çeşitli kuruluşlarca açılan 77.715 kursu 3.095.003 kişinin tamamladığı belirtilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2012). 2008 yılında Türkiye'de üniversite öğrenimi görmek isteyen ortalama 1,5 milyon lise mezununun üniversitelere yerleştirilebilmesi, Türkiye yükseköğretiminde var olan en ciddi sorun olarak tanımlanmış olup çözüm yaklaşımlarından biri ise açık öğretimin bütün bölümlerinin herkese açık hale gelmesi ve yeni uzaktan öğretim programları açılması olarak belirtilmiştir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2008). Buna bağlı olarak 2011 yılında Türkiye'de çeşitli düzeylerde bulunan toplam Uzaktan Eğitim programı sayısı 158'dir. (Yükseköğretim Kurulu, 2011'den aktaran Bilgiç vd., 2011: 82). 2012-2013 öğretim yılında ise çeşitli düzeylerde Uzaktan Eğitim programları ve dersleri yürüten 52 devlet üniversitesi bulunmaktadır (Telli-Yamamoto ve Can, 2013: 195).

XXI. yüzyılda dünyada ve Türkiye'de Uzaktan Eğitim konusunda yaşanan gelişmeler, eğitim kalitesinden ödün verilmemesi için söz konusu bu programları yöneten, yürüten ve tasarlayan kişilerin alana özgü kuramsal ve uygulamaya dönük bilgi ve beceriler açısından yeterlilik düzeylerinin yüksek olmasını gerektirmektedir (Rubin vd., 2004: 53; Bernath ve Rubin, 2003: 10). Gerekli yeterliliklerin kazandırılmasına yönelik olarak

bazı hizmet-içi eğitim, sertifika ve destek programları söz konusu olabilmesine karşın, Uzaktan Eğitim bir *disiplin* olarak kabul edildiğinde, bu alanda uzman yetiştirmek üzere yükseköğretim kapsamında bir eğitim gerekliliğinden söz edilebilir. Yükseköğretim, bir ülkenin gerek duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, bilginin üretilmesinde ve topluma hizmette önemli işlevler üstlenmektedir (Gürüz, 2003). 2547 no.lu Yükseköğretim Kanunu'na göre, Türkiye'de, yükseköğretim kapsamında herhangi bir disipline yönelik olarak programlar önlisans ve lisans düzeylerinde ya da lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyde yapılandırılabilir. Uzaktan Eğitimin disiplinler arası bir alan olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu alanda uzman yetiştirmeye yönelik bir programın lisansüstü düzeyde yapılandırılması daha uygun olacaktır. Bunun nedeni, farklı alanlarda lisans eğitimi almış kişilerin Uzaktan Eğitim alanının gelişmesinde farklı açılardan katkı sağlayabilecek olmasıdır. Örneğin; mühendislik eğitimi geçmişine sahip biri, Uzaktan Eğitimde teknoloji ve problem çözme gibi konularda kendi bilgi ve bakış açısını bütünleştirebilirken, işletme eğitimi almış biri Uzaktan Eğitimin yönetimi ile ilgili konularda açılım sağlayabilir. Dünyada Uzaktan Eğitim alanında derece kazandırmaya yönelik programlar incelendiğinde bu programların yüksek lisans ve doktora düzeylerinde yapılandırıldığı gözlenmektedir: Maryland Üniversitesi, Athabasca Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans ve Doktora Programları gibi.

Yukarıda sözü edilen Uzaktan Eğitim alanındaki bu programlar, yüz yüze ya da uzaktan yürütülmektedir. XXI. yüzyılda Uzaktan Eğitim uzmanı yetiştirmeye yönelik lisansüstü bir programın *Uzaktan Eğitim Yöntemine* göre tasarlanmasının üstünlükleri olacaktır. Bunlardan bazıları; Uzaktan Eğitim sisteminde yer alan ya da alacak personelin hem “öğrenen” deneyimi kazanması, hem de öğrenirken kendisinin de bir işgücü sağlaması (Macdonald ve Poniatowska, 2011: 119; Latchem, 2004: 25), hem farklı yerde ikamet etmekten dolayı olası iş kaybına uğramaması, hem de ulaşım, konaklama gibi zaman ve maliyet açısından olumsuzluk oluşturacak sorunlarının ortadan kaldırılmasıdır (Burgess ve Russell, 2003).

Uzaktan Eğitim yöntemine göre tasarım, teknolojilerin de yakından takibini gerektirmektedir; çünkü Uzaktan Eğitimdeki ana fikir, öğrenen ve öğreticilerin öğrenme etkinliklerinin büyük kısmında farklı yerlerde olmaları nedeniyle birbirleriyle etkileşmek ve enformasyon aktarmak üzere bir teknolojiye bağlı olduklarıdır (Moore ve Kearsley, 2005: 1). Shih vd. (2007: 5)' e göre, Uzaktan Eğitim programlarının geliştirilmesini etkileyen üç temel bileşenden biri teknolojidir. Uzaktan Eğitimin gelişimine bakıldığında da kullanılan teknolojiye bağlı olarak uygulamaların şekillendiği gözlenmektedir.

İlk uygulamalarının (Moore ve Kearsley, 2005: 25) mektup ile yazışma yöntemi kullanılarak yapıldığı Uzaktan Eğitimde, 1960'lı yılların başlarında radyo (Kurubacak ve Yüzer, 2004: 2), 1970'lerin sonlarında kablo ve uydu televizyonu (Nasseh, 1997: 4) gibi kitle iletişim araçlarının kullanımı, 1990'ların başlarında telekonferans, videokonferans sistemlerinin kullanımı (Bates, 2005: 177), XX. yüzyıl sonlarında yerini yoğun olarak kişisel bilgisayarların kullanımına bırakmıştır. Uzaktan Eğitimin teknolojik açıdan XXI. yüzyıl başlarındaki genel durumu ise kişisel bilgisayarlar ve mobil teknolojilerin, iletişim yöntemi olarak İnternet ve ortam olarak Web ile kullanılması şeklindedir. XXI. yüzyılda teknolojiye gelişmelerin artan bir hızla devam ediyor olması da bu teknolojilerin Uzaktan Eğitimde etkin kullanılabilirliğinin sürekli araştırılmasını gerektirmektedir.

Yukarıda söylenenlerin bağlamında, Uzaktan Eğitim alanındaki bir lisansüstü programın tasarımında yöntem işe koşulurken söz konusu bu sistemin vazgeçilmez boyutlarından biri olan *teknolojinin* öncelik kazandığı gözlemlenmektedir.

Yüzer ve Kurubacak (2010: 2), Uzaktan Çevrimiçi Eğitimde, sadece geleneksel ya da güncel bir teknolojik altyapının başarılı bir öğrenme ortamı için yeterli olmayacağını, bu teknolojik altyapının öğrenme kuramları ya da yaklaşımları ile desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna paralel olarak Uzaktan Eğitim bir sistem olarak değerlendirildiğinde de bileşenleri arasında birbirini etkileyen ilişkilerin varlığı kaçınılmazdır (Moore ve Kearsley, 2005: 9). Teknolojiye değişiklikler çoğu zaman

Uzaktan Eğitimde pedagojik boyutun şekillenmesinde rol oynamıştır. Bir Uzaktan Eğitim programı tasarlanırken sistem yaklaşımı benimsenmeli, dolayısıyla teknoloji boyutu yapılandırılırken öğrenme boyutu ile olan ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Uzaktan Eğitimde, teknolojik açıdan yukarıda sözü edilen değişimler olduğu gibi, zaman içinde felsefi ve pedagojik açıdan da farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Eğitime ve öğrenmeye bakışın farklılaşmasıyla ilgili olarak 1900’lü yıllarda temelde davranışçı, yapıcı ve bilişsel kuramlar etkili olurken, 2000’li yıllarda bağlantıcılık (Ally, 2008: 19), dönüşümcü öğrenme kuramı (Ally, 2008: 30) gibi yeni kuramlar da işe koşulmuştur.

XXI. yüzyıl, bir milenyum dönüm noktası, bir tür postmodern tarihe geçiş ya da endüstri çağından yeni bir enformasyon çağına geçişi ifade etmektedir. Bununla birlikte, sadece insanlık tarihi için değil, aynı zamanda dünya tarihi için de bir dönüm noktası olduğu için çok önemlidir. Dünya tarihi açısından çalkantılı ve hayal edilebilecek her düzeyde bireyleri zorlayacak şiddetli değişim süreçlerinin olduğu bir dönemde yaşanılmaktadır ve bu dönüşüme yön verecek olan bireylerin önemli sorumlulukları vardır. Bireyler, bu gezegende yaşamı sona erdirecek güce sahiptir ve eğitim ile ilgili bütün girişimler bu gezegensel boyutta değerlendirilmelidir. Varolan gezegensel durumun kötüye gitmemesi amaçlandığında, bu sorumluluğu yerine getirmek için yaşamı her zaman ön planda tutan “dönüşümcü vizyon” un eğitim sürecine yansıtılması gerekmektedir (O’Sullivan, 2002: 2).

Bu bağlamda, O’Sullivan (2002: 4), dönüşümcü öğrenmenin “yaşamın sürdürülmesi için eğitim”, “eleştirel anlayış için eğitim” ve “bütünleyici yaratıcılık için eğitim”i kapsadığını ileri sürmektedir. Daha analitik ve bilişsel bir bakış açısını benimseyen Mezirow (2003: 326-329)’a göre ise Dönüşümcü Öğrenme, bireylerin önceden özümsemiş olduğu inanç, değer ve duygularına ve diğerlerinin yargılarına göre hareket etmeleri yerine eleştirel düşünebilmeleri, deneyimlerini bu bağlamda yorumlayabilmeleri ve algı ve düşüncelerindeki değişimleri sonraki eylemlerine yansıtabilmeleridir. XXI. yüzyılda, formal ya da informal olarak herhangi bir alanda öğrenme söz konusu olduğunda dönüşümcü öğrenmenin gerekliliğinden söz edilebilir. Bununla birlikte, hızla gelişen teknolojiler ve öğrenme paradigmalarındaki değişimlere bağlı olarak dinamik bir yapıya sahip olan Uzaktan Eğitimde ise bu hızlı geçişler,

bireylerde değişime ayak uydurmaktan öte dönüşüm düzeyinde bir deneyim gerçekleşmesini gerektirebilmektedir. Bu nedenle, Uzaktan Eğitim alanında dönüşümcü öğrenmenin sağlanması önem taşımaktadır.

Ayrıca, daha önce söz edildiği gibi Uzaktan Eğitime olan istem artmakla birlikte, bu sisteme karşı halen direnç (Howell vd., 2003: 5) ve olumsuz önyargılara da rastlanmaktadır. Örneğin, Türkiye’de, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’nin 09.09.2009 tarihli basın açıklamasında, “Uzaktan Eğitim ile mühendis yetiştirilemez!” iddiası bağlamında Uzaktan Eğitim ile eğitim veren Endüstri Mühendisliği Programlarının kapatılması gerektiği (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği [TMMOB], 2009) belirtilmiştir. Dolayısıyla, Uzaktan Eğitim alanında uzman yetiştirmeye yönelik bir programın, önyargılardan arınma ve eleştirel düşünüp eyleme geçmede önemli rol oynayan dönüşümcü öğrenme kuramına göre tasarlanması bir gerekliliktir. Yeniliklere açık, yeni teknolojilere hâkim, eleştirel düşünme becerilerine sahip uzmanların yetişmesi açısından bu önemlidir.

Öte yandan, XXI. yüzyılda teknolojidaki gelişmeler öğrenme-öğretme sürecini olduğu gibi yaşamın diğer alanlarını ve kişilerarası etkileşimi de etkileyerek yeniden şekillendirmiştir (Özmen vd., 2011: 42). Bu aşamada, İnternet’in bilgi kaynaklarına erişimi kolaylaştırması ve özellikle Web 2.0’ın, kullanıcıların bilginin yapılandırılması sürecine katılımını sağlarken birbirleri ile de ilişkiler kurmasına olanak sağlaması etkili olmuştur. Web ortamında kurulan bu ilişkiler sayesinde bireylerin sanal ortamda da sosyal ağlara sahip olduğu görülmektedir. Etkileşim ve öğrenmenin teknolojiler ve sıklıkla da İnternet aracılığıyla sağlandığı Uzaktan Eğitimde bu konu daha da önem kazanmaktadır. Sosyal ağlar, Uzaktan Eğitim sisteminde iletişim ve etkileşimin kalitesini artırabilir. Buna ek olarak, öğrenenlerin daha çok kaynağa erişmesini sağlayarak eleştirel düşüncelerine katkıda bulunabilir. Uzaktan Eğitim ile ilgili kurumlara ilişkilerin gelişmesinde rol oynayabilir.

Öte yandan, Siemens (2006: 77) fiziksel ve dijital (sanal) varlıklarımız arasındaki perdenin kalktığını, bu ayrımın hızla değiştiğini de söylemektedir. Fiziksel ya da sanal

olsun sosyal ağların, Uzaktan Eğitim sisteminin ve programının etkinliğini ve kalitesini belirlemede önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Uzaktan Eğitim sistemi kapsamında sunulacak programlarda, sosyal ağ yapısı alana bağlı olarak değişecektir. Örneğin pazarlama alanındaki bir uzaktan program ile Uzaktan Tıp Eğitimi Programı bağlamında oluşan sosyal ağlar, bu ağlardaki aktörler, ilişkiler ve bunların özellikleri yani sosyal ağın yapısı farklı olacaktır. Ayrıca, Uzaktan Eğitim sistemine ilişkin iletişim, teknoloji, öğrenme, yönetim gibi boyutları (Moore ve Kearsley, 2005: 9-11) birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte, her bir boyut kendi içinde bir sosyal ağa sahiptir.

Sosyal ağ; bireyler, gruplar, şirketler, uluslar gibi farklı varlıkları gösteren *aktörler* ve kontrol, bağlılık, işbirliği, enformasyon alışverişi ve rekabet gibi durumlar ile ilişkilendirilebilecek kaynak akışını gösteren *ilişkiler (bağlar)* ile tanımlanabilir (Carrasco vd., 2006: 5). Bu araştırmada ele alınan konu bağlamında, Uzaktan Eğitim sisteminin teknoloji boyutunun yapılandırılması ile ilgili olası bir sosyal ağda aktörler; yöneticiler, öğretim elemanları, öğrenenler, teknik, idari ve sosyal destek personelleri, danışmanlar, içerik uzmanları, öğrenme tasarımcıları gibi bireyler ve öğrenme yönetim sistemleri, kütüphane, çevrimiçi enformasyon kaynakları, çevrimiçi site ve gruplar gibi diğer kaynaklar olabilir. Aktörler arasındaki ilişkiler ise rehberlik, enformasyon alışverişi, geribildirim, dönüşümcü öğrenmenin sağlanması için herhangi bir etkinlik gibi farklı şekillerde tanımlanabilir. Aktörler ve aktörler arasındaki ilişkilerin özellikleri (yönü, gücü, sıklığı, sürekliliği...vb.), böylelikle bu boyuta ilişkin sosyal yapıyı belirler.

Sosyal ağ analizi, sosyal yapıyı, aktörlerden (düğümlerden) ve aktör çiftlerini birbirlerine bağlayan ilişki kümelerinden oluşan bir ağ olarak ele alır ve bu yapı ile etkilerini inceler (Tindall ve Wellman, 2001: 266-267). Sosyal ağ konusunda 2000'lerden sonra yapılan çalışmalar da özellikle sosyal ağ analizi üzerine yoğunlaşmaktadır (Ethier, 2006: 1-11). Var olan fiziksel ya da sanal ortamdaki sosyal ağların analizi, sosyal yapının çeşitli açılardan gözden geçirilerek yenilenmesinde katkı sağlayabilir. Sosyal ağ analizi çalışmaları, Uzaktan Eğitim ile ilgili olarak da sürdürülmekte olan programlar için var olan durumu ortaya koymakta kullanılabilir. Böylece, karar vericiler program ile ilgili eksikleri saptayabilir ve çözüme yönelik müdahalelerde bulunabilir. Sosyal ağ analizi, yeni programlar açmayı düşünen Uzaktan

Eğitim yöneticilerine fikir vermekle birlikte, ulaşılmak istenen amaca uygun bir sosyal ağın nasıl oluşturulabileceği, hangi adımların izleneceği gibi konularda yetersiz kalmaktadır.

Yukarıda tartışılanların bağlamında, bir Uzaktan Eğitim programı için *sosyal ağ sentezi* yaklaşımının, ilgili birey, kurum, kaynak ve araçlar arasında optimum ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayarak Uzaktan Eğitim alanında XXI. yüzyılın gerektirdiği özelliklere sahip uzmanların yetişmesine katkıda bulunabilecek olması nedeniyle, uygun bir başlangıç noktası olabileceği düşünülmektedir. Sosyal ağ sentezi kavramına dünyada ve Türkiye’deki ilgili alanyazında rastlanmamış olup ¹, bu kavram bu çalışma kapsamında araştırmacı tarafından “*bir amaca yönelik olarak bir sosyal ağ oluşturmak üzere aktörlerin (birey, kurum, kaynak ve araçlar) neler olması gerektiği ve bunlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine yönelik tasarım*” olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, sosyal ağ kuramından yararlanarak bir Uzaktan Eğitim lisansüstü programının teknoloji boyutunun yapılandırılmasında yer alması gereken aktörler, bunlar arasındaki ilişkiler ve ilişkilerin özellikleri ortaya konabilir.

Bu noktada, bu çalışmanın kuramsal temellerini Dönüşümcü Öğrenme ve Sosyal Ağ Kuramı oluşturmaktadır. *Dönüşümcü Öğrenme Kuramı*, Uzaktan Eğitim lisansüstü programı aracılığıyla yetiştirilecek olan uzmanların kendi deneyimleri ile pedagojik ve teknolojik yenilikleri Uzaktan Eğitim uygulamalarına eleştirel olarak yansıtılabilmeleri ve Uzaktan Eğitim alanındaki dönüşümlere yön verebilmeleri açısından önemlidir. Çok sayıda insanın sosyal olarak birbirine bağlı olduğunu ve birbirleri ile çeşitli araçları kullanarak iletişime geçmeyi tercih ettiklerini ileri süren *Sosyal Ağ Kuramı* (Çetin, 2009: 3) ise XXI. yüzyılda Uzaktan Eğitim sisteminin teknolojik boyutunun tasarlanması ve yapılandırılmasında uygun bir referans olacaktır.

Yukarıda tartışılanların çerçevesinde, bu araştırmanın yanıt aradığı sorun, *tamamen Uzaktan Eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı’nın*

¹ Çevrimiçi ortamdaki farklı uygulamaların tek kullanıcı adı ve girişi ile eşzamanlı kullanımını sağlayan programların yaptığı iş de bazı yerlerde “sosyal ağ sentezi” olarak adlandırılmıştır.

teknoloji boyutunun yapılandırılabilmesi için, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi modelinin oluşturulmasıdır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın temel amacı; Uzaktan Eğitim alanında Uzaktan Eğitim yöntem ve teknikleriyle yürütülecek lisansüstü programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasında dönüşümcü sosyal ağ sentezine yönelik bir model geliştirmektir. Bu model, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde geliştirilecektir.

Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, Dönüşüm Yolculuğu Modeli (King, 2009: 91-92) kapsamındaki dört süreç ile ele alınmıştır: (1) Korku ve Belirsizlik, (2) Test etme ve Keşfetme, (3) Onaylama ve Bağlama, (4) Yeni Bakış Açılıarı. Sosyal Ağ Kuramı ise sosyal ağdaki iki bileşeni ile incelenmiştir:

- (1) Aktörler (Bireyler, Kurumlar, Kaynaklar, Araçlar) ve
- (2) İlişkiler (Yön ve Simetri, Güç, Sıklık, Süreklilik özelliklerine bağlı olarak).

Bu bağlamda, araştırmanın amacını gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyal ağda,

1. Öğrenenin dönüşüm yaşamasına katkıda bulunacak Aktörler kimler ve nelerdir?
2. Öğrenenin belirlenen bu Aktörler ile ilişkileri nasıl olmalıdır?

1.3. Önem

Uzaktan Eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılabilmesi için, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi Modelinin oluşturulması amaçlanan bu çalışma, aşağıda belirtilen açılardan önem taşımaktadır.

- Türkiye’de Uzaktan Eğitim programlarının sayısı hızla artmaktadır. Bu alanda yetişmiş personel gereksiniminin sağlanmasına yönelik olarak dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim alanında bazı lisansüstü programlar vardır. Alanyazın bölümünde daha ayrıntılı olarak incelenen bu programlar, 2013-2014 öğretim yılı itibariyle yüz yüze ya da uzaktan yöntemlerle yürütülmektedir. Bu çalışmada, *tamamen uzaktan yürütülecek* olası bir programın yapılandırılması ele alınmaktadır. Bu tür bir programın Uzaktan Eğitim yöntemi ile yapılandırılması sonucunda, uzman adaylarının Uzaktan Eğitim alanındaki uygulamaları “öğrenen” olarak deneyimlemesi, çalışmakta ise işgücü kaybına uğramaması, ulaşım ve konaklama gereksiniminden doğacak zaman kaybı ve maliyetin önlenmesi sağlanabilir.
- Uzaktan Eğitim programının teknoloji boyutunun yapılandırılmasında pedagojik ve yönetsel yönlerin ele alınarak tasarımına ilişkin alanyazında yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu araştırma, yapılandırma aşamasında bir öğrenme kuramını da işe koştduğundan alanyazındaki sözü edilen boşluğu doldurmaktadır. Çalışmada öğrenme kuramı olarak dönüşümcü öğrenme kuramı temel alınmıştır; böylece Uzaktan Eğitim alanında yetişecek uzmanların, Uzaktan Eğitim ve teknolojiler konusunda önyargılardan arınmış, eleştirel düşünebilen, uygulamaya geçirebilen bireyler olması beklenmektedir.
- Öğrenme sosyal bir süreçtir ve sosyal ağların varlıkları ve öğrenme üzerindeki etkileri yadsınamaz. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, sosyal ağ kuramı ile ilgili olarak sosyal ağların analizinin yapılarak çeşitli konulardaki etkilerinin incelendiği gözlenmektedir. Sosyal ağ ve sosyal ağ analizi kavramları alanyazında güncel konular olarak göze çarpmasına rağmen sosyal ağ sentezine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal ağ sentezine ilişkin alanyazındaki ilk çalışma olan bu çalışmada, sosyal ağların potansiyel gücünden yararlanarak dönüşümcü öğrenme ilkeleri çerçevesinde bir sosyal ağ sentezine yönelik model önerisi geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle, bir programın ilk kez yapılandırılmasında amaca uygun bir sosyal ağ tasarlanabilecek ve karar

vericilere benzer çalışmalarda yön gösterebilecektir. Buna ek olarak bu araştırma ile “Sosyal Ağ Sentezi” kavramının alanyazına kazandırılacak olması araştırmanın en güçlü yanlarından biri olarak görülmektedir.

Ayrıca, Uzaktan Eğitim uzmanları, Uzaktan Eğitim kurumları, Uzaktan Eğitim sistem yöneticileri ve Uzaktan Eğitim alanındaki araştırmacılar açısından değerlendirildiğinde, bu araştırma sonunda geliştirilecek modelin aşağıda belirtilen konularda katkı sağlaması beklenmektedir.

1. Uzaktan Eğitim uzmanlarının özelliklerinin iyileştirilmesi
 - Yeniliklere açık, yeni teknolojilere hâkim, eleştirel düşünme becerileri gelişmiş, sistem yaklaşımına sahip olma özelliklerinin kazandırılması
2. Uzaktan Eğitim kurumlarının topluma katkı sağlaması
 - Uzaktan Eğitimde kurum ve öğrenenler açısından zaman ve maliyet etkinliğinin sağlanması
 - Nitelikli Uzaktan Eğitim uzmanı yetiştirilmesi ve böylece Uzaktan Eğitim alanının geliştirilmesi
3. Uzaktan Eğitim alanında lisansüstü programlar açmayı planlayan üniversitelerin yöneticilerine yapılandırma aşamasında rehberlik etmesi
 - Program yapılandırma aşamasında sosyal ağların nasıl kullanılacağına yönelik bir örnek oluşturması
 - Uzaktan Eğitim alanında lisansüstü programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasında sistem içindeki ilişkilerin yönlendirilmesi
4. Uzaktan Eğitim alanındaki araştırmacıların çalışmalarına katkı sağlaması
 - Uzaktan Eğitim programları yapılandırma ve sistem tasarlamada kuramsal temellere dayanan bir model sunarak farklı durumlara uygun farklı modeller geliştirmek için yol göstermesi
 - Sunulan sosyal ağ sentezi modeline yeni bileşenlerin bütünleştirilmesi ile güncelleştirme çalışmalarının yapılabilmesi
 - Modele farklı aktörler ve ilişkiler eklenmesi, ilişkilerin özelliklerinin değişmesi gibi durumlarda geleceğe yönelik öngörü sağlanması

1.4. Sınırlıklar

Bu araştırma, aşağıda belirtilen unsurlar ile sınırlıdır:

- Kapsamı açısından; Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılması ile sınırlıdır.
- Bu araştırma sonucunda geliştirilen model açısından; sosyal ağda sadece ‘Öğrenenin’ ‘doğrudan’ bağlantılarının ele alındığı ben-merkezli ağ olması ile sınırlıdır.
- Katılımcıları açısından; Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans ve Doktora programlarında görev alan sekiz öğretim üyesi ile sınırlıdır.
- Veri toplama aracı açısından; Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde geliştirilen anketler ile sınırlıdır.
- Veri toplama süreci açısından; dört tur uygulanan Delphi yöntemi ile sınırlıdır. Bu bağlamda, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının teknoloji boyutunun yapılandırılmasında Dönüşümcü Öğrenme Kuramı’na dayalı geliştirilen Sosyal Ağda;
 - ilk turda aktörlerin kim ya da neler olması gerektiği,
 - ikinci turda aktörlerin önem dereceleri,
 - üçüncü turda öğrenen ile aktörler arasındaki ilişki ve ilişki özelliklerinin nasıl olması gerektiği araştırılmış ve
 - dördüncü turda, bir önceki turda belirlenen ilişki ve ilişki özellikleri yeniden sorgulanmıştır.
- Araştırmanın yürütüldüğü dönem açısından; 2011-2013 yılları ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Ağ Dokuma: Ağı iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla bir ağ dokumacısı aracılığıyla birbiriyle bağı olmayan aktörlerin aralarında ilişkiler kurularak bağlanmasına dayanan yaklaşım (Krebs ve Holley, 2006: 5-7).

Ağ Dokumacı: Ağ Dokuma yaklaşımına göre, bir sosyal ağda birbiriyle bağı olmayan aktörler arasında ilişki kurarak onları bağlama amacıyla ağa sonradan eklenen aktör (Krebs ve Holley, 2006: 9-11).

Dönüşümcü Öğrenme: Bireylerin karşılaştıkları yeni durumlar karşısında önyargılardan arınmış olarak eylemlerini gerçekleştirme, deneyimlerini eleştirel olarak değerlendirebilme, edindiği yeni düşünme tarzını gelecekteki eylemlerine yansıtabilmesini ifade etmektedir.

Model: “1. Bir araştırma evreni içinde yer alan öğelerin aralarındaki ilişkileri anlamak, daha ileri çözümler yapmak veya neden sonuç ilişkilerini yakalamak amacıyla oluşturulan teorik, matematiksel veya kavramsal ilişkiler yumağı. 2. Yapılması planlanan bir işin üretiminde rehberlik edecek örnek taklidi.” (Demir ve Acar, 1992: 250-251)

Paradigma: Belli bir dönemde bilimsel olarak olgu ve olayları açıklamaya yarayan ortak ve genel bakış açısı. Paradigma, var olan durumu açıklama özelliğini yitirdiğinde yerini yeni bir paradigma alır.

Sosyal Ağ: Sosyal olarak anlamlı ilişkiler kümesiyle birbirine bağlı bireyler (ya da organizasyonlar ya da diğer sosyal varlıklar) kümesidir (Wellman, 1996: 1). Bu çalışmada, Uzaktan Eğitimin teknoloji boyutu ile ilgili birey, kurum, kaynak, araç ve bunlar arasındaki ilişkilerin olduğu yapı olarak ele alınmıştır.

Sosyal Ağ Analizi: Sosyal yapıyı, aktörlerden (düğümlerden) ve aktör çiftlerini birbirlerine bağlayan ilişki kümelerinden oluşan bir ağ olarak görerek sosyal yapıyı ve etkilerini incelemeyi ifade etmektedir (Tindall ve Wellman, 2001: 266-267).

Sosyal Ağ Sentezi: Bu çalışmada, sosyal ağ sentezi “Bir amaca yönelik olarak bir sosyal ağ oluşturmak üzere aktörlerin (birey, kurum, kaynak ve araçların) neler olması

gerektiği ve bunlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine yönelik tasarım” olarak tanımlanmıştır.

Uzaktan Eğitim: Öğrenen ve öğrenme etkinliğinin gerçekteşmesinde rol alan diğer bireyler ile kurumun farklı fiziksel ortamlarda olduğu, bilgiye erişim, destek, danışmanlık vb. konularda iletişimin sağlanması için çeşitli teknolojilerin kullanıldığı eğitim türü.

Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı: Bilim dalı olarak Uzaktan Eğitimin konu alındığı, bu alanda uzman yetiştirmeye yönelik lisansüstü düzeydeki program.

2. Alanyazın

Bu araştırmada, Uzaktan Eğitim yöntemi ile yürütülecek Uzaktan Eğitim alanındaki lisansüstü programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasında Sosyal Ağ Sentezi yaklaşımı ile bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, bu çalışmanın alanyazın bölümü 5 ana başlık altında düzenlenmiştir:

- 1) Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar
- 2) Uzaktan Eğitim Programlarının Teknoloji Boyutu
- 3) Uzaktan Eğitimde Model Oluşturma
- 4) Sentez
- 5) Kuramsal Temeller

Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar başlığı altında Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Eğitim alanındaki programlar ile ilgili genel açıklamalara yer verildikten sonra dünyada ve Türkiye’deki program örneklerine değinilmektedir. Uzaktan Eğitim Programlarının Teknoloji Boyutu, teknolojik altyapı ve öğrenme etkinliklerinde teknoloji kapsamında incelenmektedir. Uzaktan Eğitimde Model Oluşturma bölümünde model çeşitlerinden ve alandaki uygulamalardan söz edilmektedir. Bir sonraki başlıkta Sentez kavramı ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Son başlıkta ise bu çalışmanın kuramsal temellerini oluşturan Dönüşümcü ğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı açıklanmaktadır.

2.1. Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar

Uzaktan Eğitim alanındaki programlar konusunu ele alırken öncelikle Uzaktan Eğitimin tanımlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Alanyazında Uzaktan Eğitime yönelik farklı tanımlamalar olmakla birlikte, alandaki çalışmaları ile tanınmış iki araştırmacıya ait aşağıda verilen tanımların kapsayıcı olduğu düşünülmektedir.

Simonson’un (2009a’dan aktaran, Simonson ve Schlosser, 2011, s.126), Britannica Ansiklopedisi 2009 Yılın Kitabı’ndaki Uzaktan Eğitime ilişkin açıklamaları şu şekilde özetlenebilir:

1. Uzaktan Eğitim, kurumlar aracılığıyla uygulanır.
2. Uzaktan öğrenmede asıl olan coğrafi ayrılık olmakla birlikte zaman da öğrencileri ve öğretmenleri ayırabilir.
3. Etkileşimli uziletişim (uzaktan iletişim) öğrenen grubu birbirine ve öğretmene bağlar.
4. Uzaktan Eğitim bir öğretici, öğretici kaynaklar ve öğrencilerden oluşan bir öğrenme grubu kurar.

Moore ve Kearsley (2012: 2) ise Uzaktan Eğitim için şu tanımları kullanmaktadır: “Uzaktan Eğitim öğretmenin öğrenmeden genellikle farklı bir yerde gerçekleştiği, özel kurumsal bir organizasyonun yanısıra teknolojiler aracılığıyla iletişimin gerektiği öğretim ve planlı öğrenmedir”.

Uzaktan Eğitim alanındaki ilk araştırmalarda genel eğitim, pedagoji, andragoji, felsefe, psikoloji, sosyoloji, tarih ve ekonomi gibi daha önceden var olan disiplinlere ilişkin bilgi ve kuramlardan yararlanılmıştır. Daha sonra, çeşitli çalışmalarda Uzaktan Eğitim alanına özel konulara odaklanılması ve Uzaktan Eğitim alanında uzmanlığın elde edilmesi isteğine bağlı olarak bu sonuçların ortaya çıkması, Uzaktan Eğitimin disiplin olarak ele alınmasının başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda, bir yandan var olan bilginin Uzaktan Eğitim alanına özgü eğitim ve hedef kitleye uygulanabilirliği test edilirken diğer taraftan yeni bilginin ve var olan bilgiyle yeni ilişkilerin keşfedilmesi söz konusudur (Holmberg, 1986: 26).

Yeni bir disiplinin kurulmasını harekete geçiren unsurlar; düzenli ve uzmanlaşmış temel araştırmaların savları ya da uygulamalı araştırma alanlarını belirleme ve alana ilişkin uzman yetiştirme gereksinimidir. Araştırma konuları ve Uzaktan Eğitim uzmanı yetiştirmeye ilişkin öğretim programlarına dayanarak Uzaktan Eğitim için 1980’li yıllarda bu unsurların sağlandığı söylenebilir (Holmberg, 1986: 26). Buna ek olarak yine 1980’li yıllardan itibaren Uzaktan Eğitim alanına özel kuramların geliştirilmesiyle Uzaktan Eğitim disiplininin de geliştiği söylenebilir.

Uzaktan Eğitimin tarihi iletişim ortamının metin olduğu ve öğretimin mektup ile gerçekleştiği 1880’li yıllarda başlamaktadır. XX. yüzyıl başlarında radyo ve sonrasında televizyon Uzaktan Eğitim uygulamaları için kullanılmıştır. 1960’ların sonu ve 1970’lerin başında farklı teknolojilerin birlikte kullanılması gibi yöntemler denenmiş ve Uzaktan Eğitim ilk kez bütün bir sistem olarak görülmüştür. Bu dönemde, İngiltere Açık Üniversitesi başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde açık üniversiteler kurulmuştur. 1980’li yıllarda ise telekonferans teknolojileri, uydu ve etkileşimli videokonferans, iki yönlü video konferans uygulamaları ağırlık kazanmıştır. 1975 yılında ilk kişisel bilgisayarın piyasaya sürülmesinin ardından bilgisayar destekli öğretimde önemli bir artış gözlenmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren ise Web tabanlı programlar yürütülmeye başlamıştır (Moore ve Kearsley, 2012: 23-42).

Türkiye’de ise 1927’den 1955’e kadar sadece eğitim sorunları için çözüm olabileceği tartışılan Uzaktan Eğitim, 1956-1981 yılları arasında mektupla eğitim şeklinde uygulanmıştır. Daha sonra, Uzaktan Eğitimin yükseköğretimde uygulanma hakkının yasal olarak Anadolu Üniversitesi’ne verilmesiyle Açıköğretim Fakültesi kurulmuştur. Anadolu Üniversitesi’nin basılı materyaller, radyo-televizyon programları ve yüzyüze danışmanlık hizmetleri ile devam eden uygulamalarına 1995’te bilgisayar destekli eğitim uygulamaları da eklenmiştir (Kaya ve Odabaşı, 1996: 30-35). 1990’lı yılların sonlarında Türkiye’deki diğer üniversiteler de Uzaktan Eğitim uygulamalarına başlamıştır. 2001 yılından itibaren ise Uzaktan Eğitim Yönetmeliği kapsamında çevrimiçi dersler ve programların yürütülmesi söz konusudur. Yükseköğretim Kurulu’nun 2011 verilerine göre Türkiye’de toplam 158 Uzaktan Eğitim programı bulunmaktadır. Bu programların dağılımı şu şekildedir: 26 üniversitede 73 meslek yüksekokul programı, 9 üniversitede 10 lisans tamamlama programı, 3 üniversitede 14 lisans programı ve 28 üniversitede 61 yüksek lisans programı (Bilgiç vd., 2011: 82). Telli-Yamamoto ve Can (2013: 195) ise 2012-2013 öğretim yılında Türkiye’de 52 devlet üniversitesinde doktora, yüksek lisans, lisans, lisans tamamlama, sertifika, hizmetiçi eğitim, seminer ve ders düzeyinde Uzaktan Eğitim uygulamalarının bulunduğunu belirtmiştir.

Rubin vd. (2004: 53) ve Bernath ve Rubin (2003: 10), Uzaktan Eğitim programlarını yöneten, yürüten ve tasarlayan kişilerin alana özgü kuramsal ve uygulamaya dönük bilgi ve beceriler açısından yeterlilik düzeylerinin yüksek olması gerektiğini söylemektedir. Bu bağlamda, Shaw (2009: 266-270), Uzaktan Eğitimdeki büyüme ve özellikle e-öğrenmedeki gelişmelere bağlı olarak öğretim elemanlarının değişen rolüne değinmiştir. Hızla gelişen eğitim ortamında öğretim elemanlarının teknolojik yenilikleri çıktığı anda benimsemesi ve araç (ortam) ne olursa olsun öğretmeye yetkin olması gerektiğinden söz etmiştir. Buna ek olarak öğretim elemanlarının esnek olması, yeni bilgi ve becerileri edinmesi de gerekmektedir. Bates de (2000: 19) öğretim elemanlarının teknoloji kullanımı konusunda belli bir beceri düzeyine ulaşırsalar bile, teknoloji değiştiği için bu becerilerini sürekli olarak güncellemeleri ve geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Bilgiç vd. (2011: 86), Türkiye’de çevrimiçi eğitimle ilgili olarak üniversitelerin gereksinim ve sorunlarını belirleyerek çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları çalışmada, Uzaktan Eğitim programlarında başarıyı etkileyen en önemli üç unsurun sırasıyla eğitmenlerin pedagojik yeterlilik durumları, eğitmenlerin teknik yeterlik durumları ve çevrimiçi ortam teknolojilerindeki gelişmeler olduğunu bulmuştur. Buna bağlı olarak da öğretim üyelerinin teknik ve pedagojik eğitim desteğine gereksinimleri olduğunu belirtmiştir.

Telli-Yamamoto ve Can (2013: 201-202), Türkiye’de Uzaktan Eğitim ile ilgili sorunların üstesinden gelmek ve bu alandaki sayısal gelişmeyi niteliksel olarak da desteklemek için önerilerde bulunmuştur. Öneriler arasında öğretim elemanlarının Uzaktan Eğitim alanında yeterlilikleri konularında belirli standartların oluşturulması, alanın geliştirilmesi; bu bağlamda da Uzaktan Eğitim alanında yetişmiş öğretim elemanı ve personel gereksiniminin karşılanmasına ilişkin özel eğitim programları düzenlenmesi de yer almaktadır.

Yukarıda sözü edilen Uzaktan Eğitimin bir disiplin olması, dünyada ve Türkiye’deki gelişmeler, saptanan sorunlar ve gereksinimler doğrultusunda Uzaktan Eğitim alanına ilişkin programların geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim alanı ile ilgili çeşitli programlar bulunmaktadır. Bunlar lisansüstü, sertifika, profesyonel gelişim, hizmet-içi eğitim, destek programları şeklinde sınıflandırılabilir. Buna ek olarak Eğitim Teknolojisi, Yaşamboyu Öğrenme gibi programların öğretim programlarında Uzaktan Eğitim ile ilgili birkaç derse yer verilmesi de söz konusudur.

Uzaktan Eğitim Programları, geleneksel (yüzyüze), uzaktan ve karma olarak yürütülebilmektedir. Bu çalışmada, tamamen Uzaktan Eğitim yöntemine ile yürütülecek bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı ele alınmaktadır. Uzaktan Eğitim yönteminin başlıca seçilme nedeni Uzaktan Eğitim sisteminde yer alan ya da alacak personelin hem “öğrenen” deneyimi kazanması, hem de öğrenirken kendisinin de bir işgücü sağlamasıdır (Macdonald ve Poniatowska, 2011: 119; Latchem, 2004: 25). Bununla birlikte, aşağıdaki nedenler de sayılabilir (Moore ve Kearsley, 2012: 8):

- Eşitliğin bir unsuru olarak öğretme ve öğrenmeye *erişimin* artırılması
- İşgücünün becerilerini *güncellemesi* için fırsat sağlama
- Eğitim kaynaklarının *maliyet-etkinliğini* iyileştirme
- Var olan eğitim yapılarının *kalitesini* iyileştirme
- Eğitim sisteminin *kapasitesini* artırma
- Yaş grupları arasındaki *farklılıkları dengeleme*
- Belli *hedef kitlelere* özel eğitim seferberliği sağlama
- *Önemli hedef kitlelerin* acil eğitim gereksinimlerini karşılama
- *Yeni konu alanlarında* eğitim kapasitesini artırma
- Eğitim ile *iş ve aile hayatının* uygun bir birleşimini sunma
- Eğitim deneyimine *uluslararası bir boyut kazandırma*

İzleyen bölümlerde, sırasıyla dünyada ve Türkiye’deki Uzaktan Eğitim alanı ile ilgili programlara yer verilmiştir.

2.1.1. Dünyada Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar

Dünyada Uzaktan Eğitim alanındaki programların belirlenmesi amacıyla konu ile ilgili akademik çalışmalar, eğitim programlarına ilişkin arama motoru görevi gören web siteleri, eğitim programları ile ilgili forumlar ve üniversitelerin web sayfaları incelenmiştir. Ayrıca, Uluslararası Yükseköğretimde Kalite Güvence Ajansları Ağı (INQAAHE)'na eposta gönderilerek bilgi istenmiştir (Ek 1). Bu kurumun yönlendirmesi ile Avrupa e-Öğrenmede Kalite Vakfı (EFQUEL) (Ek 2) ve Katalonya Üniversitesi'nden Albert Sangrà'ya da eposta yollanmıştır (Ek 3). Ancak, Uzaktan Eğitim alanındaki programlara ilişkin herhangi bir yanıt alınamamıştır. Dolayısıyla bu bölümde, yukarıda sözü edilen diğer araştırma araçları aracılığıyla ulaşılabilen programlar yer almaktadır.

2.1.1.1. Maryland Üniversitesi (Amerika Birleşik Devletleri)

Maryland Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim alanına ilişkin programlar, yüksek lisans ve sertifika programları olarak yapılandırılmıştır.

Dünya çapındaki araştırmacıların katıldığı Uzaktan Eğitimde Profesyonel Gelişim konulu ardışık seminerlerin sonucunda açılmasına karar verilen Uzaktan Eğitim ve E-Öğrenme Yüksek Lisans Programı, 2003 yılında Sloan-C En Üstün Çevrimiçi Öğretme ve Öğrenme Programı ödülünü almıştır (Rubin vd., 2004: 52-53). Program, Uzaktan Eğitim alanında çalışan ya da çalışmayı düşünen yetişkinler için tasarlanmış olup kariyerlerine ara vermeden alana özgü beceri ve yetkinliklerini artırmalarını amaçlamaktadır. Öğrenciler, temel düzeyde bilgisayar okuryazarlığı ve akıcı bir İngilizce'ye sahip olmalıdır. Bu programdan mezun olabilmek için 15 kredi temel derslerden olmak üzere 36 kredinin tamamlanması gerekmektedir².

²<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

(Erişim Tarihi:

Program sonunda mezunların Uzaktan Eğitim alanında örgüt ve yönetim süreçleri, liderlik ve değişim yönetimi, bilgi teknolojisi, iş geliştirme, stratejik eylem planlama, problem çözme, etik ve sosyal sorumluluk alanlarındaki yetkinliklerini geliştirmesi hedeflenmektedir. Programda, 3 tür uzmanlık sunulmaktadır. Uzmanlık alanları ve mezuniyet sonrası kariyer olanakları Tablo 1’ de gösterilmiştir. Ayrıca, Almanya Oldenburg Üniversitesi ile yapılan anlaşma kapsamında program mezunlarından küçük bir kısmına doktora seçeneği de sunulmaktadır.

Tablo 1. Maryland Üniversitesi Uzaktan Eğitim ve E-Öğrenme Yüksek Lisans Programı Uzmanlık Alanlarına Göre Kariyer Olanakları

Uzmanlık Türü	Uzaktan Eğitim Teknolojisi ³	Uzaktan Eğitim Öğretme ve Yetiştirme ⁴	Uzaktan Eğitim Politikası ve Yönetimi ⁵
Kariyer Olanakları	Teknik müdür Üretim yöneticisi Teknik uzman / danışman Çevrimiçi Öğretim Koordinatörü Çevrimiçi ders destek uzmanı	Yönetim veya denetim için çevrimiçi bir öğretmen /eğitmen Pedagojik uzman (çevrimiçi öğrenme); Çevrimiçi Öğretim Koordinatörü Çevrimiçi kütüphaneci / kaynak yöneticisi Program değerlendirici / eğitim danışmanı Uzaktan Eğitim konu uzmanı	Uzaktan Eğitim müdürü Proje / program yöneticisi / yönetmeni Proje yönetimi asistanı Çevrimiçi Öğretim Koordinatörü Mali müşavir / hesap yöneticisi Uzaktan Eğitim kütüphanecisi

³<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-technology-specialization.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁴<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-teaching-and-training-specialization.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁵<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-policy-and-management-specialization.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

Maryland Üniversitesi'nin Uzaktan Eğitim alanı ile ilgili 12'şer krediden oluşan beş adet sertifika programı vardır:

- Uzaktan Eğitim Liderliği⁶
- Uzaktan Eğitim, Küreselleşme ve Kalkınma⁷
- E-Öğrenme ve Öğretim Tasarımı⁸
- Uzaktan Eğitim Politikaları ve Yönetimi⁹
- Uzaktan Öğretim ve Yetiştirme¹⁰

2.1.1.2. Regent Üniversitesi (Amerika Birleşik Devletleri)

Regent Üniversitesi Uzaktan Eğitim Doktora Programı, çevrimiçi olarak yürütülmektedir. Yetişkinlerin öğrenme stillerine uygun ve yüksek düzeyde düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmek için işbirliğine dayalı bir topluluk sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Probleme dayalı öğretim programı, uygulamalı tez projeleri ve bireysel tasarlanan araştırma ve uygulamalar kişiye özel bir program izlenmesine olanak vermektedir. Programda Hıristiyan bakış açısı benimsenmiştir. Programı tamamlamak için tez yapılması ve savunulması gerekmektedir. Program takıma dayalı olarak yapılandırılmıştır ve üç yılda tamamlanabilmektedir. Program sonunda mezunlar eğitim teknolojisi alanında yönetici konumunda çalışacak donanıma sahip olmaktadır¹¹. Programda sunulan dersler aşağıda listelenmiştir¹²

⁶<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/distance-education-leadership-graduate-certificate.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁷<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/distance-education-globalization-graduate-certificate.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁸<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/instructional-design-for-e-learning-graduate-certificate.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁹<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/policy-and-management-in-distance-education-graduate-certificate.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

¹⁰<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/teaching-and-training-at-distance-graduate-certificate.cfm> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

¹¹<http://www.regent.edu/acad/schedu/doctoral-degree-distance-education/> (Erişim Tarihi: 03.02.2014)

¹²http://www.regent.edu/acad/schedu/doctoral-degree-distance-education/course_descr_distanced.cfm (Erişim Tarihi: 03.02.2014)

- Çevrimiçi Oryantasyon
- Konaklama
- Bilgi, Araştırma ve Kaynaklar
- Eğitimciler için Hıristiyan Dünya Görüşü
- Araştırma Tasarımı ve Analizi
- Dünya Görüşünde İleri Çalışmalar
- İleri Öğrenme Psikolojisi ve Motivasyonel Gelişme
- Eğitimsel İstatistik
- Liderlik ve Organizasyonlar: İleri Kuram ve Uygulamalar
- Etkili İletişim ve Çatışma Çözme
- Uzaktan Eğitimin Temelleri
- Stratejik Planlama ve Program Değerlendirme
- Uzaktan Eğitimde Öğretim Tasarımı
- Uzaktan Eğitimde Yeni Medya
- Uzaktan Eğitimde Özel Konular (ya da uygulama veya staj)
- Varyans Analizi
- Regresyon ve Korelasyon
- Yapı ve Güvenilirlik Analizi
- Adaylık Sınavı
- Tez

2.1.1.3. Athabasca Üniversitesi (Kanada)

Athabasca Üniversitesi, Yükseköğretim Orta Amerika Komisyonu (MSCHE) tarafından akreditasyon verilen ilk Kanadalı üniversitedir¹³. Uzaktan Eğitim alanında yüksek lisans, doktora ve sertifika programları sunmaktadır.

Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı tamamen uzaktan yürütülmekte olup tüm dersler İnternet dahil olmak üzere çeşitli Uzaktan Eğitim ortamları aracılığıyla

¹³<http://cde.athabascau.ca/> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

sunulmaktadır. Mezunların Uzaktan Eğitim ve öğretimde problem çözme, analiz, sentez ve yorumlama; eğitim ve öğretim programlarını tasarlama, uygulama değerlendirme ve yönetme; Uzaktan Eğitim ve öğretimde araştırma tasarlama, uygulama ve yaygınlaştırma; Uzaktan Eğitim ve öğretim dersleri ve malzemeleri tasarlama ve geliştirme; teknoloji seçimi, uygulaması ve değerlendirme konularında deneyim kazanması beklenmektedir¹⁴.

Athabasca Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi'nin sunduğu dersler, aşağıda listelenmiştir¹⁵:

- Uzaktan Eğitim ve Öğretime Giriş
- Uzaktan Eğitimde Araştırma Yöntemleri
- Öğretim Tasarımının Temelleri: Sistem Analizi ve Öğrenme Kuramı
- Uzaktan Eğitimde Öğretim Tasarımı
- Uzaktan Eğitim ve Öğretimde Planlama ve Yönetim
- Güncel Eğitim Teknolojisi Uygulamaları
- Yetişkin Eğitiminin Temelleri
- Deneyimsel Öğrenme
- Yetişkin Eğitimi ve Yaşamboyu Öğrenme
- Açık ve Uzaktan Öğrenmede Uluslararası Sorunlar
- Uzaktan Eğitimde Program Değerlendirme
- Öğretimsel Proje Yönetimi
- Öğretim Tasarımında Eğilimler ve Sorunlar
- Eğitim ve Öğretimde Teknoloji
- Uzaktan Eğitim ve Öğretimde Çevrimiçi Öğretme
- Eğitimde Açıklık
- K-12 Uzaktan Eğitimde Eğilimler ve Sorunlar
- Uzaktan Eğitim ve Öğretimde Eğitimci ve Öğrenci Desteği
- Uzaktan Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Sorunları
- Eğitim Ortamlarında İşbirliği ve Mentorluk

¹⁴<http://cde.athabasca.ca/programs/mde.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

¹⁵<http://cde.athabasca.ca/programs/courses.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

- Bağımsız Çalışma
- Bağımsız Araştırmalar için Özel Konular
- Tez
- İleri Araştırma Yöntemleri
- Araştırma Önerisi Yazma
- Eğitim ve Öğretimde Teknoloji

Uzaktan Eğitim Doktora Programı ise Kuzey Amerika'da türünün ilkidir. Öğrenenlerden oluşan bilimsel bir topluluk oluşturma vurgusu ile program, takıma dayalı yapılandırılmıştır ve yılda 12 öğrenci kabul etmektedir. Program, ilk yılın başında yapılan 5 günlük oryantasyon dışında tamamen uzaktan yürütülmektedir¹⁶.

Doktora programı, 6 ders (18 kredilik), bir adaylık sınavı ve bir tez ile savunmadan oluşmaktadır. Programdaki derslerde çeşitli dağıtım türleri ve teknolojiler kullanılmakta, böylece öğrenciler bu konuda deneyim kazanmaktadır. Bu uygulamalar, basılı, çevrimiçi ve yüzyüze (oryantasyon haftası süresince) öğretim; bireysel ve işbirlikli öğrenme; eşzamanlı ve eşzamansız etkileşim ve çeşitli teknoloji-aracılı konferans şekillerini içermektedir¹⁷.

Programda sunulan dersler şunlardır:

- Uzaktan Eğitim İleri Konular ve Sorunlar (3 kredi)
- Eğitimde İleri Araştırma (3 kredi)
- Öğretim ve Uzaktan Eğitim Öğrenme (3 kredi)
- Liderlik ve Uzaktan Eğitim Proje Yönetimi (3 kredi)
- Araştırma Semineri I (3 kredi)
- Araştırma Semineri II (3 kredi)

Adaylık Sınavı, Türkiye'deki doktora programlarında uygulanan yeterlilik sınavı sürecinin bir benzeri olarak düşünülebilir. Öğrenciler Adaylık Sınavı'na girmeden önce

¹⁶<http://cde.athabasca.ca/programs/intro.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

¹⁷<http://cde.athabasca.ca/programs/courses.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

en az dört (4) dersi tamamlamak zorundadır. Öğrenci yazılı ve sözlü sınavlardan geçer, tez önerisi onaylanarak sunumu başarılı bulunursa adaylık sınavını geçmiş sayılmaktadır. Adaylık sınavı her iki taraf için de uygun bir teknolojinin kullanımı aracılığıyla uzaktan yapılabilir.

Başka bir konu da *araştırmanın* doktora programının önemli bir odak noktası olarak görülmesidir. Bu bağlamda, doktora öğrencilerinin bilimsel açıdan ve araştırma ve öğretim konularında, yazma ve sunum becerileri de dahil olmak üzere, yüksek yeterlilik standartlarını karşılamaları istenmektedir. Bu aşamada öğrenciden bilimsel yayınlar üretmesi ve Athabasca Üniversitesi'nin çevrimiçi bir dergisi olan *International Review of Research in Open and Distance Learning* tarafından sunulan fırsatlarda aktif rol alması beklenmektedir. Doktora öğrencilerinin aynı zamanda iletişim ve bilgi erişimi için olduğu kadar öğretme ve öğrenmeyi desteklemek için de teknoloji kullanımı konusunda yeterlilik göstermeleri gerekmektedir¹⁸.

Her yıl on iki öğrencinin kabul edildiği takıma dayalı yapılandırılmış olan bu doktora programında normal şartlarda grup olarak ilerleme söz konusu olmaktadır. Programın ilk yılının başındaki beş günlük oryantasyon Athabasca'da yapılmaktadır. Buna ek olarak, program boyunca öğrencilerin bazı araştırma seminerlerine katılımı teşvik edilmektedir. Programın normal tamamlanma süresi 4 yıl olmakla birlikte öğrencilerin 5 yıl içinde programı bitirmeleri gerekmektedir¹⁹.

Athabasca Üniversitesi'nin Uzaktan Eğitim alanına ilişkin sunduğu diğer programlar aşağıda verilmiştir²⁰:

- Uzaktan Eğitim Teknolojisi Lisansüstü Programı
- Öğretim Tasarımı Lisansüstü Programı
- Öğretim Tasarımı Sertifika Programı
- Teknoloji-Tabanlı Öğrenme Sertifika Programı

¹⁸ <http://cde.athabasca.ca/programs/courses.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

¹⁹ <http://cde.athabasca.ca/programs/delivery.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

²⁰ <http://cde.athabasca.ca/programs/> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

Uzaktan Eğitim Teknolojisi Lisansüstü Programı ve Öğretim Tasarımı Lisansüstü Programı 18'er krediden (6 ders); Öğretim Tasarımı Lisansüstü Sertifika Programı ise 9 krediden (3 ders) oluşmaktadır. Bu programlar ilgili alanlarda çalışanların uzmanlıklarını geliştirmeleri üzerine odaklanmaktadır. Teknoloji-Tabanlı Öğrenme Lisansüstü Sertifika Programı'nda ise 3 ders (9 kredi) yer almaktadır. Bu sertifika programı özellikle aşağıda belirtilen konular ile ilgilenenler için tasarlanmıştır:

- Uzaktan Eğitim ve öğretim ortamlarında teknoloji kullanımı modelleri
- öğretme ve öğrenme kuramının çevrimiçi teknoloji uygulamalarına uygulanması
- mevcut çevrimiçi öğrenme kuramı ve alanyazınının uzaktan iletişim ve dağıtım teknolojilerine uygulanması
- Uzaktan Eğitimde program değerlendirme kavramlarının uygulanması
- teknolojilerin çevrimiçi kullanımları ile ilgili araştırmaların uygulanması

2.1.1.4. Açık Üniversite (İngiltere)

İngiltere Açık Üniversitesi'nde Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim adıyla yüksek lisans programı ve lisansüstü sertifika programı olmak üzere üç program sunulmaktadır. Bu programlar, aynı programın birer parçası olarak düşünülebilir.

Her üç program da üniversitenin Eğitim Teknolojileri Enstitüsü'ne bağlıdır. Programlar, dünyadaki bütün ülkelerden gelebilecek öğrencilere açıktır. Öğrenciler İngilizce konuşma ve yazma konusunda yeterli olmalıdır. Öğrenme materyallerinin tamamı çevrimiçi sunulmaktadır²¹.

Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı'nda her bir modül çok çeşitli araç ve öğrenme ortamlarının kullanımını gerektirmektedir. Öğrenciler teknoloji ile zenginleştirilmiş öğrenme konusunda araştırma ve uygulamaları derinlemesine inceleyebilmekte, hem formal hem de informal olmak üzere geniş bir yelpazede kuruluşların öğrenme teknolojisi uygulama tercihlerini

²¹ <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/f10.htm> (Erişim Tarihi: 20.01.2014)

deneyimleyebilmektedir. Teknoloji seçimi ve tasarımı konusundaki becerilerin yanısıra aynı zamanda öğrenenlerin teknolojileri nasıl kullandığı ve teknolojilerin sürekli olarak nasıl değerlendirilebileceği ve geliştirilebileceğine ilişkin anlayışlarını da geliştirmektedir. Ayrıca, öğrenciler modül seçimlerine bağlı olarak belli alanlarda uzmanlık kazanabilmektedir. 180 kredinin tamamlanması gereken programda, 60 kredinin zorunlu modülden, 60 kredinin ilk seçmeli modüllerden ve kalan 60 kredinin ise herhangi iki seçmeli modül grubundan alınması gerekmektedir²².

Çalışma kaynakları web-tabanlı öğretim materyali, bireysel ve küçük öğrenci grupları için öğrenme etkinlikleri, eşzamanlı çevrimiçi tartışma ve eşzamansız mesaj forumları, blog ve wiki araçları, eğitmen desteği, modüle ait web sitesi ve diğer internet kaynaklarını içermektedir. Öğrenciler çeşitli teknoloji ve ortamları kullanmalarına ve yazılı ödevlerine bağlı olarak değerlendirilmektedir. Programda, etkinliklerin kayıtlarının tutulması ve öğrenme materyallerinin farklı formatlarda sunulması gibi seçenekler ile engelli öğrencilere kolaylık sağlanması ve özel istekleri için destek verilmesi söz konusudur.

Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı, aynı alandaki yüksek lisans programının bir kısmını kapsamaktadır. Tablo 2'deki zorunlu modül ve seçmeli modüller (I)'den 120 kredinin tamamlanması gerekmektedir²³.

Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Sertifika Programı ise, aynı alandaki yüksek lisans programının başlangıcı olarak düşünülebilir. Programı tamamlamak için Tablo 2'deki zorunlu modül ve seçmeli modüller (I)'den 60 kredinin alınması yeterlidir²⁴.

²² <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/f10.htm> (Erişim Tarihi: 20.01.2014)

²³ <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/d36.htm> (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

²⁴ <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/c23.htm> (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

Tablo 2. Açık Üniversite (İngiltere) Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı Modülleri

Lisansüstü zorunlu modül	Kredi
Teknoloji ile zenginleştirilmiş öğrenme: uygulamalar ve tartışmalar	60
Lisansüstü seçmeli modüller (I)	Kredi
Erişilebilir çevrimiçi öğrenme: engelli öğrencilerin desteklenmesi	30
E-öğrenmede açıklık ve inovasyon	60
Eğitim teknolojisinde uygulama-temelli araştırma	30
Ağ uygulayıcısı	30
Lisansüstü seçmeli modüller (II)	Kredi
Enformasyon çağında bilim iletişimi	60
Bilim öğreniminde güncel konular	60
Eşitlik, çeşitlilik ve eğitim uygulamalarında önemli konular	60
Öğretim programı, öğrenme ve toplum: uygulama incelemeleri	60
Okuryazarlık gelişiminde zorluklar	60
Gelişim için eğitim	30
Eğitimde araştırma	60
Eğitimde liderlik: bağlam, strateji ve işbirliği	60
Uygulamalı dil incelemeleri	60
Çağdaş dünyada dil, okuryazarlık ve öğrenme	60
Eğitimde profesyonel uygulama liderliği	60
Matematik öğrenme araştırmaları	60
Çocuk gelişimi ve öğrenmesini anlama	60

Kaynak: Açık Üniversite (İngiltere) Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, Modüller ²⁵

²⁵ <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/f10.htm>
(21.01.2014)

(Modüller) Erişim Tarihi:

2.1.1.5. Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi (Hindistan)

Indira Gandhi Ulusal Açık Üniversitesi'nde 1986 yılında kurulan Uzaktan Eğitim Bölümü, Güney Asya Bölgesi'ndeki Uzaktan Eğitim ile ilgili yetiştirme, araştırma ve kapasite geliştirme gereksinimlerine yanıt vermek amacıyla 1993 yılında Uzaktan Eğitim Personel Yetiştirme ve Araştırma Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür²⁶. Enstitü bünyesinde Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, Uzaktan Eğitim Doktora Programı, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı ve E-Öğrenme Lisansüstü Programları sunulmaktadır²⁷. Buna ek olarak her yıl Uzaktan Eğitimin çeşitli konularının ele alındığı kısa dönemli programlar da düzenlenmektedir²⁸.

Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, Uzaktan Eğitim alanında araştırma ve eğitim etkinliklerini yürütebilecek profesyonel insan kaynağı sağlamayı amaçlamaktadır²⁹. Öğrenme etkinliklerinde telekonferans, radyo üzerinden danışmanlık, televizyon yayını, ses ve video kayıtları (kasetler) kullanılmaktadır. Değerlendirme, ödevler ve dönem sonu sınavları aracılığıyla yapılmaktadır. Ancak sınavlara katılabilmek için öğrencilerin danışmanlık ve diğer oturumlara belli oranlarda katılmış olmaları gerekmektedir³⁰.

Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı ve Uzaktan Eğitim Doktora Programı'nda verilen dersler aşağıda listelenmiştir³¹:

- Araştırma Metodolojisi
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri
- Web-tabanlı Eğitim
- Uzaktan Eğitim Bağlamları ve İlgili Alanları
- Dönem Ödevi ve Seminer

²⁶<http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/introduction> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

²⁷<http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/activities> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

²⁸<http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/training> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

²⁹<http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/programmes/detail/457/2> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

³⁰<http://rhyderabad.ignou.ac.in/programmes/detail/427/2> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

³¹http://www.ignou.ac.in/upload/Announcement/Student_Handbook_&_Prospectus.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nda verilen dersler şunlardır³²:

- Uzaktan Eğitimin Gelişimi ve Felsefesi
- Kendi Kendine Öğrenme Basılı Malzemelerinin Tasarımı ve Geliştirilmesi
- Öğrenci Destek Hizmetleri
- Uzaktan Eğitim Yönetimi
- Uzaktan Eğitim İletişim Teknolojisi

E-Öğrenme Lisansüstü Programı'nda verilen dersler ise şöyledir³³:

- E-Öğrenmeye Giriş
- E-Öğrenme Ders Tasarımı ve Geliştirilmesi
- E-Öğrenme Projelerinin Yönetimi
- E-Öğrenme Teknolojileri
- Proje Çalışması

2.1.1.6. Nairobi Üniversitesi (Kenya)

Nairobi Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, Uzaktan Eğitim Doktora Programı, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı ile Açık ve Uzaktan Öğrenme Sertifika Programı bulunmaktadır.

Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı'nın süresi 2 yıldır. Programda verilen dersler aşağıda listelenmiştir³⁴:

- Uzaktan Eğitim Politikaları ve Uygulamaları
- Uzaktan Eğitim Sistemleri ve Programlarının Planlama ve Yönetimi
- Öğrenme Süreçleri ve Öğretim
- Öğretimsel Mesaj Tasarımı
- Öğrenci Destek Hizmetleri

³²<http://rchyderabad.ignou.ac.in/programmes/detail/73/2> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

³³<http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/programmes/detail/534/3> (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

³⁴http://distancestudies.uonbi.ac.ke/uon_degrees_details/689 (Erişim Tarihi: 22.01.2014)

- Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri
- Ölçme ve Değerlendirme
- Öğretim Programı Tasarımı ve Ders Geliştirme
- Uzaktan Eğitim Ekonomisi
- Uzaktan Eğitim için Bilgi ve İletişim Teknolojisi
- Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Değerlendirilmesi
- Uzaktan Eğitimde Basılı Malzemelerin Planlama ve Tasarımı
- Uzaktan Eğitimde Çoklu-ortam Malzemelerinin Planlama ve Tasarımı
- Uzaktan Eğitim Öğrencileri için Danışmanlık Sistemlerinin Planlama ve Tasarımı
- Araştırma Projesi

Uzaktan Eğitim Doktora Programı'nın süresi 3 yıldır. Başvuru sırasında araştırma önerilerinin de teslim edilmesi gerekmektedir³⁵. Doktora programı ve Lisansüstü programına ilişkin programın işleyişi, programda verilen dersler, öğrenme etkinlikleri ve değerlendirme ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Açık ve Uzaktan Öğrenme Sertifika Programı'nın süresi ise 1 yıl olup programda verilen dersler şu şekildedir³⁶:

- Açık ve Uzaktan Eğitime Giriş
- Açık ve Uzaktan Eğitimin İlkeleri ve Uygulaması
- Ders Geliştirme ve Üretimine Giriş
- Öğretim Teknolojisi ve Tasarımı
- Açık ve Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Yönetimine Giriş
- Temel İletişim Becerileri
- Toplum Eğitimi ve Gelişimi
- Aile, Cinsiyet ve Yetişkin Eğitimi

³⁵ http://edustudies.uonbi.ac.ke/uon_degrees_details/1150#.reg_anchor_1150_1167 (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

³⁶ http://distancestudies.uonbi.ac.ke/uon_degrees_details/691#.course_anchor_691_802 (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

- İnsan İlişkileri
- Yetişkin Eğitiminde Öğretim Programı Geliştirme
- Yetişkin Öğrenme Psikolojisi

2.1.1.7. Filipinler Açık Üniversitesi (Filipinler)

Filipinler Açık Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, tamamen çevrimiçi yürütülmektedir. Programda, modüllerden oluşan özel hazırlanmış ders paketlerinin güdümlü bağımsız çalışılması, okumalar ve Web-tabanlı kaynaklar ile üniversitenin portalını (MyPortal) kullanarak bilgisayar aracılı iletişim ve işbirliği ve ilgili Web 2.0 ve m-öğrenme uygulamalarının kullanılması söz konusudur. Öğrencilerin 30 birimlik ders yükünü tamamlamaları, kapsamlı bir sınava girmeleri ve Uzaktan Eğitimde Özel Sorun adlı dersi almaları gerekmektedir. Kapsamlı sınava girmek için tüm derslerden başarılı olmak gerekmektedir. Uzaktan Eğitimde Özel Sorun adlı ders kapsamında ise öğrencilerin Uzaktan Eğitime ilişkin çeşitli bilgi ve becerilerini uygulayabilecekleri bir proje geliştirmeleri ve raporlamaları beklenmektedir. 12-16 hafta içinde tamamlanması gereken proje; araştırma, program geliştirme ya da malzeme geliştirme şeklinde olabilir. Zorunlu ve seçmeli derslerin yer aldığı programda seçmeli ders gruplarının her birinden en az bir ders alma zorunluluğu bulunmaktadır. Sözü edilen dersler aşağıdaki gibidir³⁷:

Zorunlu Dersler:

- Uzaktan Eğitimin Temelleri
- Uzaktan Eğitimde Öğrenme Kuramları ve Öğretim Tasarımı
- Uzaktan Eğitimde Teknoloji
- Uzaktan Eğitimde Öğrenci Öğrenmesinin Değerlendirilmesi
- Uzaktan Eğitim Yönetimi
- Uzaktan Eğitimde Araştırma

³⁷ http://www2.upou.edu.ph/index.php?option=com_content&view=article&id=129%3Amd&catid=4&Itemid=6 (Erişim Tarihi: 03.02.2014)

Seçmeli Dersler

1. Pedagoji Grubu

- Çevrimiçi Öğrenme ve Öğretme
- Yaşamboyu Öğrenme

2. Teknoloji Uygulamaları Grubu

- Çokluortam Eğitim Malzemelerinin Tasarımı ve Değerlendirilmesi
- m-Öğrenme
- Görsel-İşitsel İletişim Malzemelerinin Tasarım ve Üretimi

3. Eğitim Yönetimi Grubu

- Bilgi Çağında Etik, Hukukî ve Sosyal Konular
- Ağsal Öğrenmenin Planlama ve Yönetimi

2.1.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar

Bu bölümde, Türkiye’de Uzaktan Eğitim alanındaki programlar ve özelliklerinden söz edilmiştir. Programları belirlemek üzere üniversitelerin web sayfaları incelenmiştir. Ayrıca, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) başvurulmuştur (Ek 4).

2.1.2.1. Anadolu Üniversitesi (Eskişehir)

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans, Uzaktan Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans ve Uzaktan Eğitim Doktora programlarını sunmaktadır.

Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans programında öğrencinin, en az 7 ders, bir seminer dersi ve uzmanlık alan dersi ile tez çalışmasını başarmış olması gerekmektedir. Her bir ders ve genel not ortalaması için belli bir not barajını geçmesi gerekmektedir³⁸.

³⁸<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/mezuniyetKosullari/989/16/1>
15.01.2014)

(Erişim Tarihi:

Değerlendirme amacıyla yapılan ara sınav, ödev, alıştırma, proje, uygulama ve dönem sonu sınavlarında klasik sınav, çoktan seçmeli sınav, ev ödevi, performans değerlendirme ve ürün değerlendirme yöntemleri kullanılabilir³⁹. Tablo 3, programdaki zorunlu ve seçmeli dersleri göstermektedir:

Tablo 3. Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı dersleri

Zorunlu Dersler	Seçmeli Dersler
Uzaktan Eğitim Teknolojileri	Açık ve Uzaktan Öğrenmede Destek Hizmetleri
Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Temelleri	Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları
Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Semineri	Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Tasarımı
Bilim Etiği	Küreselleşme ve Uluslararası Uzaktan Eğitim
Açık ve Uzaktan Öğrenme Araştırmaları	Eğitim Televizyonunda Program Yapımı
Uzaktan Öğretim Yönetimi	Çevrimiçi Öğretim
Yetişkin Öğrenenler ve Yaşamboyu Öğrenme	Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Değerlendirilmesi
e-Öğrenme Malzemelerinin Geliştirilmesi	
Tez	
Uzmanlık Alan Dersi	

Kaynak: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı-Tezli Yüksek Lisans, Dersler-AKTS Kredileri⁴⁰

Uzaktan Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans programı, 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde açılmıştır. Uzaktan öğretim tekniğine dayalı olarak çevrimiçi yürütülecek olan programın kontenjanı 25 kişidir⁴¹.

Uzaktan Eğitim Doktora programında öğrencinin, lisans ya da yüksek lisans derecesi ile programa başlamış olmasına bağlı olarak en az 14 ya da 7 ders, seminer dersi, yeterlik sınavı, tez önerisi ve uzmanlık alan dersi ile tez çalışmasını başarmış olması gerekmektedir

³⁹<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/olcmeDegerlendirme/989/18/1> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁴⁰<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/dersler/989/13/1> (Erişim Tarihi: 20.01.2014)

⁴¹<http://www.anadolu.edu.tr/> (Rektörlük Duyuruları, 2013-2014 Öğretim Yılı Bahar Dönemi Enstitü İlanları) (Erişim Tarihi: 24.01.2014)

ve her bir ders ve genel not ortalaması için belli bir not barajını geçmesi gerekmektedir⁴². Tablo 4, programdaki zorunlu ve seçmeli dersleri göstermektedir:

Tablo 4. Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Doktora Programı dersleri

Zorunlu Dersler	Seçmeli Dersler
Nitel Araştırma Yöntemleri	Teknolojiyle Öğrenme
Açık ve Uzaktan Eğitimde İleri Konular	Uzaktan Eğitimde Yeni Teknolojiler
Açık ve Uzaktan Öğrenme Sistemlerinin Tasarımı	Açık ve Uzaktan Öğrenmede Bireysel Farklılıklar
Açık ve Uzaktan Öğrenmede Eğilimler	Uzaktan Öğrenme ve Öğretme
Tez	Açık ve Uzaktan Öğrenmede Görsel ve İşitsel Tasarım
	Açık ve Uzaktan Öğrenme Malzemelerinin Geliştirilmesi
	Uzaktan Eğitimde Ölçme-Değerlendirme
	Uzmanlık Alan Dersi

Kaynak: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı-Doktora, Dersler-AKTS Kredileri⁴³

2.1.2.2. Sakarya Üniversitesi (Sakarya)

Sakarya Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri-Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı olarak yürütülmektedir. Programın temel amacı, Uzaktan Eğitim ile ilgili bilgi, beceri ve yetkinlik kazandırmak üzere uzmanlık düzeyinde çalışabilecek; bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve öğretim materyallerinin Uzaktan Eğitimde kullanılması konusunda diğer meslektaşlarına liderlik edebilecek uzmanlar yetiştirmektir⁴⁴.

⁴² <http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/mezuniyetKosullari/990/16/1> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)

⁴³ <http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/dersler/990/13/1> (Erişim Tarihi: 25.03.2014)

⁴⁴ <http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Amaç ve Hedefler) (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

Programı tamamlamak için 90 (AKTS) kredilik ders alınması (Tablo 5), tez çalışması yapılarak jüri önünde başarılı bir şekilde sunması gerekmektedir⁴⁵.

Tablo 5. Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı dersleri

Zorunlu Dersler	Seçmeli Dersler
Bilgisayar Destekli Eğitimin Temelleri	Araştırma Yöntem ve Teknikleri
Eğitim Teknolojilerini Planlanması ve Yönetimi	Eğitim Teknolojisinin Kuramsal Temelleri
İnternet Yönetimli Eğitim Sistemleri	İstatistik Teknikleri ve Veri Analizi
Uzaktan Eğitimin Kuramsal Temelleri	Makale İncelemeleri
Seminer	Öğretim Ortamlarının Tasarımı
Uzmanlık Alanı 1	
Uzmanlık Alanı 2	
Uzmanlık Alanı 3	
Tez	

Kaynak: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi - Uzaktan Eğitim, Ders Planı - AKTS Kredileri⁴⁶

Eğitim-öğretim etkinliklerinde tartışma, örnek olay, rol yapma, problem çözme, beyin fırtınası, gösterim, benzetim, seminer, grup çalışması, laboratuvar, ödev, panel, konuk konuşmacı, öğrenci topluluğu etkinlikleri ve projeleri yer almaktadır. Bu etkinlikler kapsamında standart derslik teknolojilerine ek olarak çoklu ortam araçları, projektör, bilgisayar, tepegöz, özel donanım, gözleme imkan verecek gerçek ya da sanal ortam, İnternet veri tabanları, kütüphane veri tabanları, e-posta, çevrimiçi sohbet, Web tabanlı tartışma forumları kullanılmaktadır⁴⁷.

⁴⁵ <http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Mezuniyet Koşulları) (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

⁴⁶ <http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Ders Planı - AKTS Kredileri) (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

⁴⁷ <http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Eğitim Öğretim Metotları) (Erişim Tarihi: 21.01.2014)

2.1.2.3. Okan Üniversitesi (İstanbul)

Okan Üniversitesinde Uzaktan Eğitim Tezsiz Yüksek Lisans programı yüzyüze yürütülecektir⁴⁸ (Ek 4). 2013-2014 öğretim yılı içerisinde kabul edilen bu programa ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

Bu çalışmada, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı, dünyadaki örneklerin çoğuna benzer şekilde uzaktan yürütülecek bir program olarak ele alınmıştır. Dünyada ve Türkiye'deki Uzaktan Eğitim programlarının bazılarında kullanılan teknolojilere değinilmekle birlikte teknoloji boyutunun nasıl yapılandırıldığı ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Bu araştırmada teknoloji boyutunun yapılandırılması, öğrenme ve iletişim boyutları ile olan ilişkisi göz önünde bulundurularak ilgili kuramlar çerçevesinde ele alınmıştır.

2.2. Sistem Yaklaşımı

Sistem, genel olarak kendisini oluşturan parçaların bütün sistemin etkin şekilde çalışmasını sağladığı bir yapı olarak tanımlanabilir. Burada, parçaların birbiriyle uyumlu çalışıyor olması önemlidir.

Sistem yaklaşımı ise ele alınan sorunu sistem olarak görerek inceleyen ve açıklayan bakış açısıdır. Sistemler yaklaşımında, bileşenler ya da parçalar üzerine odaklanmadan farklı olarak bütünün analizi ve tasarımı üzerinde durulur. Bu yaklaşımda, sorun, bütün yönleri ve parametreleri dikkate alınarak kendi bütünlüğü içinde incelenir. Birbirleriyle nasıl etkileştikleri ve sorunun optimum çözümü için nasıl uygun bir ilişki düzenine getirilecekleri anlaşılmaya çalışılır. Sistem yaklaşımı, bir sorunun çeşitli yönleri arasındaki bağlantıları göstermek ve bunları uzlaşmalar ve optimizasyonlar haline getirmek suretiyle otomatik olarak sistemin uygulanması için zemin hazırlar. Var olan bir soruna sistem yaklaşımının uygulanması, analiz ve sentez sonrasında sorunun

⁴⁸ YÖK ile yazışmalar (Ek 4).

çözümü için uygulama üzerinde düşünülerek plan yapılmasıdır⁴⁹. Sistem yaklaşımının sosyolojik bir paradigma olarak da evrenselliği ve bu nedenle de çekiciliğinden söz etmek olasıdır. Sosyal sistemlerin analizi için çok yönlü yaklaşım sunma potansiyeline sahip olduğu da belirtilmektedir⁵⁰.

Moore ve Kearsley (2012: 9), bir Uzaktan Eğitim programının en iyi sistem yaklaşımı kullanılarak anlaşılabilirliği ve sunulabileceğini belirtmektedir. Bir Uzaktan Eğitim sisteminde olması gerekenler ise şöyle sıralanmaktadır (Moore ve Kearsley, 2012: 12):

- içerik bilgisi ve öğretme için bir kaynak (öğretim üyeleri olan bir eğitim kurumu ve içerik sağlayan diğer kaynaklar)
- bunu öğrenciler için malzeme ve etkinlikler şeklinde düzenleyen ders tasarım alt sistemi
- ortam ve teknolojiler aracılığıyla dersleri öğrenenlere ulaştıran bir alt sistem
- malzemeleri kullanırken öğrenenler ile etkileşim kuran öğretici ve destek personeli
- farklı ortamlardaki öğrenenler
- politika, ihtiyaç analizi ve kaynak dağılımını organize edecek, çıktıları değerlendirecek ve diğer alt sistemleri koordine edecek bir yönetim alt sistemi.

Buna dayanarak Uzaktan Eğitim sisteminin bileşenlerinin öğrenme, öğretme, iletişim, tasarım, teknoloji, yönetim olduğu söylenebilir. Bu bileşenler, alt sistemler olarak da değerlendirilebilir.

Bu çalışmada bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programının teknoloji boyutunun yapılandırılmasının da sistem yaklaşımı ile ele alındığı söylenebilir. Yapılandırma aşamasında kullanılan sosyal ağ sentezi yaklaşımı sistem yaklaşımı ile örtüşmektedir.

⁴⁹ <http://www.incose.org/productspubs/doc/systemsapproach.pdf> (Erişim Tarihi: 21.03.2014)

⁵⁰ http://www.unilu.ch/files/stw_systems-theory-international-encyclopedia-of-political-science_2.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2014)

2.3. Uzaktan Eğitim Programlarının Teknoloji Boyutu

Uzaktan Eğitimde öğrenen ile öğretici, kurum ve içerik arasındaki iletişim ve etkileşim teknolojiler aracılığıyla sağlanmaktadır. Dolayısıyla, öğrenen, öğretici ve kurumun teknolojiler ile ilgili belli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir.

Teknoloji, genel olarak “Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulayım bilimi” ya da “İnsanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü” olarak tanımlanabilmektedir⁵¹. Uzaktan Eğitim alanına ilişkin olarak ise teknoloji ile ilgili daha çok Eğitim teknolojileri, Uzaktan Eğitim teknolojileri, Bilgi ve iletişim teknolojileri, Yeni iletişim teknolojileri, kavramları ile karşılaşılmaktadır. Yükseköğretimde teknoloji kullanımının en sık nedenleri ise öğrenmenin kalitesini iyileştirmek, öğrencilere işlerinde ve hayatlarında gerek duyacakları bilgi teknolojileri becerileri sağlamak, eğitim erişimini genişletmek (ve esnekliği artırmak), “teknolojik zorunluluğa” yanıt vermek, eğitim maliyetlerini azaltmak ve eğitimin maliyet-etkinliğini artırmak olarak sıralanmaktadır (Bates, 2000: 16).

Duderstadt vd. (2002: 57), formal üniversite eğitimi ile ilgili olarak XXI. yüzyıl başlarında, önceki yüzyıla göre çok değişiklik olmadığını belirtmektedir. Uzaktan Eğitimde ise, benimsenen öğrenme yaklaşımına ve kullanılan teknolojilere bağlı olarak farklı yapılar söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda tarihsel gelişim, zaman içinde yoğun olarak kullanılan uygulamalar konusunda fikir verir. Teknolojiye dayalı olarak Uzaktan Eğitim modellerini açıklayan Taylor (1999: 4), teknolojileri esneklik, etkileşim ve maliyet açısından da değerlendirmiştir (Tablo 6).

⁵¹<http://www.tdk.gov.tr/> (Teknoloji) (Erişim Tarihi: 27.01.2014)

Tablo 6: Uzaktan Eğitim Modelleri – Kavramsal Bir Çerçeve

Uzaktan Eğitim Modelleri ve Dağıtım Teknolojileri	Dağıtım Teknolojilerinin Özellikleri				Sıfıra Yaklaşan Kurumsal Değişken Maliyetler
	Esneklik			İleri Düzey Etkileşimli Dağıtım	
	Zaman	Yer	Hız		
İlk Nesil - Mektupla Yazışma Modeli • Yazılı	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır
İkinci Nesil - Çoklu Ortam Modeli • Yazılı • Ses bandı • Video bandı • Bilgisayara dayalı öğrenme • Etkileşimli video (disk ve bant)	Evet Evet Evet Evet Evet	Evet Evet Evet Evet Evet	Evet Evet Evet Evet Evet	Hayır Hayır Hayır Evet Evet	Hayır Hayır Hayır Hayır Hayır
Üçüncü Nesil - Tele-Öğrenme Modeli • Sesli telekonferans • Videokonferans • Sesli görsel (Audiographic) iletişim • TV/Radyo yayını ve sesli telekonferans	Hayır Hayır Hayır Hayır	Hayır Hayır Hayır Hayır	Hayır Hayır Hayır Hayır	Evet Evet Evet Evet	Hayır Hayır Hayır Hayır
Dördüncü Nesil - Esnek Öğrenme Modeli • Etkileşimli çoklu ortam • Web kaynaklarına İnternete dayalı erişim • Bilgisayar aracılı iletişim	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Hayır
Beşinci Nesil - Akıllı Esnek Öğrenme Modeli • Etkileşimli çoklu ortam • Web kaynaklarına İnternete dayalı erişim • Bilgisayar aracılı iletişim, otomatik yanıt sistemlerini kullanarak	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet	Evet Evet Evet

Kaynak: Taylor, 1999: 4.

Caladine (2008: 18-20), teknolojiye ve öğrenmeye bakış açılarındaki değişikliklere bağlı olarak Altıncı Neslin tanımlanması gereğinden söz etmiştir. Bu bağlamda, altıncı nesil ‘Web 2.0 ve e-Öğrenme 2.0’ modeli olarak tanımlanmış ve ilgili teknolojiler Sosyal yazılım, Öğrenciler tarafından oluşturulan kaynaklar, Deneyim ve kaynakların paylaşımı, Ortam zenginliği olarak belirtilmiştir. Zaman, yer ve hız açısından esnekliğin olduğu bu nesilde ileri düzeyde etkileşimli ortamın varlığından söz edilebilir.

Yukarıda sözü edilen modeller bir programın teknoloji boyutunun yapılandırılması konusunda yol gösterici olabilir. Bu aşamada teknoloji boyutunun teknolojik altyapı ve öğrenme etkinliklerinde teknoloji olarak iki farklı başlık altında ele alınması uygun bulunmuştur.

2.3.1. Uzaktan Eğitim Sisteminde Teknolojik Altyapı

Bates (2000: 76-78), eğitim kurumlarında teknolojik altyapının aşağıdaki bileşenlere sahip olduğunu belirtmiştir:

- Fiziksel altyapı
- Altyapı için insan desteği
 - Teknoloji altyapısı destek personeli
 - Eğitim teknolojisi destek personeli
 - Öğretimsel tasarım personeli
 - Konu uzmanları

Fiziksel altyapı; masaüstü ya da dizüstü bilgisayarları ve masaüstü bilgisayarlara bağlı anabilgisayarlar (mainframes) ya da sunucuları içermektedir. Bütün makineleri birbirine bağlayan fiziksel ağı (kablolar ve hatlar, fiber ve Ethernet), işletim sistemini ve makineler ve ağların çalışmasını sağlayan yönlendiriciyi de içermektedir. Ayrıca, telefon, videokonferans donanımları ve ağları ve İnternete erişim gibi kurum dışı iletişimi sağlayan bağlantılar da fiziksel altyapı kapsamında sayılabilir. Enformasyon teknolojilerindeki hızlı gelişmeler nedeniyle donanım ve yazılım sürekli yükseltilmelidir. Bu noktada, finansal açıdan bakıldığında, fiziksel altyapı bir kerelik bir yatırım gibi görülmemeli ve yıllık işletim giderleri kapsamında değerlendirilmelidir (Bates, 2000: 76-78).

Bates (2000: 77), altyapının çalışmasını sağlayan kişileri ise -altyapıdan daha önemli olduklarına da değinerek- dört düzeyde incelemiştir:

Teknoloji altyapısı destek personeli: Ağ ve donanımın kurulması, işletilmesi, güncellenmesi ve bakımı ile ilgilendirler.

Eğitim teknolojisi destek personeli: Eğitim malzemeleri ve programlarını teknoloji kullanarak oluşturan ve uygulayan kişilerdir.

Öğretim tasarımı personeli: Öğretim tasarımı, öğretim elemanı gelişimi, proje yönetimi ve değerlendirmesi gibi konulardaki uzmanlığını kullanarak teknolojinin öğretimde kullanılmasına destek veren personeldir.

Konu uzmanları: İeriği oluşturan ve ağlar ve altyapı aracılığıyla öğretimi sağlayan öğreticilerdir.

Bates (2000: 80-81), teknoloji planı ve akademik plan yapılırken teknoloji altyapısı ile eğitim hedef ve amaçları arasında bağlantı olması gerektiğini de vurgulamaktadır. Bunların yanısıra, en önemli nokta öğrenenlerin teknolojiye erişimlerinin nasıl desteklenebileceğidir (Bates, 2000: 85).

2.3.2. Uzaktan Eğitim Öğrenme Etkinliklerinde Teknoloji

“Sayısal” diye nitelendirilen XXI. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmayı öğrenmek bir gerekliliktir. Teknolojiler sayesinde, bilgiye dönüştürülebilecek olan enformasyona sınırsız erişim sağlanmaktadır. Yeni teknolojilerin ve enformasyonun doğru kullanımı, üst düzey düşünme becerilerinin gelişiminde de aracı olmaktadır (Gudanescu, 2010: 5646). Ayrıca bu teknolojilerin akıllıca kullanımı geleneksel, tam-zamanlı, örgün eğitimde olduğu kadar yaşamboyu öğrenme için de maliyet-etkin fırsatlar sağlamaktadır (Bates, 2000: 15).

Uzaktan Eğitimde teknoloji öğretici ve öğrenen arasındaki iletişimi sağlayan unsur olduğundan daha da önem kazanmaktadır. Teknolojiler farklı şekillerde sınıflandırılabilmeyle birlikte, kayıtlı (eşzamansız) ve etkileşimli (eşzamanlı) ayrımı yararlı olmaktadır. CD’ler eşzamansız teknolojiye, sesli-konferans ise eşzamanlı teknolojiye örnek verilebilir. Buradan yola çıkarak teknoloji kullanımı ile ilgili şu ilkeler öne sürülebilir: i) bütün mekânlardaki bütün öğrencilere her tür mesajın dağıtımı konusunda tek bir teknolojinin en iyi sonucu vermeyeceği, ii) ieriğe uygun en az bir

kayıtlı teknoloji ile öğrenen-öğretici arasında etkileşime yönelik diğer bir teknolojinin kullanımının her zaman istenilir bir durum olduğu (Moore ve Kearsley (2012: 16).

Foley (2003: 832), Uzaktan Eğitimde ideal dağıtım sisteminin çoğunlukla yöntem, teknoloji ve ağların eğitimsel yararları ve öğrenen destek hizmetleri göz önünde bulundurularak bütünleştirilmiş bir karması olması gerektiğini ifade etmektedir. Bates (1995'ten aktaran Foley, 2003, s.833) ise eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin 12 altın kuraldan söz etmektedir:

1. İyi öğretim. Öğrenme etkinliklerinin kaliteli tasarımı her dağıtım yöntemi için önemlidir.
2. Her aracın (ortamın) kendi estetiği vardır; dolayısıyla profesyonel tasarım önemlidir.
3. Eğitim teknolojileri esnektir. Biricik özelliklere sahiptirler ancak başarılı öğretme herhangi bir teknoloji ile gerçekleştirilebilir.
4. "Süper-teknoloji" diye bir şey yoktur. Her bir teknolojinin kendi güçlü ve sınırlı yanları olduğundan birleştirilmeleri (bütünleştirilmiş bir karma) gerekir.
5. Dört aracın öğretmen ve öğrenen için erişilebilir olması sağlanmalıdır. Baskı, ses, televizyon ve bilgisayar.
6. Çeşitlilik ile ekonomi dengelenmelidir. Birçok teknolojinin kullanımı tasarımı daha karmaşık ve pahalı hale getirir, böylece belli bir durumda kullanılacak teknoloji yelpazesini sınırlar.
7. Etkileşim esastır.
8. Öğrenci sayıları çok önemlidir. Araç (ortam) seçimi, büyük ölçüde bir dersteki öğrenen sayısına bağlı olacaktır.
9. Yeni teknolojiler eskilerden daha iyi olmak zorunda değildir.
10. Öğretmenler teknolojiyi etkin kullanmak üzere eğitilmelidir.
11. Takım çalışması esastır. Tek bir kişi bir uzaktan öğrenme dersini geliştirme ve dağıtma becerilerine sahip değildir, dolayısıyla her takımında konu uzmanları, öğretim tasarımcıları ve medya uzmanlarının bulunması şarttır.
12. Konu ya da sorun teknoloji değildir. Sorun, öğrenenlerin nasıl ve ne öğrenmesini istediğimizdir ve teknoloji bir araçtır.

Chickering ve Ehrmann (1996) ise 1987 yılında yayınlanan “Lisans Eğitiminde İyi Uygulamalar için Yedi İlke” adlı yayından yola çıkarak yeni teknolojilerin Uzaktan Eğitim programlarına uygulanması konusunda da izleyen ilkelerin uygulanabileceğini belirtmiştir:

1. Öğrenciler ve öğretim görevlileri arasında teması teşvik etme
2. Öğrenciler arasında işbirliğini geliştirme
3. Etkin (aktif) öğrenme tekniklerini kullanma
4. Hemen geri bildirim verme
5. Görevler için süreyi vurgulama
6. Yüksek beklentiler bildirme
7. Farklı yetenek ve öğrenme yöntemlerine saygı duyma

2.3.3. Teknoloji Boyutunu Yapılandırma

Teknoloji Uzaktan Eğitimin önemli ve vazgeçilmez bileşenlerinden biridir. Teknoloji değiştiğinde, yeni teknolojinin getirilerinden yararlanmak üzere geleneksel eğitim kurumlarında olduğu gibi Uzaktan Eğitim kurumlarında da yeniden yapılandırmaya gereksinim duyulur. (Bates, 2005: 17). Teknoloji ve ortam seçimi; öğretim programlarının geliştirilmesi sürecini etkilemektedir. Teknoloji konusunda zamanında ve doğru karar vermek rekabet ortamında söz sahibi olmayı getirmektedir. Bu nedenle Uzaktan Eğitim kurumları eğitim teknolojisi açısından giderek teknolojiyi yönetmek durumunda olan kurumlar olma özelliğini kazanmaktadır (Girginer ve Özkul, 2004: 156-157).

Teknoloji ile ilgili kararlar arasında; eğitsel, pedagojik ve yönetsel tasarıma uyumlu teknoloji/ortam seçimiyle, yeni bir sunum/iletişim teknolojisinin Uzaktan Eğitim amaçlı kullanımıyla ya da satın alınmasıyla; mevcut teknolojinin güncelleştirilmesiyle ya da teknolojik donanımın kapasitesinin artırılmasıyla ilgili kararlar sayılabilir (Girginer ve Özkul, 2004: 156).

Teknoloji kullanımını öğretim programı ve pedagojinin yönlendirmesi gerekmektedir; aksi durum otomobil tasarlamaktansa bir ata gaz motoru takmaya benzetilmektedir.

Ayrıca Thornburg'a göre teknoloji, belli öğretim programı ve pedagojik hedefleri karşılamaya yönelik olarak satın alındığında yeni teknolojiler piyasaya çıktığında yine bu amaçları karşılamaya devam edecektir⁵². Üniversitelerin genellikle teknolojiye maliyet açısından bakmaya eğilimli olduğundan söz eden Duderstadt vd. (2002: 99) ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin aslında stratejik bir değer olarak görülmesi gerektiğine, bunun kurumun kalitesi ve akademik misyonu için önemli olduğuna değinmektedir.

Moore ve Kearsley (2012: 72), Uzaktan Eğitimcilerin teknoloji ve araçlar (ortamlar) ile ilgili akıllarında bulundurmaları gereken sorulardan bazılarını şu şekilde ifade etmiştir:

1. Farklı iletişim teknolojileri ve araçlarının (ortamlarının) özellikleri nelerdir ve Uzaktan Eğitimde nasıl kullanılabilirler?
2. Belli bir konu ya da öğrenci grubu için hangi iletişim araçları (ortamları) ve teknolojileri en iyidir?
3. Maksimum etkililik için araçlar(ortamlar) ve teknolojiler nasıl birleştirilebilir?

Eğitimde teknoloji ile ilgili iyi kararların verilebilmesi için farklı teknolojilerin görece eğitsel güçlü ve zayıf yanlarını ve teknolojileri etkin kullanabilmek için ne yapmak gerektiğini anlamak gerekir. Bu aşamada var olan uygulamaların analiz edilip değerlendirilmesi de önem kazanmaktadır. Ayrıca, uzaktan eğitimde teknolojiyi başarılı bir şekilde kullanmak için yönetsel, idarî ve işlemsel gereksinimleri anlamak da önemlidir (Bates, 2005: 2).

Hangi eğitim teknolojisinin geliştirilen programa uygun olduğu, hedef kitlenin teknolojiye erişebilirliği, eğitmenin teknolojiyle eğitim içeriğini aktarmasında eğitilmesinin gerekip gerekmediği, söz konusu teknolojinin edinme ve uygulama maliyetleri ile toplam program bütçesi içindeki yeri gibi pek çok konu ve bağlı olarak karar; teknoloji seçim sürecinde yer almaktadır. Başka bir ifadeyle teknoloji seçimi; eğitsel, pedagojik, ekonomik ve yönetsel boyutları içeren stratejik bir plan içerisinde bütünsel olarak analiz edilmesi gereken bir süreçtir (Girginer ve Özkul, 2004: 156).

⁵²<http://www.tcpd.org/thornburg/handouts.html> (Erişim Tarihi: 19.12.2011)

Teknoloji ve ortam seçimine ilişkin olarak geçmişte çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bu modellerin tümündeki temel adımlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Moore ve Kearsley, 2012: 89):

1. Öğretim amaçları ya da öğrenme etkinlikleri için gereken ortam özelliklerinin belirlenmesi.
2. Belli bir ortamı öne çıkaran ya da engelleyen öğrenci özelliklerinin belirlenmesi.
3. Belli bir ortamı destekleyen ya da engelleyen öğrenme ortamının özelliklerinin belirlenmesi.
4. Belli bir ortamın fizibilitesini etkileyebilecek ekonomik ya da organizasyonel etkenlerin belirlenmesi.

Yukarıda sözü edilenlerin çerçevesinde, bu çalışmada da teknoloji boyutunun yapılandırılmasında öğrenme ve iletişim boyutları dikkate alınmış, araştırma süreci amaca uygun kuramlar doğrultusunda şekillendirilmiştir.

2.4. Uzaktan Eğitimde Model Oluşturma

Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde model, “bir araştırma evreni içinde yer alan öğelerin aralarındaki ilişkileri anlamak, daha ileri çözümler yapmak veya neden sonuç ilişkilerini yakalamak amacıyla oluşturulan teorik, matematiksel veya kavramsal ilişkiler yumağı” olarak tanımlanmıştır (Demir ve Acar, 1992: 250). Modeller, uygulamada “yapılması planlanan bir işin üretiminde rehberlik edecek örnek taklidi” anlamını da taşımaktadır (Demir ve Acar, 1992: 251).

Sosyal araştırmalarda modeller kavramsal ya da kuramsal bir çerçeve sağlamakta, hipotetik açıklayıcı bir yapı ya da mekanizma sunabilmekte (analojilerden türetilmiş olabilir), araştırma sonuçlarını ilişkilendirmek ve organize etmek için bir yöntem olabilmektedir (Blaikie, 2010: 148). Sosyal bilimler alanında modeller genel olarak *kuramsal*, *matematiksel* ve *kavramsal* olarak sınıflanabilir.

Kuramsal modeller, ele alınan konu ile ilgili olarak alanda var olan kuram ya da kuramları baz alarak sistem çözümlenmeleri yapar. Alanyazında yapılan çalışmalardan yola çıkarak kuramsal modellere yeni bileşenler ve ilişkiler eklenebilir. Bu yeni öge ve ilişkilerin zaman içinde yapılan çalışmalar ile geçerlenmesiyle kuramlar oluşur. Willer (1967'den aktaran Blaikie, 2010: 151) da benzer şekilde kuramsal modeli, kuram ve araştırma arasındaki ilişkinin ayrıntılandırılmasına dayandırmış ve bu ilişkiyi, 'genel model'in en üstte olduğu ve 'kuramsal model' ile 'biçimsel sistem'in onu izlediği indirgemeci bir hiyerarşi olarak görmüştür. Blaikie (2010: 151), biçimsel sistemde sözel olarak tanımlanan kavram ve ifadelerin daha sonra ölçülebilir hale dönüştürüldüğünde 'işletimsel sistem'in meydana geldiğini belirterek işletimsel sistem, testi geçerse biçimsel sistemin 'kuram' olarak adlandırılabilceğini ifade etmiştir.

Matematiksel modeller, var olan verilerden yola çıkarak sistemin matematiksel bir dille ifade edilmesiyle oluşur. Gerçek durumu temsil eden bu formülasyondan yararlanılarak değişkenlerin farklı değerleri için sistemde ortaya çıkacak durumlar kestirilebilir. Matematiksel modellerin karar modelleri, istatistik modeller, benzetim modelleri, optimizasyon modelleri gibi türleri vardır.

Sayısal bilimlerde veri tabanı yönetimi ve yazılım geliştirme süreçlerinde önemli bir aşama olarak yaygın bir biçimde kullanılan kavramsal modellere sosyal bilimler alanında da rastlanmaktadır. *Kavramsal modeller*, nitel varsayımlara dayanılarak zihindeki bir kavramsallaştırma süreci sonunda geliştirilen modeller olarak tanımlanabilir. Blaikie (2010:150), kavramsal modeli sosyal dünyanın, ilişkili kavramlar dizisi ya da kavramsal bir şema olarak gösterilmeye çalışılması olarak ifade etmektedir.

Blaikie (2010: 154), tümevarımsal araştırma stratejisiyle verilerin yükseltgenerek genellemelerin ve önermeler ağının oluşturulduğu kuramsal çalışmalarda soyut tanımlamaların, matematiksel gösterimlerin ya da kavramsal modellerin kullanılabilceğini belirtmektedir.

Saba (2007: 49), Uzaktan Eğitimin bir sistem olarak ele alınması görüşüne dayanarak sistem yaklaşımı temelinde model geliştirilebileceğini ve model matematiksel ifade edildiğinde gözlemsel geçerliliğinin test edilebileceğini belirtmektedir. Marshall (2000: 4-5) eğitimde davranışçı yaklaşım temelli fabrika modeli ve yapıcı yaklaşım temelli topluluk modeline değinmiştir. Hanna (2007: 505-513), Uzaktan Eğitimde öğrenme ilişkilerinin organizasyonel açıdan nasıl düzenlendiğine bağlı olan modellerden söz etmiştir. Buna ek olarak teknolojik modellerden söz ederken hızla gelişen teknolojinin Uzaktan Eğitim üzerindeki etkisinin büyüklüğüne karşın özellikle Internetin yaygınlaşmasına kadar eğitim kurumlarının temel öğrenme çerçevelerinde çok değişiklik olmadığını belirtmektedir. Uzaktan Eğitim programlarının organizasyonel değişim açısından yeni fikir, yaklaşım ve modeller sağlamakla yükümlü olduğunu da belirtmektedir. Marshall (2000: 7) da benzer şekilde Uzaktan Eğitim alanında genel ya da özel modeller geliştirilmesi gereğine vurgu yapmıştır.

Yukarıda anlatılanlara dayanarak bu çalışmada da Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin olarak bir model oluşturulması amaçlanmıştır.

2.5. Sentez

Sentez, kimya alanında “Element veya başka maddeleri bir araya getirerek yapay olarak bileşik cisimler oluşturma, birleşim.”; felsefe alanında ise “Yalından karmaşık olana, külliden cüziye, zorunludan olasıya, ilkedden onun uygulanmasına, genel yasadan bireysel duruma, nedenden etkiye, öncülden varılan sonuca giden düşünme biçimi, birleşim.” olarak tanımlanmaktadır⁵³. Bu düşünme biçimi ise mantıkta, tümdengelimle dayalı akıl yürütmenin genel yöntemidir. Sentez, yine mantıkta ve yöntembilimde analiz yolu ile elemanlarına ayrılmış bir bütünün yeniden birleştirilmesi ve oluşturulması anlamına gelmektedir. Gerçek bir sentezin hedefi, basit öğeleri bir araya getirerek yeni bir bütün yapmaktır⁵⁴.

⁵³ <http://www.tdk.gov.tr/> (Sentez) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

⁵⁴ <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Sentez) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

Analiz teriminin karşılığı çözümlene olarak verilmektedir⁵⁵. Analiz aralarında bulunan bağı çözmek, kaldırmak, ıslah etmek, ölçmek demektir. Bir bütünü maddi ya da manevi kendi parça veya unsurlarına ayrıştırılmasıdır. Analiz, bilinmeyenden biline, sorundan ilkeye, karmaşıktan basite giderek zihni parçadan bütüne ulaştırır; bu anlamda tümevarımın karşılığı olarak da düşünülebilir⁵⁶.

Bilimsel yöntemin önemli iki akıl yürütme biçimi olan tümdengelim ve tümevarım yöntemleri, basit deneysel ilişkilere dayanırken; analiz ve sentez daha derin ve esaslı özellikleri araştırır. Bu bağlamda, bilim incelemelerinin başlangıcının tümevarım ve tümdengelim olduğu, analiz ve sentezin ise bunların ölçü ve kesinlik kazanmış bulunan yüksek şekilleri olduğu söylenebilir. Sentezde dikkat edilmesi gereken iki şart vardır⁵⁷:

- 1) Bir bütünü onu oluşturan gerçek unsurlarına ayrılmasına özen gösterilmelidir.
- 2) Bir bütünden ayrıştırılmak suretiyle elde edilen parçalar veya unsurlar, gerçek ve doğru bir sıraya göre düzenlenerek birleştirilmelidir.

Sentez kavramı, mantıkta, tez ile antitez ikiliğinin veya çatışmasının zorunlu bir sonucu olarak da görülmektedir. Bu görüşe göre bir şey, aynı zamanda karşıtını da içermektedir. Ancak, herşey kendisinde bulunan karşıtını reddetmektedir. Bu red sonucunda kendisinden çıkan yeni bir şey bu ilk reddi de reddeder. Böylece bir sentez ortaya çıkar. Dolayısıyla sentez, bir reddetmenin reddetmesi anlamında da ele alınabilmektedir⁵⁸.

Bu araştırma kapsamında, sentez 'bileşenleri uygun bir şekilde birleştirerek bir bütün oluşturmak' anlamında kullanılmıştır. Sentez işlemi model geliştirmek üzere Sosyal Ağ Kuramı'nda uygulanarak Sosyal Ağ Sentezi olarak adlandırılmıştır. Sosyal Ağ Sentezi çalışmanın ilerleyen kısmında ayrı bir başlıkta ele alınmıştır.

⁵⁵ <http://www.tdk.gov.tr/> (Analiz) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

⁵⁶ <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Analiz) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

⁵⁷ <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Sentez) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

⁵⁸ <http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Sentez) (Erişim Tarihi: 23.01.2014)

2.6. Kuramsal Temeller

Eby'e (2013: 33) göre, öğrenme ve iletişime dayalı kuramsal temeller, Uzaktan Eğitim için önerilen modellerin var olan sorunlarla başa çıkabilmesi için yeni çözüm yollarını üretmektedir. Öğrenme kuramlarının Uzaktan Eğitim ortamlarının bireysel gereksinim, istek, beklenti ve yetenekler doğrultusunda kişiselleştirilmesine olanak sağladığını belirten Eby (2013: 35), iletişim kuramlarının ise Uzaktan Eğitim ortamlarının kitlelerin hizmetine sunulmasında izlenmesi gereken yol haritalarıyla ilke ve politikaları gündeme taşıdığını söylemektedir.

Yukarıda sözü edilenlere dayanarak bu çalışma, öğrenmeye ilişkin olarak Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve iletişime ilişkin olarak ise Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde şekillendirilmiştir. İzleyen bölümlerde bu kuramlara değinilmiş ardından iki kuramın birlikte değerlendirildiği Kuramsal Dizey açıklanmıştır.

2.6.1. Dönüşümcü öğrenme kuramı

Orijinal adı “Transformative Learning” olan bu kuram için Türkçe alanyazında “Dönüşümcü Öğrenme”⁵⁹, “Dönüştürücü Öğrenme” (Şahin-İzmirli vd., 2012), “Dönüşümsel (Dönüşerek) Öğrenme” (Akpınar, B., 2010), “Dönüştürmecî Öğrenme” (Gündoğan, 2012) karşılıklarına rastlanmaktadır. Bu çalışmada, ‘bireyin algıladıklarını kendi zihninde içselleştirerek duygu, düşünce ve davranışlarına yansıttığını ve *kendisinin* dönüştüğünü’ daha iyi ifade ettiği düşünüldüğünden “Dönüşümcü Öğrenme” kavramı benimsenmiştir.

1978 yılında Mezirow tarafından ortaya atılan Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, günümüze kadar Mezirow da dahil olmak üzere çeşitli araştırmacılarca geliştirilmiş ve farklı bakış açılarıyla yorumlanmıştır. Mezirow, kuramı gözden geçirerek öğrenme

⁵⁹ <http://e-gazete.anadolu.edu.tr/ayrinti.php?no=9151> (Yüzer ve Kurubacak ile yapılan röportaj, 2010) (Erişim Tarihi: 29.11.2012)

türleri ve öğrenme süreçlerini kurama bütünleştirmiş, kuramın temelini oluşturan kavramları ayrıntılı olarak açıklamış ve yeni kavramlar eklemiştir (Kitchenham, 2008: 110). Cranton, Freire, Dirkx, Taylor, O’Sullivan, Dewey, Boyd ve Myers da farklı bakış açılarıyla kurama katkıda bulunan araştırmacılarıdır. Bu kuram, ortaya çıkışına bağlı olarak çoğunlukla yetişkin öğrenme kuramları çerçevesinde ele alınmıştır. Bununla birlikte, XXI. yüzyılda her yaş grubundan insanın dönüşümcü olması gerektiği söylenebilir.

Taylor (2007: 173), dönüşümcü öğrenmenin, yetişkin öğrenme alanında en çok araştırılan ve tartışılan kuram olduğunu belirtmektedir. Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, temel olarak öğrenenlerin öğrenme deneyimleri ile ilgili olarak eleştirel düşünebilmesi, deneyimlerini bu bağlamda yorumlayabilmesi ve bunun sonucu olarak algı ve düşüncelerinde oluşan değişimleri eylemlerine yansıtabilmesi görüşüne dayanır.

Dirkx (1998: 2-8), Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve araştırmaları ile ilgili olarak en azından dört farklı grup tanımlanabileceğini ve bu farklı bakış açılarının bazı yetişkin eğitimcilerin çalışmalarında gözlemlendiğini belirtmektedir. Buna göre aşağıdaki sınıflama yapılmıştır:

1. Bilinç (farkındalık) yükseltme olarak dönüşümcü öğrenme (Paulo Freire).
2. Eleştirel yansıtma olarak dönüşümcü öğrenme (Jack Mezirow).
3. Gelişim olarak dönüşümcü öğrenme (Larry Daloz).
4. Bireyselleşme olarak dönüşümcü öğrenme (Robert Boyd).

Tablo 7 ise bu çalışmanın alanyazın taraması sürecinde alanda tanınan bazı araştırmacıların dönüşümcü öğrenmeye bakış açıları belirlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 7. Araştırmacıların Dönüşümcü Öğrenmeye Bakış Açıları

Araştırmacı	Ana Temaları	Bakış Açısı	Dönüşüm
Mezirow	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenen deneyiminin merkeziliği• Eleştirel düşünme ve yansıtma• Akılcı söylem	<ul style="list-style-type: none">• akılcı• analitik• bilişsel	<ul style="list-style-type: none">• ego, mantık• “algısal değişim”
Boyd ve Myers	<ul style="list-style-type: none">• Alıcılık• Tanıma (onaylama)• Süreksizlik hissi	<ul style="list-style-type: none">• sezgisel• yaratıcı• duygusal	<ul style="list-style-type: none">• psikoloji, psikososyal• “kişilik değişimi”
O’Sullivan	<ul style="list-style-type: none">• Evrensel bilinç ve bütünsel gelişim aracılığıyla ekolojik kendilik geliştirme• Sürdürülebilir yaşam kalitesi• Sevgi, saygı ve maneviyat...	<ul style="list-style-type: none">• evrensel• eleştirel• yaratıcı	<ul style="list-style-type: none">• hem eleştirel hem yaratıcı• “evrensel değişim için bir vizyon”
Cranton	<ul style="list-style-type: none">• Eleştirel düşünme ve yansıtma• Bireysel deneyim• Gerçekçilik	<ul style="list-style-type: none">• kişi ve bağlama göre değişken (akılcı, duyuşsal, deneyime dayalı...)• bütüncül	<ul style="list-style-type: none">• bütüncül
King	<ul style="list-style-type: none">• Öğrenen deneyimi• Deneyimlerin modellenabilirliği	<ul style="list-style-type: none">• dinamik• esnek	<ul style="list-style-type: none">• “algısal değişim”• “yolculuk”

Kaynak: Bu tablo izleyen kaynakların incelenmesi ile oluşturulmuştur. Cranton, 2006: 6; King, 2009: 92; McGregor, 2008: 5.

Mezirow’a göre dönüşümcü öğrenme 10 adımda gerçekleşmektedir (King, 2009: 5):

1. Kafa karıştırıcı bir ikilem/çıkılmaz
2. Kendini inceleme
3. Mevcut (bilgisel, sosyo-kültürel ya da fiziksel) varsayımları eleştirel olarak değerlendirme
4. Hoşnutsuzluğun ve dönüşüm sürecinin paylaşılmasını kabul etme
5. Yeni roller, ilişkiler ve eylemler için seçenekler keşfetme
6. Bir eylem planı oluşturma
7. Planları uygulamak için bilgi ve beceri edinme

8. Yeni rolleri deneme
9. Yeni roller ve ilişkilerde öz yeterlilik ve özgüven inşa etme
10. Yeni bakış açısını hayatına bütünleştirme

Dönüşümcü Öğrenme alanında uygulamalı araştırmalar yapan King ise bu adımlar ile ilişkisini kurduğu Dönüşüm Yolculuğu Modelini geliştirmiştir. İzleyen bölümde, modele ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.6.1.1. Dönüşüm yolculuğu modeli

Mezirow'un bakış açısına paralel ancak dinamik ve esnek bir yaklaşım benimseyen King, 'eğitmcilerin eğitim teknolojilerini öğrenme deneyimleri', 'öğretim elemanlarının teknoloji öğrenirken öğrenme ve öğretme ile ilgili dönüşen algıları' gibi bir dizi çalışmanın sonucu olarak 'Dönüşüm Yolculuğu Modeli'ni geliştirmiştir. Dönüşüm Yolculuğu Modeli, i) dönüşümcü öğrenme, ii) profesyonel gelişim ve iii) eğitim teknolojisi alanları ekseninde şekillenmiş olup eğitim teknolojisinde profesyonel gelişimi işleyen bütünlük bir yetişkin öğrenme modeli olarak alanda ilktir (King, 2009: 86-87). Bu modelin aşamaları ve Mezirow'un algısal dönüşüm evreleri ile olan ilişkileri Tablo 8'de verilmiştir.

King (2009: 92-93), bu yeni modelde Mezirow'un evreleri dikkate alınırken ardışık ve birbirine gevşekçe bağlı bir döngü dinamiğinin olduğundan söz eder. Dönüşüm Yolculuğu, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ile bütünleşen bir yansıtma, sorgulama, analiz, gelişim ve güçlenme sürecidir. King (2004: 8), Dönüşüm Yolculuğu Modeli'nin Mezirow'un önerdiği on evreye atıfta bulunduğunu fakat daha ileri giderek deneyimlerin karmaşık boyutlarını da tanımladığını belirtmektedir. Dönüşüm Yolculuğu Modelinin evreleri aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 8. Dönüşüm Yolculuğu ile Orijinal Modelin Karşılaştırılması

Dönüşüm Yolculuğu (King)	Algısal Dönüşüm Evreleri (Mezirow)
Korku ve Belirsizlik	1. Kafa karıştırıcı bir ikilem/çıkılmaz
	2. Kendini inceleme
Test etme ve Keşfetme	3. Mevcut (bilgisel, sosyo-kültürel ya da fiziksel) varsayımları eleştirel olarak değerlendirme
	4. Hoşnutsuzluğun ve dönüşüm sürecinin paylaşılmasını kabul etme
	5. Yeni roller, ilişkiler ve eylemler için seçenekler keşfetme
Onaylama ve Bağlama	6. Bir eylem planı oluşturma
	7. Planları uygulamak için bilgi ve beceri edinme
	8. Yeni rolleri deneme
Yeni Bakış Açıları	9. Yeni roller ve ilişkilerde öz yeterlilik ve özgüven inşa etme
	10. Yeni bakış açısını hayatına bütünleştirme

Kaynak: King, 2009: 92.

Korku ve Belirsizlik: Yetişkinler için yeni bir beceri öğrenmek rahatsız edici olabilirken teknoloji öğrenmenin özellikle korku ve belirsizliğe neden olduğu görülmüştür (Dainow, 2001; George ve Camarata, 1996; Luthra, 1998'den aktaran King, 2004, s.12). Buna ek olarak bu evre 'kafa karıştırıcı bir ikilem' olarak sadece değişim için bir katalizör olmanın ötesinde sosyal, kültürel ve ekonomik bir temele oturmaktadır. Bu evrede, öğrenenler, öğreticinin destek ve rehberliğinin sağlayacağı güven ile talimatları izlemeyi öğrenmekte ve yeni olasılıkları incelemek üzere gelişmeye başlamaktadır. Korku, öğrenenlerin güvenini sarsmakta ve öğrenenler bu aşamada desteğe gereksinim duymaktadır. Mezirow'un kafa karıştırıcı bir ikilem ve kendini inceleme evrelerine dayalı olan Korku ve Belirsizlik evresi, teknolojiye dayalı kültürün acemileri nasıl duygularına gömülmüş ve çözümlerden dışlanmış bırakabildiğini somut örneklerle göstermektedir (King, 2004: 12).

Test Etme ve Keşfetme: Bu evre süresince, daha çok etkinliği gerçekleştirmeye çalışmak için güven kazanılması ve keşfetme konusunda doruğa ulaşılması söz konusudur. Artık belirlenmiş talimatlarla sınırlı kalınmamakta, farklı fonksiyon ve uygulamalar keşfedilmektedir. Öğrenenler bunları kendi kendilerine yaptıkları için bağımsızlık ve özerklik (autonomy) kazanmaktadır. Halen rehberliğe gereksinimleri olsa da bu aşamada öğrenenlerin güveni artmakta ve farklı şekillerde kendini göstermektedir. Öğrenenler bu evrede ayrıca, teknoloji öğrenimi ile ilgili varsayımlarını değerlendirmekte, bu konu ile ilgili uzmanlıklarının olmayışından kaynaklanan hoşnutsuzluklarını keşfetmekte ve öğretici ve öğrenen gibi yeni algılanan rollerinin farkına varmaktadır. Bu evrenin sonunda öğrenenler, öğrenme sürecinde keşfedici ve yapılandırıcı rol oynamaktadır (King, 2004: 13).

Onaylama ve Bağlama: Bu evrede öğrenenler daha fazla talimat almak, bilgiyi nasıl kullanacağını planlamak, öğretme ve öğrenmelerini ilgilendiren yeni bağlantılar ya da sentezleri denemek ile meşguldür. Örneğin metnin yazıtipini büyüten ya da metni yüksek sesle okuyan teknolojik araçlar gibi teknik görünen özellikler, göz bozukluğu ya da görme engeli olan öğrenenlerle çalışma deneyimi olan biri için kendi rolünü yeniden tanımlamak ve öğrenme stratejilerini işe koşturmak için bir yol olabilir. Eğitimciler, güven kazanmaya devam ederken çoğunlukla eğitimsel amaçları ileriye götürebilecek kuramsal, felsefi, öğretimsel ve müfredatla ilgili bağlantılar üzerinde düşünmeye başlamaktadır. Bu evrenin sunduğu yeni olanaklar sayesinde öğretme ve öğrenmeye yeni bir bakış açısıyla bakabilirler. Genellikle eğitimciler başlangıç deneyimlerini kendi meslektaşları ile paylaşmaya isteklidir ve bu şekilde kendi olanaklarını onaylayıp yayarken başkalarının deneyimleri için de destek olabilirler (King, 2004: 13-14).

Dönüşüm Yolculuğu Modelinin Mezirow'un modelinden bir farkı da hem Onaylama ve Bağlama sürecinin kendi içinde hem de birbirine yakından bağlı olan Test Etme ve Keşfetme evresi ile Onaylama ve Bağlama evresi arasında döngüsel bir yapı olmasıdır.

Yeni Bakış Açıları: Yolculuğun bu evresi, bireye bağlı olarak günler, aylar ya da yıllar alabilmektedir. Eğitimciler bu evrede çoğunlukla, zorlu görevleri başarmak, yeni

teknolojileri keşfetmek ve yeni öğrenme malzemeleri geliştirmek için çalışmış ve buna çok zaman ayırmıştır. Böylece, önceki kavramsal ve müfredatla ilgili sınırların ötesine geçerek daha önce hiç farketmedikleri olasılıkları görebilmiştir. Bu evrenin sonunda, kendilerini daha iyi yansıtmakta, yeni fikirler geliştirmekte, yetkinliklerini değerlendirmekte ve öğrenme ve anlamlandırmayı eskisinden farklı şekillerde görebilmektedirler. Bu evre, önceki deneyimlerin bir sentezini sağlamaktadır. Eğitimciler, teknolojiyi derslere ve programlara proaktif olarak bağlama ve bütünleştirebilme vizyonunu kazanmış olmaktadır (King, 2004: 14-15).

Teknolojideki gelişmeler ve öğrenmeye bakış açısındaki değişiklikler ele alındığında Dönüşümcü Öğrenme Kuramının Uzaktan Eğitim alanında da uygulanabilirliği ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı'nın seçilme nedeni Uzaktan Eğitim alanındaki lisansüstü programlar ile yetiştirilecek Uzaktan Eğitim uzmanlarının, yetişkin öğrenenler olarak ele alınması, sistemde öğrenen olarak yer alırken öğrendiklerinin dönüşüm sürecinde işlenerek öğretici rolünü de üstlendiklerinde öğrenme etkinliğine yansıtılabilmesi gerekliliğidir. Buna ek olarak uzman adaylarının öğrenen rolleri –özellikle de teknoloji söz konusu olduğunda- program bittikten sonra da devam edecektir. Dönüşümcü Öğrenme konusunda özel olarak Dönüşüm Yolculuğu Modeli'nin seçilme nedeni ise bu modelin özellikle eğitimcilerin teknoloji öğrenme ve öğretme süreçlerinin incelenmesi ile ortaya çıkması, dolayısıyla bu araştırmanın konusuna uygun olacağı düşünülmesidir.

2.6.2. Sosyal ağ kuramı

Bu bölümde, öncelikle Sosyal ağlardan söz edilmiş, ardından Ağ bilimi başlığı altında temel kavram ve konulara değinilmiş, son olarak ise Sosyal ağ bileşenleri ve ölçüleri incelenmiştir.

2.6.2.1. Sosyal ağlar

İnsan var olduğundan beri sosyal ağların varlığından söz edilebilir. Gerçek dünyada insanlar ve birbirleri ile kurdukları çeşitli ilişkiler sosyal ağları oluşturmaktadır. Bununla birlikte, XXI. yüzyılda çoğunlukla İnternet üzerinde oluşturulan sosyal ağlar ele alınmaktadır. İnternetin ortaya çıkması ve Web'e erişimin sağlanması ile dünya çapında büyük ve önemli bir gelişme yaşanmıştır. Başlangıçta enformasyon kaynağı olarak kullanılan ve etkileşim düzeyi görece düşük olan Web 1.0'ın ardından, kullanıcı odaklılığının ve buna bağlı olarak katılımın ve etkileşimin arttığı Web 2.0 dönemi başlamıştır. Web 2.0 araçları olarak adlandırılan ortamlar kişilerin çevrimiçi sosyal ağlar içinde yer almasına olanak tanımıştır. Çevrimiçi sosyal ağlar, ağ içindeki bireylerin diğer bireylere ve kaynaklara erişimini kolaylaştıran ve onlar ile etkileşimini yoğunlaştıran ortamlardır. Boyd ve Ellison (2008: 211), sosyal ağ sitelerini, "bireylere, (1) sınırlı bir sistem içerisinde kamuya açık ya da yarı-açık bir profil oluşturmaya, (2) kendileriyle bir bağı olan diğer kullanıcılara ait bir listeyi ekleyip belirtmeye (3) kendi oluşturdukları ve sistemde diğerleri tarafından oluşturulan bağlantı listelerini görüntülemeye ve bunlar üzerinde hareket etmeye izin veren web-tabanlı servisler" olarak tanımlamıştır. Arkadaşlık, iş fırsatı yakalamak, belli konularda (yemek, gezi, ekonomi, fotoğraf vb.) yazılar yazarak paylaşımında bulunmak, güncel konuları takip etmek gibi çeşitli amaçlara yönelik olarak kurulan çok sayıda sosyal ağ sitesi vardır. Facebook, LinkedIn, Twitter, Flickr, Tumblr popüler sosyal ağ sitelerinden bazılarıdır.

Web ortamındaki gelişmeler diğer sektörleri etkilediği gibi, Uzaktan Eğitimde de değişikliklere neden olmuştur. Bu bağlamda, öğrenen ve öğretenlerin bilgi ve kaynak paylaşımında aktif oldukları e-öğrenme 2.0 olarak anılan Uzaktan Eğitim uygulamalarından ve bunun sonucu olarak da yeni bir öğrenme kültürünün ortaya çıktığından söz edilebilir (Yüzer, 2013: 92).

Sosyal ağların öğrenmeyi iletişim-etkileşim, bilgi-işleme süreci, öğrenen özellikleri ve rolü açılarından etkilediği söylenebilir. İletişim-etkileşim açısından bakıldığında sosyal ağlarda anında ve gerektiğinde (just-in-time) etkileşimler sağlanabilir, daha fazla

kaynağa, kuruma, kişiye hızlı ve kolayca erişilebilir, daha odaklı iletişim (tam istenen konu ya da uzmanla iletişim) kurulabilir. Bilgi işleme süreci açısından sosyal ağlar çok sayıda ve farklı bilgiyi karşılaştırmada, gerçekleştirme ve doğrulamada, ayrıca bilgileri sentezleme ve yeniden yapılandırmada rol oynayabilir. Öğrenenin özellikleri ve rolü açısından ise öğrenenin daha aktif, daha bilinçli, daha eleştirel bir rol üstlenebileceği düşünülmektedir.

2.6.2.2. Ağ bilimi

Ağ bilimi, doğal ve insan-yapımı ağlara ilişkin anlayışın artırılması amacıyla kuramsal ve uygulanabilir yaklaşımlar ve teknikler geliştirmeyi amaçlayan, yeni gelişmekte ve büyük ölçüde disiplinlerarası olan bir araştırma alanıdır (Börner vd., 2007: 538). Ağ araştırmalarına matematik, sosyoloji, iletişim, biyoloji, fizik gibi çok sayıda disiplinde rastlamak olasıdır.

Ağlar, düğüm olarak adlandırılacak nesne, molekül, birey, kurum, şehir gibi varlıklar ile düğümler arasındaki ilişkileri temsil eden bağlardan oluşan bir yapı olarak tanımlanabilir. Borgatti ve Halgin (2011: 1) de benzer şekilde bir ağın aktörler ya da düğümler kümesi ve onları bağlayan belirli türdeki bağlar kümesinden oluştuğunu belirtmektedir.

Ağ biliminin ortaya çıkışı ile ilgili üç önemli aşamadan söz edilebilir. İlk aşama, Euler'in (1736) Pregel nehri üzerindeki yedi köprü ile ilgili yazdığı makaledir. Makalenin amacı, herhangi bir köprüyü birden fazla kullanmadan yedi köprünün tamamını geçmek için bir patika oluşturulup oluşturulamayacağı sorusunu yanıtlamaktır. Kara parçalarını düğümler, köprüleri ise bunlar arasındaki geçişi sağlayan bağlar olarak ele alan Euler'in yaptığı çizim, ilk ağ çizimi olarak kabul edilebilir. Matematikteki *çizge kuramının* doğuşu da bu çizim ile olmuştur. İkinci aşama, 1933 yılında Jacob Moreno'nun ilkokul öğrencilerinin sosyal yapısını açıklamak amacıyla sosyogramı kullanması; Paul Erdős ve Alfréd Rényi'nin rassal ağlar modelini ortaya atması; 1967'de Steve Milgram'ın küçük dünya hipotezi; 2006'da Eric Horvitz ve Jure

Leskovec'in altı adım hipotezinin geçerli olduğunu göstermesi olarak özetlenebilir. Üçüncü aşama, Albert-Lazsio Barabasi'nin Internet ağının ölçülmesi, haritalanması ve modellenmesiyle ilgilenmesi ve bu bağlamda araştırma grubundaki Hawoong Jeong'un Web'deki dökümanlar arasındaki bağlantıları elektronik olarak belirleyip haritalayacak bir program yazmasıdır; bu program Notre Dame Üniversitesi'nin Internet domaininde uygulanmıştır (Gürsakal, 2009: 57-64; Lewis, 2009: 1-4).

Ağ biliminin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gürsakal, 2009: 49-50):

- Ağların mimarisi ile fonksiyonları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak
- Çok büyük ağların modellenmesi ve analizi için gerekli araçları ve kavramları üretmek
- Ağların tasarımı ve sentezleri için gerekli teknikleri üretmek
- Ağların direncini ve güvenliğini analiz etmek
- Ağlarla ilgili ölçümleri ve deneyleri yapmak
- Ağ bilimi ile ilgili gerekli matematiksel yapıyı geliştirmek

Ağ, bir düğümler kümesi ve bu düğümler arasındaki bazı ilişkileri ya da ilişki yokluğunu gösteren bağlar kümesi olarak (Brass, 2011: 5) ele alındığında bir ağdaki bağların yönsüz ya da yönlü olabileceğinden söz edilebilir. İki kişinin arasındaki yönsüz bağa örnek olarak "aynı odada bulunmaları" verilebilir. Yönlü bağlantılar tek ya da çift yönlü olabilir; buna bağlı olarak simetriden ve karşılıklılıktan söz edilebilir. Bağlantılar, birden fazla ilişkiyi ifade ediyorsa çoklu ilişki durumu söz konusudur. Bağlar ile özelliklerin yanısıra herhangi bir akış da ifade ediliyor olabilir. Tüm düğümler arasında doğrudan bağ olması durumunda ağın geçişli olduğu söylenir (Kadushin, 2004: 1-3). Bağların ağırlıkları ya da zamanla değişen özellikleri de olabilir (Börner vd., 2007: 539). Matematiksel olarak ele alındığında ağlar, çizge kuramı ile incelenmektedir. Bu bağlamda, düğümlerin ve bağların özellik ve durumlarına bağlı olarak çeşitli kavramlar söz konusu olmaktadır. Ancak, sosyal ağ araştırmalarında ağlara ve ağdaki aktör ve bağlara ilişkin farklı ölçülerin kullanılması daha yaygındır.

2.6.2.3. Sosyal ağ bileşenleri ve ölçüleri

Sosyal ağ terimi Barnes tarafından 1954 yılında ortaya atılmıştır (Marin ve Wellman, 2012: 22). Marin ve Wellman (2012: 11), sosyal ağı sosyal olarak birbiriyle ilgili ve bir ya da daha fazla ilişki ile birbirine bağlı düğümler kümesi olarak tanımlamaktadır. Ağ tanımıyla uyumlu olan bu tanımda düğümlerin sosyal ilişkiler ile birbirine bağlı olması ön plana çıkmaktadır. Sosyal ağlarda, düğümler aktörleri (bireyler, gruplar, kurumlar) göstermektedir. Aktörler benzerlikler, sosyal ilişkiler, etkileşimler ya da akışlar bazında bağlı olabilirler. Teknik ve kuramsal tanım bir tarafa bırakıldığında, tipik olarak üç aktörü bağlayan en az iki bağı bir ağ oluşturduğu kabul edilir (Brass, 2011: 5-6).

Sosyal ağlar ile ilgili çalışmalar 2000’li yıllarda büyük ölçüde artmasına rağmen ağ kuramının ne olduğu, ayırıcı özelliğinin ne olduğu ve nasıl oluşturulması gerektiği ile ilgili halen bir karmaşa söz konusudur (Borgatti ve Halgin, 2011: 1). Borgatti ve Halgin (2011: 1), ‘ağ kuramı’ ile ‘ağların kuramı’ ayırımına dikkat çekerek bu kavramlara ilişkin izleyen açıklamaları yapmaktadır: “Ağ kuramı, bireyler ve gruplara belli çıktılar sağlamak için ağ yapıları ile etkileşim gösteren mekanizma ve süreçleri ifade eder. Brass’ın (2002) terminolojisi ile ‘ağ kuramı’ ağ değişkenlerinin sonuçları hakkındadır. ‘Ağların kuramı’ ise ağların sahip oldukları yapıya neden olduklarını belirleyen süreçleri ifade eder”. Alanda en bilinen ağ kuramlarının Granovetter’in (1973) Zayıf Bağların Gücü Kuramı ve Burt’ün (1992) Yapısal Boşluklar Kuramı (Borgatti ve Halgin, 2011: 3) olduğu söylenebilir. Küçük Dünya Kuramı ve Heider’in Denge ya da Bilişsel Uyumsuzluk Kuramı da ağ kuramları arasındadır (Borgatti ve Halgin, 2011: 5).

Uygulamada, ağ kuramcılarının odaklandığı bağlantı türleri durumlar ve olaylar olmak üzere iki temel türde sınıflandırılabilir. Birinin arkadaşı olmak, ya da bir beceriye sahip olmak vb. durum-türündeki bağlara örnektir. Olay-türündeki bağlara örnek olarak ise telefon konuşmaları, satışlar verilebilir. Bağlantılar, düğümler arasında bir tür akışı olanaklı kılan yollar ya da borular gibi düşünülebilir (Borgatti ve Halgin, 2011: 3). Borgatti ve Lopez-Kidwell (2012: 44) ise sosyal ilişkiler açısından bakıldığında durum-

türündeki bağları rol-tabanlı olarak, olay-türündeki bağları ise bilişsel/duyuşsal olarak sınıflandırmaktadır. Bağlantı türlerine göre, ağlar farklı modeller temelinde ele alınmaktadır.

Akış modelinde, sosyal ilişkilere ya da etkileşimlere odaklanılır, bu bağları kullanarak ağ zemini (ağ trafiğinin sınırlarını) tanımlanır ve sonrasında akışlar belirlenir. Bu modele göre, kaynakların düğümler arasında gerçekten akışı söz konusudur; paranın bir kişiden diğerine aktarılmasında olduğu gibi (Borgatti ve Lopez-Kidwell, 2012: 44-45). Akış modeli, ağ kuramında en gelişmiş kuramsal platformdur. Ancak, alanda akış modeline indirgenemeyecek olgular ve geliştirilmiş kuramsal açıklamalar da vardır. Güç (yetki), bu alanlardan biridir (Borgatti ve Halgin, 2011: 6). Bunun gibi durumlar için kullanılan bir diğer model ise *zincir* ya da *koordinasyon modeli* (Borgatti ve Halgin, 2011: 7) bazen de *ağ mimarisi modeli* (Borgatti ve Lopez-Kidwell, 2012: 45) olarak adlandırılan modeldir. Bu modelde, güç (yetki) ya da bilgi doğrudan aktarılmaz; biri adına ya da biri ile birlikte uyum içinde iş yapılır. Örneğin bir hakim bir davada arkadaşının lehine karar verebilir. Bu durumda arkadaşı bundan yarar sağlar; ancak akış modelinin aksine hakim yetkisi arkadaşına aktarılmaz (Borgatti ve Lopez-Kidwell, 2012: 45).

Sosyal ağlara ilişkin önemli iki kavram da *ağ etkileri* ve *sosyal sermaye*dir. Ağ etkileri bir ürünü kullananların sayısındaki artış ile o ürünün değerlendirilmesi ve elde edilen yararın artmasını ifade eder (Gürsakaç, 2009: 73). Ağ etkisinin değerini, ağdaki aktörlerin sayısına bağlı olarak formüle eden yasalar vardır; ancak aktörler arasındaki bağlantı sayılarının çok değişken olabilmesi nedeniyle bu değerler basitleştirilmiş yaklaşık değerleri verir.

Sosyal ağ araştırmalarının çoğunun vardığı son nokta, ağın, bireyler ve grupların kazanımlarını etkileyen fırsatlar ve sınırlıklar sağladığıdır. Brass (2011: 5-6). Bununla ilişkili olarak sosyal sermaye kavramının kapsamlı bir tanımı Nahapiet ve Ghoshal (1998'den aktaran Brass, 2011, s.9) tarafından "Bir birey ya da sosyal birimin sahip olduğu ilişkiler ağından türeyen, bu ağda ulaşılabilir ya da gömülü olan güncel ve

potansiyel kaynakların toplamı.” şeklinde yapılmıştır. Sosyal sermaye konusunda farklı yaklaşımlar ve tartışmalar söz konusu olsa da sosyal ağ analizinin temelini oluşturan varsayımları güçlendirdiği bir gerçektir (Brass, 2011: 10).

Sosyal ağ araştırmalarında farklı türlerde ağlara rastlanabilmektedir. Sosyal bilimciler, 3 tür ağ üzerinde durmuşlardır: ben-merkezli (ego-centric), toplum-merkezli (socio-centric) ve açık-sistem ağları (Kadushin, 2004: 4). *Ben-merkezli ağlar*, tek bir birey ya da organizasyon ile bağlı ağlardır. Örneğin, X şirketi ile iş yapan şirketler gibi. *Toplum-merkezli ağlar*, kapalı sistem ağları olarak düşünülebilir; bir sınıftaki öğrencilerin arasındaki bağlar gibi. *Açık-sistem ağları*nda ise sınırlar bu kadar belirgin değildir; belli bir kararı etkileyenler zinciri gibi (Kadushin, 2004: 4).

Ağ türlerinde başka bir sınıflama ise *tek modlu* ve *iki modlu* şeklinde yapılabilmektedir. Ağın düğümleri birbiri ile kesişimi olmayan iki ayrı kümeye ayrılabilirse bu durumda iki modlu ağdan söz edilmektedir (Gürsakal, 2009: 130). Buna ek olarak sosyal ağların yapısının zaman içinde değişimi söz konusu olduğunda ağların dinamikliğinden söz edilir (Gürsakal, 2009: 176).

Ağların karşılaştırılması, türlerinin belirlenmesi ve ağların analiz edilmesi için ağ ölçüleri kullanılır. (Gürsakal, 2009: 67). Ağların özelliklerini tanımlayan ağ ölçüleri ağa yönelik ölçüler, aktörlere yönelik ölçüler, ilişkilere yönelik ölçüler olmak üzere üç grupta incelenebilir.

Brass (2011: 10), sosyal ağ araştırmalarını yaklaşım ya da odaklarına göre a) yapı, b) ilişkiler, c) kaynaklar, d) biliş olmak üzere dört grupta sınıflamış ve bunlara ek olarak aktör özelliklerine geleneksel örgütsel davranış odağını eklemiştir. Her bir yaklaşımla ilişkili olarak örgütsel araştırmalarda tipik olarak kullanılan ağ ölçüleri listelenmiştir.

Yapıya odaklanan yaklaşım: Düğümlerin ve bağların diğer özelliklerine bakılmaksızın sadece ağdaki yapısal konumlarına göre değerlendirildiği yaklaşımdır. Brass (1995)’ten uyarlanan Tablo 9 ve Tablo 10 sırasıyla ağa ve aktörlere yönelik tipik yapısal sosyal ağ

ölçülerini göstermektedir. Tablo 10’da unutulmaması gereken nokta, buradaki ölçülerin aktörün ağ ile olan ilişkisini gösterdiği ve ağdaki herhangi bir değişikliğin bu ilişkiyi etkileyeceğidir (Brass, 2011: 11-12).

İlişkilere odaklanan yaklaşım: Yapısal yaklaşımda varlıkları-yoklukları, yönleri gibi açılardan incelenen bağlara, ilişkiye odaklanan yaklaşımda genellikle değerler atanır. Buna ilişkin olarak Brass (1995)’ten uyarlanan Tablo 11’deki her bir ölçü iki aktör arasındaki belli bir bağlantıyı tarif edebileceği gibi ölçüler bir araya getirilerek belli bir aktöre atanabilir ya da ağın tamamını tarif etmek için kullanılabilir (Brass, 2011: 14).

Sosyal ağlarda ilişkilere odaklanma, Granovetter’in (1973) “zayıf bağların gücü” kuramı ile ağırlık kazanmıştır. Granovetter, iş bulma konusunda zayıf bağların güçlü bağlardan daha kullanışlı olduğunu bulmuştur. Güçlü bağların kendi içlerinde bağlı (aynı sosyal çevrenin parçası) olma eğilimi gösterdiğini ve iş arayana gereksiz enformasyon sağladığını; diğer taraftan zayıf bağların bağlantısız sosyal çevreler ile bağ kurarak (köprü) iş bulma konusunda yararlı enformasyon sağladığını ileri sürmüştür (Brass, 2011: 14-15).

Kaynaklara odaklanan yaklaşım: Bütün düğümlerin (özellikle diğerlerinin (alters)) aynı olduğunu varsaymak yerine diğerlerinin kaynaklarına odaklanılır (Brass, 2011: 16).

Özelliklere odaklanan yaklaşım: Sosyal ağ araştırmalarında, cinsiyet gibi çeşitli demografik özelliklerin kontrolü dışında çoğunlukla bireysel özellikler dikkate alınmamıştır. Ancak bireysel özelliklerin ağın yapısını nasıl etkileyeceği ya da ağın sunduğu fırsat ve sınırlılıklar ile nasıl etkileşeceği konuları incelenebilir (Brass, 2011: 17).

Bilişe odaklanan yaklaşım: Bilişsel yaklaşım, sosyal ağları kaynakların taşındığı “borular” gibi görmektense, ağları “prizmalar” gibi ele alır. Bireylerin ağ hakkındaki bilişsel yorumlarına odaklanır (Brass, 2011: 17). Kilduff ve Krackhardt (1994’ten

aktaran Brass, 2011, s.18), aktörlerin başkaları tarafından nasıl algılandığının, gerçekte nasıl olduklarından daha etkili olduğunu bulmuştur.

Tablo 9. Ağın Tümüne Yönelik Tipik Yapısal Sosyal Ağ Ölçüleri

Ölçü	Tanım
Büyüklik (Size)	Ağdaki aktör sayısı
Kapsayıcılık (Inclusiveness)	Bir ağdaki toplam aktör sayısından dışlanmış aktör sayısının çıkarılmasıyla elde edilir. Bağlı aktörlerin toplam aktörlere sayısının oranı ile de ölçülür.
Bileşen (Component)	Tümü kendi içinde bağlı ağ düğümleri ve bağlantılarından oluşan en büyük alt küme. Bileşenlerin sayısı ya da en büyük bileşenin büyüklüğü ölçülür.
Bağlanırlık (Ulaşılabilirlik) [Connectivity (Reachability)]	Ağdaki bağlantıyı koparmak için çıkarılması gereken en az aktör ya da bağ sayısı. Eğer iki aktör birbirine ulaşabiliyorsa ulaşılabilirlik 1, aksi durumda 0'dır. Ortalama ulaşılabilirlik bağlantılılığa eşittir.
Bağlantılılık / bölümlenme (Connectedness/ fragmentation)	Karşılıklı ulaşılabilir olan düğüm çiftlerinin tüm düğüm çiftlerinin sayısına oranı
Yoğunluk (Density)	Var olan bağlantı sayısının ağdaki olası bağlantı sayısına oranı
Merkezilik (Centralization)	Bir ağdaki en merkezi aktör ile diğer aktörler arasındaki merkezilik skorları farkı hesaplanır ve gerçekleşen farklar toplamının en büyük farklar toplamına oranını bulmak için kullanılır.
Çekirdek-çevresindelik (Core-peripheriness)	Bir ağın ne ölçüde çevre üyelerin sadece çekirdek üyelere bağlanırken, çekirdek üyelerinin herkese bağlanacak şekilde yapılandırıldığı.
Geçişlilik (Transitivity)	A, B'ye, B, C'ye bağlı iken C, A'ya bağlı ise A, B, C aktörleri geçişlidir. Geçişlilik, geçişli üçlü sayısının potansiyel geçişli üçlü sayısına bölümüdür.
Küçük dünyalılık (Small-worldness)	Bir ağ yapısının hem aktörler arasında kısa bir ortalama uzaklığa sahip hem de kümeleşmiş olma derecesi

Kaynak: Brass, 2011: 80-81.

Tablo 10. Bireysel Aktörlere Yönelik Tipik Yapısal Sosyal Ağ Ölçüleri

Ölçü	Tanım
Derece (Degree)	Diğer aktörlerle doğrudan bağlantılar
İç-derece (In-degree)	Diğer aktörlerden aktöre doğru yönlü bağlantılar (gelen bağlantılar)
Dış-derece (Out-degree)	Aktörden diğer aktörlere doğru yönlü bağlantılar (çıkan bağlantılar)
Çeşitlilik [Range / (Diversity)]	Farklı (birbirine bağlı olmayan) diğer aktörlerle bağlantılar
Yakınlık (Closeness)	Bir aktörün diğer aktörlere yakın olma ya da ağdaki diğer aktörlere kolay ulaşma derecesi
Arasındalık (Betweenness)	Bir aktörün iki aktörün ortasında ya da iki aktör arasındaki en kısa yolda olma derecesi
Merkezilik (Centrality)	Bir aktörün ağın ne kadar merkezinde olduğu. Derece, yakınlık, arasındalık gibi ölçüler merkeziliğin göstergesi olarak kullanılır.
Prestij (Prestige)	Asimetrik ilişkilerde prestijli aktörler ilişkinin kaynağı olmaktan çok kendileri odak noktasıdır. İlişki yönüne bağlı olarak merkezilik benzeri ölçüler hesaplanır.
Yapısal Boşluklar (Structural Holes)	Bir aktörün kendi aralarında bağlı olmayan diğerlerine bağlanma derecesi. Ben-merkezli ağ yoğunluğu, kısıt ve arasındalık merkeziliği gibi ölçüler kullanılır.
Ben-merkezli ağ yoğunluğu (Ego-network density)	Egonun doğrudan bağlı olduğu diğer aktörler arasındaki doğrudan bağların sayısının bu diğerleri (alters) arasındaki olası bağlantı sayısına bölümü
Kısıt (Constraint)	Egonun 'egonun başka diğerlerine' yatırım yapan diğerlerine yatırım yapma derecesi. Yapısal boşlukların tersidir.
İrtibat (Liaison)	İki ya da daha fazla grubun birbirine sadece kendisi ile bağlandığı fakat bu gruplardan herhangi birine üye olmayan aktör.
Köprü (Bridge)	İki ya da daha fazla grubun üyesi olan aktör

Kaynak: Brass, 2011: 78-79.

Tablo 11. Bağların Tipik İlişkisel Sosyal Ağ Ölçüleri

Ölçü	Tanım	Örnek
Dolaylı bağlantılar (indirect links)	İki aktör arasında bir ya da daha fazla aktör tarafından aracılı olarak sağlanan yol	A, B ye ve B, C' ye bağlıdır, bu durumda A, B aracılığıyla C' ye dolaylı olarak bağlıdır.
Sıklık (frequency)	Kaç kere ya da ne kadar sıklıkta bağ ortaya çıktığı	A, B ile haftada 10 kez konuşmaktadır.
Süreklilik [duration (stability)]	Zaman içinde bağın varlığı	A ile B 5 yıldır arkadaştır.
Çoklu ilişki (multiplexity)	İki aktörün birden fazla ilişki ile birbirine bağlanma derecesi	A ve B arkadaştır, öneri için birbirlerine başvurmakta ve birlikte çalışmaktadır.
Güç (strength)	Zaman miktarı, duygusal yoğunluk, yakınlık ya da karşılıklı hizmetler (sıklık ya da çoklu ilişki bazen bağ gücü ölçüsü olarak kullanılır.)	A ve B çok yakın arkadaştır ya da birlikte uzun zaman geçirmektedir.
Yön (direction)	Bağın hangi aktörden diğerine doğru olduğu	Akış A'dan B' ye doğrudur, fakat B'den A'ya doğru değildir.
Simetri [symmetry (reciprocity)]	İlişkinin çift yönlü olma durumu	A öneri almak için B' ye başvurur ve B de öneri için A' ya başvurur.

Kaynak: Brass, 2011: 82

Sosyal ağ verilerinin toplanmasında, arşiv kayıtları, gözlemler, haber kaynaklarının (muhibir) algıları ya da bunların kombinasyonlarından yararlanılabilir. Ben-merkezli ağa (ego-network) ya da ağın tamamına yönelik veri toplanabilir (Brass, 2011: 18-19). Ben-merkezli ağ, egoyu (ben), onun doğrudan bağlantıda olduğu diğerlerini (alters) ve bu diğerleri (alters) arasındaki bağlantıları içerir (Borgatti, 2006'dan aktaran Brass, 2011, s.19).

Ağ araştırmalarında, araştırma sorusuna göre sınırların tanımlanması önem taşır. Farklı tipteki ağların sayısının tanımlanması, egodan ayrılacak bağlantıların (dolaylı bağlantılar) sayısı gibi sorunlar hem kavramsal hem yöntemsel açıdan dikkate alınmalıdır (Brass, 2011: 20). İlişkiler farklı şeyleri (dostluk, iş ilişkisi, olumlu-olumsuz görüşler) ifade edebilir ve bir bağlantı farklı ilişki türlerini aynı anda barındırabilir (Brass, 2011: 22).

Wellman (1988'den aktaran Brass, 2011, s.23) sosyal ağların mikro ve makro yaklaşımları bütünleştirebilmesiyle övüldüğünden söz eder. Ağın özelliklerinin grup ve bireyler üzerindeki etkileri ya da bireye ait bir özelliğin grubun özelliğini nasıl etkilediği incelenebilir. Bu bağlamda, Uzaktan Eğitim alanında da sosyal ağ araştırmalarının yapılmasının hem Uzaktan Eğitim kurumları hem de öğrenenler açısından katkı sağlayacak sonuçlar sunabileceği düşünülmektedir.

2.6.2.4. Sosyal ağ analizi

Ontolojik olarak ağ bakış açısı sosyal dünyayı, özellikle varlıklar arasındaki ilişkisel özellikler açısından görmektedir. Epistemolojik olarak ise, görüngünün (fenomen) bu ilişkisel bileşenlerinin ele alınmasıyla sosyal dünyayı anlayabileceğimiz düşünülmektedir. Sosyal Ağ Analizi ise yöntemsel olarak bir sistemin ilişkisel özelliklerinin çalışılan görüngüyü nasıl etkilediğini somut olarak ölçmek ve etkili bir şekilde analiz etmek için biricik araçlar sunmaktadır (Quatman ve Chelladurai, 2008: 341). Sosyal Ağ Analizi, aktörlerin bireysel özelliklerine değil, aktörler arasındaki ilişki kalıplarına odaklanması açısından sosyal bilimlerde biriciktir (Durland ve Fredericks, 2005: 17).

Sosyal Ağ Analizi, aşağıdaki dört özelliğe sahip olan bir yaklaşım olarak da tanımlanmaktadır (Freeman, 2012: 26):

1. Sosyal aktörler arasındaki bağların önemli olduğu görüşünü içerir.
2. Aktörleri bağlayan sosyal ilişkilere ilişkin verilerin toplanması ve analizine dayanır.

3. Bağların yapısını göstermek üzere ağırlıklı olarak grafik imgelemeyi kullanır.
4. Bu yapıları betimlemek ve açıklamak üzere matematiksel ve hesaba dayalı modeller geliştirir.

Sosyal Ağ Analizinin varlığı, XIII. yüzyıla belki de daha öncesine kadar uzanmakla birlikte 1930'lara kadar sözü edilen dört unsurun aynı anda kullanımı söz konusu değildir. Bu bağlamda, modern Sosyal Ağ Analizi Jacob L. Moreno adlı psikolog ve Helen Jennings adlı psikiyatrist tarafından tanıtılmıştır. Moreno ve Jennings, yaklaşımlarını *sosyometri* olarak adlandırmıştır. Aynı zamanlarda, bu yaklaşımdan habersiz ve bağımsız olarak W. Loyd Warner adlı bir antropoloğun önderliğindeki bir grup da sosyal ağ yaklaşımını kullanmıştır. 1940'tan 1970'e kadar olan süreçte sosyal ağ araştırmalarını sosyoloji, dilbilim, coğrafya, matematiksel biyoloji, iletişim, psikoloji gibi çeşitli alanlarda uygulayan merkezler faaliyet göstermiştir. 1970'lerde Sosyal Ağ Analizi sosyal bilimciler arasında dünya çapında tanınır hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda fizikçilerin bu alanda çalışmalar yapmasıyla ağlara ilişkin çeşitli tanım ve modeller ortaya konmuştur (Freeman, 2012: 26-28). Sosyal Ağ Analizine ilişkin çalışmaların 2000'li yıllarda artmasında ise üç etken olduğu söylenebilir: i) uygulamaların, etkileşimlere dair yeni anlayışları kavramsallaştırmaya olanak sağlaması, ii) karmaşıklığı ve sistemleri anlamaya odaklanması ve bu konuda gelişmesi, iii) verilerin analizini ve sosyogramların oluşturulmasını kolaylaştıran yazılımların kullanılabilirliği (Durland ve Fredericks, 2005: 5-6).

Sosyal Ağ Analizi yapmak üzere geliştirilmiş çok sayıda yazılım bulunmaktadır. Bu yazılımlar kapsam ve amaçları, veri türleri ve işlevlerine göre farklılık göstermektedir. NetDraw, NetMiner, UCINET, Pajek bunlardan bazılarıdır.

Sosyal Ağ Analizi ile incelenen sosyal yapıya ilişkin çıkarımlar yapılabilir, böylelikle elde edilen enformasyon kullanılarak gerekli eylemlerde bulunulabilir. Örneğin bir sorunun neden yaşandığı, iyi bir uygulamanın neye dayandığı gibi konularda sağladığı bakış açısı ile sorunu çözmeye ya da iyi uygulamaları çoğaltmaya ilişkin politikalar belirlenebilir. Bu çalışmanın konusuna bağlı olarak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı için benzer bilgilere ulaşılabilir; ancak programın ilk kez yapılandırılması ve

program kapsamında bir sosyal ağ oluşturma söz konusu olduğunda Sosyal Ağ Analizi yaklaşımı yetersiz kalmaktadır.

2.6.2.5. Ağ dokuma

Krebs ve Holley (2006: 1), aği iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla Ağ Dokuma (Network Weaving) kavramını ortaya atmıştır. Çoğu organizasyonun görevinin zaman içinde sürekli ve düzenli tekrarlanan ilişkiler için bir bağlam sağlamak olduğunu belirten Ingram ve Torfason (2010: 577), Ağ Dokuma ile iletişimin teşvik edileceği, ortak bir anlayışın oluşturulacağı ve ilişkileri sürdürmek için kurumsal bir çerçeve sağlanacağından söz etmektedir. Ağların çoğunlukla herhangi bir plana bağlı olmadan büyüdüğüne değinen Krebs ve Holley (2006: 5-7), *etkin bir ağ yönetimi* ile başarıya ulaşılabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, üretken bireyler ve akıllı topluluklar oluşturmak için ağ dokunabileceğinden söz etmektedir. Bu yaklaşıma göre *ağ dokumacısı* birbiriyle bağı olmayan aktörleri bağlar. Bunu yapmak için ağ dokumacısının vizyon, enerji ve ağdaki akışı yönlendirecek sosyal becerilere sahip olması gerekmektedir. Krebs ve Holley (2006: 9-11), Ağ Dokumanın amacını, ağda ilişkiler kurmak olduğu kadar karşılıklı yarar sağlayacak işbirliklerine de zemin hazırlamak olarak açıklamaktadır. Böylece topluluğun ve ağın da gelişeceğinden söz edilmektedir. Gelişimin devamı için zamanla ağ dokumacısından *ağ tesis ediciye* doğru bir geçişin de olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Tablo 12 iş sektörüne ilişkin bir ağda yapılabilecek örnek etkinlikleri içermektedir. Tabloda, ilk düzey ağlaşma türü etkileşimi belirtirken 6 ve 7. düzeyler yüksek düzeyde topluluk oluşturmaya ilişkindir.

Tablo 12. Ağ Dokuma Katılım Piramiti

Düzyey	Etkinlik
7	A'yı B'ye yüzyüze tanıtmak ve ikisinin başarılı bir ortaklığı için işbirliği fırsatı sunmak
6	A'yı B'ye yüzyüze tanıtmak ve ikisinin bağlantı oluşturmasını takip etmek
5	A'yı B'ye yüzyüze tanıtmak
4	A'yı bir konferans çağrısında B'ye tanıtmak
3	A'yı bir epostada B'ye tanıtmak
2	A'ya B ile konuşması gerektiğini önermek ve B'yi bir kontak için aramak
1	A'ya B ile konuşması gerektiğini önermek

Kaynak: Krebs ve Holley, 2006: 10. (Jack Ricchiuto tarafından geliştirilmiştir.)

Ağ Dokuma yaklaşımının Sosyal Ağ Analizi yaklaşımının bir adım ötesine geçtiği söylenebilir. Ağ Dokuma yaklaşımı da var olan bir sosyal ağı ele alır; ancak ağıdaki ilişkileri güçlendirme ya da yeni ilişkiler kurma amacına hizmet etmek üzere ağı Aktör (ağ dokumacısı, ağ tesis edici) eklenmesi söz konusudur. Bu araştırmanın bağlamında düşünüldüğünde yine var olan Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programları için fırsatlar sunabilecek bu yaklaşım, bu tür bir programın ilk kez yapılandırılıyor olması durumunda gereksinimlere yanıt veremeyecektir.

2.6.3. Sosyal Ağ Sentezi

Sosyal Ağ Analizi ve Ağ Dokuma yaklaşımlarının Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun ilk kez yapılandırılması konusunda yetersiz kaldığı önceki bölümlerde açıklanmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada, Sosyal Ağ Analizi ve Ağ Dokuma kavramlarının ötesine gidilerek Sosyal Ağ Sentezi kavramı tanımlanmış ve Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılması konusunda uygulanmıştır. Sosyal Ağ Sentezi kavramına dünyada ve Türkiye'deki ilgili alanyazında rastlanmamıştır. Sosyal Ağ Analizi, “var olan bir sosyal ağın yapısı nasıldır?”; Ağ Dokuma, “var olan sosyal ağ nasıl (hangi ilişkiler eklenerek) geliştirilebilir?” sorularına yanıt ararken Sosyal Ağ Sentezi “kurulacak bir sosyal ağın yapısı nasıl olmalıdır?” sorusuna yanıt aramaktadır.

Yukarıda sözü edilenlerin çerçevesinde, Sosyal Ağ Sentezi, bu çalışmada, “*Bir amaca yönelik olarak bir sosyal ağ oluşturmak üzere aktörlerin (birey, kurum, kaynak ve araçların) neler olması gerektiği ve bunlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine yönelik tasarım*” olarak tanımlanmıştır. Bu kavramda “sentez” sözcüğünün seçilmesinin nedeni analiz sürecinin tersine işletiliyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, Sosyal Ağ Analizinde var olan bir sosyal ağa (bütün) ilişkin veriler kullanılarak ağ ve ağ bileşenleri (parçalar), ağ ölçülerine dayanarak tanımlanır. Sosyal Ağ Sentezinde ise bu süreç tersine işletilir; ağ bileşenleri (parçalar) tanımlanır ve belirlenir, buna dayanarak sosyal ağ (bütün) oluşturulur. Bir diğer neden ise, “oluşturma”, “yaratma”, “tasarım”, “modelleme” gibi sözcüklerin hem başka anlamlarda kullanılıyor olması hem de bu süreci ifade etmede yetersiz kaldığının düşünülmesidir.

Amaç doğrultusunda farklı araştırma desenleri kullanılarak gerçekleştirilebilecek Sosyal Ağ Sentezi için izlenecek genel adımlar şu şekilde tanımlanabilir:

1. Amacın tanımlanması
2. Ağ türünün ve sınırlarının tanımlanması
3. Aktör gruplarının tanımlanması (ya da araştırma sürecinde belirlenmesi)
4. İlişkilerin tanımlanması (ya da araştırma sürecinde belirlenmesi)
5. Aktörlerin (kimler ya da neler olması gerektiğinin) belirlenmesi
6. Aktörler arasındaki ilişkilerin ve ilişki özelliklerinin (nasıl olması gerektiğinin) belirlenmesi
7. Aktörler ve ilişkilere ilişkin bulguların sosyal ağ yapısında ortaya konması

Sosyal Ağ Sentezi yaklaşımının, ilk kez yapılandırılacak bir ağda birey, kurum, kaynak ve araçlar arasında optimum ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayabileceği ve böylece belirlenen amacın gerçekleşmesi için bir yöntem sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışma kapsamında da yeni açılacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasında Dönüşümcü Öğrenme ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi modeli geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2.6.4. Kuramsal düzey

Bu çalışmanın kuramsal temellerini *Dönüşümcü Öğrenme Kuramı* ve *Sosyal Ağ Kuramı* oluşturmaktadır. *Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasında*, *Dönüşümcü Öğrenme Kuramı* önyargılardan arınmış, yeniliklere açık, eleştirel düşünme becerilerine sahip, eyleme geçme gücü olan, vizyon sahibi uzmanlar yetiştirme amacının gerçekleşmesine; *Sosyal Ağ Kuramı* ise, bu süreçte öğrenenin iletişim ve etkileşimde bulunacağı aktörlerin ve bu aktörler ile olan ilişkilerinin optimum şekilde belirlenmesi ve düzenlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, yatay düzlemde Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, dikey düzlemde ise Sosyal Ağ Kuramı olmak üzere her iki kuramın birlikte ele alındığı bir kuramsal düzey oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, *Dönüşümcü Öğrenme Kuramı*, eğitimcilerin teknoloji öğrenme ve öğretme süreçlerinin incelenmesi ile ortaya çıkan ve dönüşümcü öğrenme, profesyonel gelişim ve eğitim teknolojisi alanlarını bütünleştiren bir öğrenme modeli olması nedeniyle King'in (2009: 92) Dönüşüm Yolculuğu Modeli kapsamında ele alınmıştır. *Dönüşüm Yolculuğu Modeli*, izleyen dört süreç ile tanımlanmaktadır: (1) Korku ve Belirsizlik, (2) Test etme ve Keşfetme, (3) Onaylama ve Bağlama, (4) Yeni Bakış Açıları.

Korku ve Belirsizlik; yetişkinlerin özellikle teknoloji öğrenme konusunda yaşadığı bir duygudur. Bir süreç olarak ise öğrenenlerin kendilerini inceledikleri, desteğe gerek duydukları ve aldıkları destek ile güven sağlayarak yeni olasılıklar üzerinde düşünmeye başladıkları süreçtir. *Test etme ve Keşfetme* sürecinde öğrenenler teknolojiye ilişkin varsayımlarını eleştirel olarak değerlendirmekte ve bunun sonucunda öğrenme gereksinimlerini karşılamak üzere harekete geçmekte, öğrenen ve öğretici olarak kendi rollerini keşfetmektedir. *Onaylama ve Bağlama* süreci, öğrenenin edindiği bilgi ve becerileri kullanmak üzere yeni uygulamalar planladığı, bunları uygulamak üzere bilgi ve becerilerini artırdığı, denemeler yaparak öz yeterlilik ve özgüven oluşturduğu süreç olarak tanımlanabilir. *Yeni Bakış Açıları* ise önceki süreçlerde kazanılan deneyimler

sayesinde öğrenenlerin teknolojiyi eğitim programlarına bütünleştirme konusunda daha önce fark etmedikleri olasılıkları görebildikleri süreçtir. Böylece, öğrenenler kazandıkları bu vizyona dayanarak teknolojiyi Uzaktan Eğitim alanı ile ilgili uygulamalara yansıtabilecektir.

Bu çalışmada, *Sosyal Ağ Kuramı* ise, Sosyal Ağ Sentezi yapabilmek amacıyla sosyal ağın bileşenleri ile incelenmiştir: (1) Aktörler, (2) İlişkiler.

Sosyal ağ araştırmalarında Aktörler amaca ve incelenen konuya göre farklı şekillerde seçilebilir. Bu çalışmada, *Sosyal Ağ Kuramı*'nın Aktör bileşeni, Uzaktan eğitim Lisansüstü Programındaki bir öğrenenin teknolojiye ilişkin dönüşüm yaşamasında etkili olabilecek unsurlar göz önünde bulundurularak Birey, Kurum, Kaynak ve Araç olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. Bu gruplar aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Birey: İnsan, her bir fert.
- Kurum: Köklü bir yapıyı içeren yapı veya birlik.
- Kaynak: Araştırmada ve incelemede yararlanılan cansız kaynaklar.
- Araç: Teknolojik donanım ve yazılımlar.

Sosyal Ağ Kuramı'nın İlişki bileşeni, bu çalışmanın konusu ve amacı bağlamında "Öğrenenin Dönüşüm Yolculuğu süreçlerini yaşamasına katkıda bulunacak herhangi bir eylem" olarak tanımlanmıştır. İlişki Yön ve Simetri, Güç, Sıklık, Süreklilik olmak üzere dört özelliği ile ele alınmıştır. Brass'ın (2011: 14, 82) iki ayrı özellik olarak tanımlamış olduğu Yön özelliği ile Simetri özelliğinin bu araştırma kapsamında birleştirilerek kullanılması uygun bulunmuştur. Söz konusu özellikler aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- Yön: İlişkiyi kimin başlattığını yani hangi aktörden diğerine doğru bir bağ olduğunu belirtir.
- Simetri: İlişkinin karşılıklı olduğunu ve eyleme katılımlarının eşit dağıldığını ifade eder.
- Güç: Taraflar arasındaki yakınlık derecesinin ve paylaşımların yoğunluğunun göstergesidir.

- Sıklık: İlişkinin birim zamanda kaç kez yinelendiğini belirtir.
- Süreklilik: İlişkinin ne kadarlık bir zaman dilimi için geçerli olduğunu ifade eder (geçici, periyodik, sürekli).

Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı, kuramsal düzeyin iki boyutunu oluştururken üçüncü boyut, bu kuramların birlikte değerlendirileceği Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutudur. Bu bağlamda, yatay ve dikey düzlemlerin kesişiminden ortaya çıkan hücreler Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunu yapılandırmak amacıyla ele alınmış ve açıklanmıştır (Tablo 13).

Tablo 13. Kuramsal Dizey

UZAKTAN EĞİTİM LİSANSÜSTÜ PROGRAMI							
Teknoloji Boyutu		Öğrenme					
İletişim		DÖNÜŞÜMCÜ ÖĞRENME KURAMI					
		SÜREÇLER					
		I-Korku ve Belirsizlik	II-Test etme ve Keşfetme	III- Onaylama ve Bağlama	IV- Yeni Bakış Açıları		
SOSYAL AĞ KURAMI	BİLEŞENLER	I-Aktörler	Birey	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin kendi yeterliliklerinden endişe duymasına sebep olan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin varsayımlarını eleştirel olarak değerlendirmesine katkıda bulunan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin eylem planları oluşturmasına katkıda bulunan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin kazandığı yeni bakış açılarını uygulamalara yansıtabilmesine yardımcı olan
			Kurum	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin kendisini geliştirmeye gereksinimi olduğunu fark etmesini sağlayan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin öğrenme gereksinimlerini karşılamak üzere harekete geçmesine neden olan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin oluşturduğu planları uygulamak üzere bilgi ve beceri edindiği 	
			Kaynak	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenene bir teknolojinin Uzaktan Eğitimde kullanılabileceğini hissettiren 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin yeni rol, eylem ve ilişki seçenekleri keşfetmesine neden olan 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin ön denemeler yapmasını sağlayan 	
			Araç			<ul style="list-style-type: none"> Öğrenenin yeterlilik ve özgüven oluşturmasına yardım eden 	
	II- İlişkiler	Yön ve Simetri	Öğrenenin dönüşüm yaşamasına katkıda bulunabilecek nitelikte olan				
		Güç					
		Sıklık					
		Süreklilik					

Temel amacı Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde belirlenen bu araştırmada, iki kuramın Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılması bağlamında ele alınmasıyla kuramsal dizey oluşturulmuştur. Böylelikle, araştırmanın alt amaçları, oluşturulan kuramsal dizeye bağlı olarak belirlenmiştir. Kuramsal dizeyde yer alan her bir hücre ise araştırma sorularının şekillendirilmesine ve ölçme aracının tasarımına katkı sağlamıştır. Kısacası, kuramsal dizeyin yapılandırılmasında izlenen yol ve bu süreçte kuramların rolü aşağıdaki gibi açıklanabilir (Eby, 2013; Görü-Doğan, 2012; Gündoğan, 2012; Okur, 2012):

- Araştırmanın kuramsal yapısını oluşturma
- Araştırmanın amacı ve alt amaçlarını saptama
- Araştırmanın ölçme aracını geliştirme

Uzaktan Eğitimde öğrenenin teknolojiler aracılığıyla iletişim kuracağı göz önünde bulundurulduğunda Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasının büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. Teknoloji hızla gelişmektedir ve bu teknolojilerin Uzaktan Eğitimde etkin kullanılabilirliği araştırılarak Uzaktan Eğitim programlarına entegrasyonu gerekmektedir. Programda yer alacak öğrenenler ise teknolojiyi öğrenme ve kullanma konusunda önyargılardan arınmış, eleştirel düşünebilen ve eyleme geçebilen kişiler olmalıdır. Bu özellikler mezuniyet sonrası uzaktan eğitim uzmanı olarak da sahip olunması gereken özelliklerdir. Bu bağlamda, sözü edilen programda eğitim teknolojilerini öğrenme ve kullanma açısından yaşanan korku ve belirsizlik duygusu (King, 2004: 13) bir Dönüşüm Yolculuğunun (King, 2009: 92) ilk adımı olarak görülmüş ve bu yolculuğun yeni bakış açıları edinerek teknolojiyi uygulamalara proaktif olarak bütünleştirebilme vizyonu kazanmaya (King, 2004: 15) kadar uzanması gerektiği düşünülmüştür. Bu bağlamda Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, programın öğrenme boyutuna ilişkin çerçeveyi belirlemiştir. Öte yandan öğrenenin dönüşüm yaşamasında, etkileşimde bulunduğu çeşitli birey, kurum, kaynak ve araçların etkili olabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Öğrenenin ve söz konusu Aktörlerin (birey, kurum, kaynak ve araçlar) aralarındaki ilişkilerin Sosyal Ağ yapısında olması ile amaca ilişkin kazanımların artacağı öngörülmüştür. Bu kazanımlar, sinerjinin gücünden yararlanma ve teknolojideki gelişmelerin hızına yetişme konusunda olduğu

kadar enformasyona ve bilgiye erişme, bilgilerin analiz ve sentezini yapma, bilgiyi bağlamında yeniden yapılandırma, dolayısıyla da çağın gerisinde kalmayacak şekilde bir dönüşüm yaşama olarak açıklanabilir. Buna bağlı olarak programın iletişim boyutu için Sosyal Ağ Kuramı bir referans noktası olarak alınmış; Aktörler ve İlişkiler araştırılmıştır.

Kuramsal düzeyin çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmasına ilişkin ayrıntılar izleyen bölümde verilmiştir.

3. Yöntem

Yöntem bölümü, sırasıyla araştırma modelini, araştırma desenini, araştırmanın inanırlığını, araştırmacının inanırlığını, araştırmanın güçlü ve sınırlı yönlerini kapsamaktadır. Araştırma deseni ise, Delphi yöntemi, araştırma alanı ve katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizi alt bölümlerinden oluşmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programları'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirirken Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde belirlenen “ne?”, “nasıl?” sorularının uzman görüşlerine dayalı cevaplarının aranacak olması nedeniyle, araştırma nitel bir durum çalışması (case study) olarak desenlenmiştir.

Nitel araştırmalar; kendi doğal ortamlarında incelenen, araştırmacının katılımcı rol oynadığı, verilerin bütüncül olarak değerlendirildiği, algı ve deneyimlerin yorumlandığı, esnek araştırma desenine sahip, tümevarımcı analiz yapılan araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 42-46). Hudelson (1994: 2) nitel araştırmayı; kültürü ve insan davranışlarını onların bakış açısından tasvir ve analiz etme, araştırmanın konusu olan sosyal duruma ilişkin kapsayıcı ya da bütüncül bir anlayış ortaya koyma, esnek ve ardışık bir araştırma stratejisine sahip olma özellikleri ile tanımlamıştır. Nitel araştırmacılar, görüngüyü kendi oluştuğu doğal ortamında inceler (Gay vd., 2006: 399).

Durum çalışmaları, nitel araştırma türlerinden olup bir duruma ilişkin bütün etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırıldığı ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve etkilendikleri üzerine odaklanan çalışmalardır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011: 27). Durum çalışması, Yin'e (2003: 13-14) göre, özellikle görüngü ile bağlam arasındaki sınırlar açık bir biçimde belli olmadığında kullanılmaktadır. Bu araştırmada da bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın teknoloji boyutunun yapılandırılması güncel bir görüngü;

Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı ise görüngünün incelendiği bağlam olarak ele alınmaktadır.

Durum çalışmaları, alanyazında farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Yin'in (2003: 40) sınıflamasına göre durum çalışmaları dört şekilde desenlenmektedir:

1. Bütüncül tek-durum
2. Bütüncül çoklu-durum
3. İç içe geçmiş tek-durum
4. İç içe geçmiş çoklu-durum

Bu çalışmada, bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın teknoloji boyutunun yapılandırılması tek bir durum olarak ve bütüncül bakış açısı ile ele alınmıştır; dolayısıyla bu çalışma Bütüncül Tek-Durum desenine sahiptir.

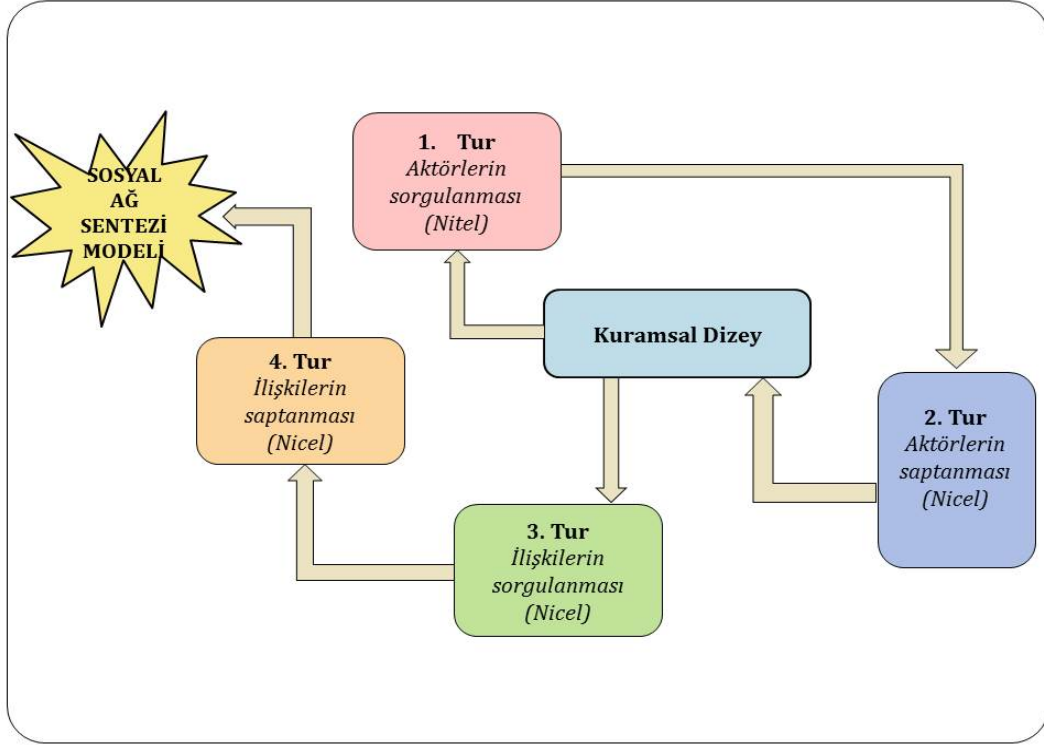
3.2. Araştırma Deseni

Bu araştırma için geliştirilen araştırma süreci Şekil 1'de gösterilmektedir. Araştırmada, öncelikle çalışmanın kuramsal temellerini oluşturan Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı'nın birlikte ele alındığı kuramsal düzey geliştirilmiştir.

Daha sonra ardışık dört Delphi turu ile veriler toplanmıştır. İlk iki turda Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji Boyutu yapılandırılırken Dönüşümcü Öğrenme süreçlerinin gerçekleşmesini sağlamak üzere Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır; sonraki turlarda ise bu Sosyal Ağda yer alan Öğrenenin belirlenen Aktörler ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiği sorgulanmıştır. Dördüncü turun sonunda elde edilen bulgulara dayanarak Sosyal Ağ Sentezi Modeli geliştirilmiştir.

Araştırma süreci geliştirilirken üçüncü turda ilişkilerin sorgulanmasının nitel olarak gerçekleştirilmesi planlanmıştır; ancak, araştırma devam ederken nicel olarak

yapılandırılması daha uygun bulunmuştur. Bu değişikliğin yapılmasında ilişki özelliklerinin Brass'ın (2011: 14, 82) terminolojisine paralel olarak ele alınması da etkili olmuştur.

Şekil 1. Araştırma Süreci

Nitel araştırmalar büyük ölçüde tümevarımcı yaklaşıma sahiptir (Patton, 2002: 56). Tümevarım özel olandan genelleme olana giden, tek tek olgulardan genelleme önermelere varan yöntem olarak tanımlanabilir⁶⁰. Ayrıca, tümevarımcı yaklaşım, çoğunlukla spesifik değerlendirme amaçlarının kılavuzluğunda yürütülen nitel veri analizi için sistematik bir yordamı da ifade etmektedir (Thomas, 2006: 238). Bu çalışmada da Delphi turları devam ettikçe hem veri toplama hem de veri analizi aşamalarında tümevarımcı bir yaklaşım izlenmiştir. Bu bağlamda, veri toplama aşaması konuya ilişkin önemli temaları ve ilişkileri keşfetmek amacıyla ayrıntı düzeyinde başlamış; kurallardan ziyade analitik

⁶⁰ Türk Dil Kurumu (2013). Tümevarım. <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 28.11.2013)

ilkeler doğrultusunda onaylanmış ve yaratıcı bir sentez ile sona ermiştir (Patton, 2002: 41). Delphi turlarına ilişkin başlıklarda bu sürece ayrıntılı olarak değinilmiştir.

İzleyen başlıklarda sırasıyla Delphi yöntemi ile ilgili açıklamalara yer verilmiş, daha sonra araştırma alanı ve katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama ve analiz aşamaları anlatılmıştır.

3.2.1. Delphi yöntemi

Uzmanların görüş birliğini elde ederek bir öngörü oluşturma amacıyla kullanılan Delphi yöntemine ilişkin açıklamalar aşağıdaki başlıklar kapsamında verilmiştir.

3.2.1.1. Delphi yöntemi ve kullanım amaçları

Delphi yöntemi, öznel ve sezgisel öngörü yöntemlerinden biridir (Cuhls, 2003: 94). “Bir grup bireyin bir bütün gibi hareket ederek karmaşık bir sorunu ele almasına etkili bir şekilde izin veren bir grup iletişim sürecinin yapılandırılması olarak tanımlanabilir (Linstone ve Turoff , 2002: 3).” Burada “yapılandırılmış iletişim” den kasıt; bireylerin katkılarına yönelik geribildirim verilmesi, grup görüşünün değerlendirilmesi, bireylere görüşleri gözden geçirme için fırsat tanınması ve bireysel yanıtların gizliliğinin sağlanmasıdır (Linstone ve Turoff , 2002: 3).

Amerika Birleşik Devletleri Hava Kuvvetleri'nin desteklediği askeri bir proje için RAND şirketinde 1950'li yıllarda geliştirilen Delphi yöntemi (Dalkey ve Helmer, 1963: 458), dünya genelinde sağlık, savunma, iş, eğitim, enformasyon teknolojisi, ulaşım ve mühendisliği de içeren birçok sektörde yaygın kabul görmüştür (Skulmoski vd., 2007: 2). Hsu ve Sandford (2007), Delphi'nin program planlama, ihtiyaç analizi, politika belirleme ve kaynak kullanımı gibi çeşitli alanlarda kullanımından söz etmiştir. Delbecq vd. (1975'ten aktaran Hsu ve Sandford, 2007, s.1), Delphi tekniğinin kullanım amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Olası program alternatifleri belirlemek ya da geliştirmek;
2. Farklı yargılara öncülük eden temel varsayım ya da enformasyonların araştırılması ya da ortaya çıkarılması;
3. Katılımcı grubun bir kısmında uzlaşmayı sağlayabilecek enformasyonu ortaya çıkarmak;
4. Çok sayıda disiplini ilgilendiren bir konudaki bilinçli yargıları ilişkilendirmek;
5. Katılımcı grubu, konunun çeşitliliği ve birbiriyle ilişkili yönleriyle ilgili eğitmek.

3.2.1.2. Delphi yönteminin uygulanışı

Bir dizi anket aracılığıyla uzmanların yargılarının elde edildiği ardışık bir süreç olan Delphi yönteminde, anketler problemlere, fırsatlara, çözümlere ya da öngörülere odaklanacak şekilde tasarlanır (Skulmoski vd., 2007: 2). Genel anketler “ne” sorusuna cevap ararken Delphi “ne olabilir/olmalı” sorunlarının üzerine eğilir (Miller, 2006’dan aktaran Hsu ve Sandford, 2007, s.19). Delphi yönteminde temel olarak aşağıdaki basamaklar uygulanır (Cuhls, 2003: 96-97):

- uzmanlara iki ya da daha fazla turda anket uygulanır,
- ikinci turdan itibaren önceki turların sonuçlarına ilişkin geribildirim verilir,
- aynı uzmanlar aynı konuları tekrar değerlendirir.

Bu aşamada, her bir anket, bir önceki anketin sonuçlarına dayanarak geliştirilir. Süreç, araştırma sorusunun cevaplanması ile sona erer: örneğin uzlaşmaya varılması, kuramsal doygunluğa ulaşılması ya da yeterli enformasyonun elde edilmesi (Skulmoski vd., 2007: 2). Fowles (1978’den aktaran Nelson, 2002, s.6), Delphi yönteminin genel uygulama biçimini, izleyen on adımda tarif etmektedir:

1. Delphi sürecini üstlenecek ve izleyecek bir takımın oluşturulması
2. Uygulamaya katılmak üzere bir ya da iki jürinin seçimi (genellikle jüri incelenecek konuda uzman olan kişilerdir)
3. İlk tur anketinin geliştirilmesi
4. Anketin düzgünlüğü ve anlaşılabilirliğinin kontrol edilmesi

5. İlk tur sorularının uzmanlara ulaştırılması
6. İlk tur yanıtlarının analizi
7. İkinci tur sorularının hazırlanması
8. İkinci tur sorularının uzmanlara ulaştırılması
9. İkinci tur yanıtlarının analizi (7 ve 9. adımların gerektiği kadar uygulanması)
10. Analiz takımı tarafından uygulama sonuçlarını sunmak üzere bir rapor hazırlanması

İlk turda çoğunlukla açık uçlu sorular sorulmakla birlikte yarı-yapılandırılmış ya da kapsamlı bir alanyazın taramasına dayanan yapılandırılmış bir anket uygulamak da mümkündür. İlk tur sonunda elde edilen cevaplar, ikinci turun veri toplama aşamasında kullanmak üzere yapılandırılmış bir ankete dönüştürülür, genellikle sıralama ya da dereceleme teknikleri kullanılır (Powell, 2003: 378). Kuramsal olarak Delphi süreci uzlaşma sağlanana kadar devam ettirilebilir, bununla birlikte alanyazında istenen bilginin elde edilmesi ya da uzlaşmanın sağlanması için çoğunlukla üç turun yeterli olduğu (Delbecq vd., 1975 ile Linstone ve Turoff, 1975'ten aktaran Hung vd., 2008: 191) belirtilmiştir (Hsu ve Sandford, 2007: 2).

Her turun yanıtlanması için iki hafta (Delbecq vd.,1975'ten aktaran Hung vd., 2008, s.193) ve turlar arasında verilecek aranın 3 hafta (Gordon, 1994'ten aktaran Hung vd., 2008, s.193) ya da 4 hafta (Eggers ve Jones, 1998'den aktaran Hung vd., 2008, s.193) olması önerilmektedir.

Delphi yönteminde katılımcı sayısından çok katılımcıların niteliği önemlidir. Katılımcı uzmanların, alana özgü ve hedef kitle ile güvenilirliği olan çalışmalarına göre seçilmesi gerektiği öne sürülmüştür (Powell, 2003: 378-379). Delphi çalışmalarında “uzman” olarak yer alabilmek için dört şartı sağlıyor olmak gereklidir: i) incelenen konu hakkında bilgi ve deneyime sahip olmak; ii) katılım konusunda istekli ve yeterli olmak; iii) Delphi çalışmasına yeterli vakti ayırabilecek olmak ve iv) etkili iletişim becerilerine sahip olmak (Adler ve Ziglio, 1996'dan aktaran Skulmoski vd., 2007: 4). Katılımcı sayısı için belirleyici etken ise çalışmanın amacı, konusu ve bu alanda uzman olarak

tanımlanabilecek kişilerin varlığı olup bu sayı 2 ile bin küsür arasında değişebilmektedir.

Delphi yönteminde amaç uzlaşmanın sağlanması olduğunda uzlaşma düzeyi ve buna yönelik ölçütlerin belirlenmesinden söz edilebilir. Powell (2003: 379), incelediği Delphi çalışmalarına dayanarak uzlaşma tanımının ve düzeyinin araştırmanın amacına, turların yapısına, soruların türüne ve katılımcıların sayısına göre değişebildiğini ifade etmektedir. Uzlaşmayı ya da uzlaşma düzeyini belirlemek üzere hangi ölçütlerin (aritmetik ortalama, mod, medyan, standart sapma vb.) kullanılacağı da bağlı olarak değişecektir.

3.2.1.3. Delphi yönteminin güçlü ve sınırlı yönleri

Hung vd., (2008: 192), alanyazını inceleyerek Delphi yönteminin güçlü ve sınırlı yönlerini özetlemiştir. Güçlü yönlerinden öne çıkanlar aşağıda verilmiştir:

- Uzlaşma sağlaması
- Geleceği öngörmesi
- Coğrafi olarak farklı yerlerde bulunan uzmanları bir araya getirmesi
- Yanıtların gizliliği
- Uzmanları doğrudan yüzleştirmemesi (böylece grup baskısı engellenerek fikirler özgürce ifade edilir)
- Lideri izleme eğilimini azaltması
- Uzun vadeli eğitim planlama ve kısa dönem karar verme için yararlı olması

Delphi yönteminin eksik yönleri ise Hsu ve Sandford (2007: 4-5) tarafından aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

- Düşük yanıt oranı olasılığı
- Uzun zaman alması
- Fikirlerin kalıplaşması olasılığı

- Konuya ilişkin spesifik enformasyona karşı genel ifadelerin tanımlanması olasılığı

Delphi yöntemi ile ilgili unutulmaması gereken nokta Cuhls (2003: 110) tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: “Delphi’de ve diğer tüm öngörü yöntemlerindeki tehlike, sonuçları gerçekler gibi kabul etmektir; bu yöntemler her ne kadar gelecek hakkında enformasyon sağlayan ve işe yarayan yöntemler olsa da gelecek önceden bilinemez ve her zaman beklenenden farklı olacaktır.”

3.2.2. Araştırma alanı ve katılımcılar

Bu çalışmanın araştırma alanını belirlemek amacıyla öncelikle dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim alanı ile ilgili lisansüstü programlar göz önünde bulundurulmuştur. Ancak zor erişilebilirlik, kültür farkı ve olanaklardaki farklılıklar gibi nedenlerden dolayı yurtdışındaki programlar kapsam dışı bırakılmıştır. Türkiye’de bu alandaki lisansüstü programlar ise Anadolu Üniversitesi’nde ve Sakarya Üniversitesi’nde vardır.

Anadolu Üniversitesi’nde Uzaktan Eğitim alanındaki lisansüstü programlar; yüksek lisans düzeyinde 1999-2000, doktora düzeyinde 2006-2007’den itibaren faaliyet göstermektedir. Sakarya Üniversitesi’nin Uzaktan Eğitim uzmanı yetiştirmeyi hedefleyen Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri - Uzaktan Eğitim yüksek lisans programı ise daha yeni bir programdır⁶¹. Delphi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada konuya ilişkin belli bir deneyim ve birikim şartı aranmıştır. Dolayısıyla, araştırma alanı olarak Uzaktan Eğitim alanında “mega-üniversite” olarak tanımlanan, 2013 yılı itibarıyla bu alanda otuz yıllık deneyime sahip ve yaklaşık 2 milyon uzaktan eğitim öğrencisine sahip olan Anadolu Üniversitesi seçilmiş, katılımcılar Türkiye’de Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans ve Doktora programlarında görev alan öğretim üyeleri ile sınırlı tutulmuştur. Programda ders veren ya da karar verici konumda olan öğretim üyeleri, uzaktan eğitim ile ilgili

⁶¹ Bu programın açılış tarihine ilişkin bilgi web sayfasında yoktur. Sakarya Üniversitesi’ne Bilgi Edinme başvurusunda bulunulmuş (Ek 5) fakat yanıt alınamamıştır.

yönetim, teknoloji, öğrenme, iletişim, değerlendirme gibi süreçlerde uygulamalı ya da kuramsal çalışmaları olan kişilerdir.

Araştırmada katılımcıları seçmek üzere amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden olup i) katılımcı popülasyonunu belirlemenin imkânsız ya da çok maliyetli olduğu durumlarda birtakım araçların kullanılması (ör: uyuşturucu kullanıcıları), ii) ilgilenilen konuyla ilgili belli durumların seçilmesi (ör: başarılı şirketler), iii) derinlemesine inceleme için çeşitli tipteki durumların seçilmesi (ör: sorunlu aileler– bazı ölçütlere göre) şeklinde uygulanabilir (Blaikie, 2011: 178). Nitel araştırmalarda, örnek büyüklüğü ise konunun özelliğine göre tek bir katılımcıdan 60-70 katılımcıya kadar değişebilir. Bununla birlikte 20’den fazla katılımcı bulunan nitel çalışma nadirdir. Katılımcı sayısının ne kadar olması gerektiği belirlenirken i) seçilen katılımcıların konuyla ilgili tüm potansiyel katılımcıları temsil etmesi ve ii) katılımcılardan gereksiz enformasyon alınmaya başlandığında (veri doygunluğuna ulaşılması) çalışmaya daha fazla katılımcı eklenmemesi önemlidir (Gay vd., 2006: 115).

Bu bağlamda, araştırmada katılımcı olarak yer alacak uzmanların aşağıda belirtilen ölçütlerden en az birini sağlaması şartı aranmıştır:

- Uzaktan Eğitim lisansüstü programlarında en az 5 yıl ders verme deneyimine sahip olma,
- Uzaktan Eğitim sistemlerinde teknolojik altyapının oluşturulmasında karar verici konumda olma.

Böylelikle, araştırmanın konusuna uygun olacak şekilde alanında uzman ve deneyimli kişilerin görüşlerinden yararlanılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın yürütüldüğü dönemde bu şartı sağlayan 18 uzmanın olduğu belirlenmiş ve bu uzmanlara 30 Kasım 2011 tarihinde eposta aracılığıyla katılım çağrısı gönderilmiştir. Katılım çağrısında, kısaca araştırmanın konusu ve yöntemine değinilmiştir (Ek 6). İlk çağrıya 6 kişi olumlu yanıt vermiştir. 13 Aralık 2011 tarihinde yanıt alınamayan

katılımcılara yine eposta aracılığıyla ikinci kez katılım çağrısı gönderilmiştir. 2 katılımcıdan daha olumlu yanıt gelmiştir. Veri toplama aşaması başladıktan sonra Şubat (2012) ayı içerisinde 1 katılımcı telefon ile yapılan hatırlatma sonucu, 1 katılımcı ise yüzyüze görüşme sonucu olmak üzere 2 katılımcı daha çalışmaya dahil olacaklarını bildirmiştir. Böylece toplam 10 uzman çalışmada katılımcı olarak yer almayı kabul etmiştir. Tablo 14, katılımcılara ilişkin bilgileri ve çalışmaya katılım durumlarını göstermektedir.

Katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla her biri için birer takma isim belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında, katılımcılardan, katılımcıların özelliklerinden ve katılımcılardan sağlanan verilerden özel olarak söz edilmesi durumunda bu takma isimler kullanılmıştır.

Tablo 14. Çalışmaya Katılmayı Kabul Eden Katılımcılar ve Katılım Durumları

Katılımcı	Takma isim	Unvan	Cinsiyet	Katılım durumu
1	Engin	Prof. Dr.	Erkek	-
2	Koray	Prof. Dr.	Erkek	+
3	Sami	Prof. Dr.	Erkek	+
4	Coşkun	Prof. Dr.	Erkek	+
5	Meltem	Doç. Dr.	Kadın	+
6	Tarık	Doç. Dr.	Erkek	+
7	Arda	Doç. Dr.	Erkek	+
8	Berna	Yrd. Doç. Dr.	Kadın	+
9	Didem	Yrd. Doç. Dr.	Kadın	+
10	Mete	Yrd. Doç. Dr.	Erkek	-

3.2.3. Veri toplama araçları

Uzaktan Eğitim uzmanları yetiştirmek üzere, Uzaktan Eğitim yönteminin kullanılacağı lisansüstü programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasını konu alan bu çalışmada, aşağıdaki nedenlerden dolayı Delphi yöntemi seçilmiştir:

- Uzaktan Eğitim uzmanı yetiştirecek bir programa ilişkin model geliştirilmesi amaçlanmıştır.
- Söz konusu modeli geliştirmek üzere, Uzaktan Eğitim alanındaki uzmanların bilgi ve görüşleri gerekli görülmüştür.
- Çalışmada yer alacak uzmanların birbirleriyle doğrudan etkileşmeden ve böylece belli bir uzmanın ya da grubun baskısı olmadan görüşlerini özgürce paylaşabilmesi önemsenmiştir.
- Sözü edilen uzmanların bireysel görüşünden çok uzman grubunun ortak görüşünün daha etkili olacağı düşünülmüştür.

Bu bağlamda, araştırmanın verileri Delphi yöntemi kullanılarak dört turda toplanmıştır. Ardışık turlarda kullanılan veri toplama araçları şöyledir:

- Birinci turda; kuramsal dizeye (Tablo 13) bağlı olarak geliştirilen yarı-yapılandırılmış açık uçlu sorular içeren nitel anket,
- İkinci turda; ilk turun analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak geliştirilen nicel önem dereceleme anketi,
- Üçüncü turda; ikinci tur analizinden elde edilen sonuçların kuramsal düzey ile birlikte değerlendirilmesi ile elde edilen çoktan seçmeli kapalı uçlu sorular ve açık uçlu sorulardan oluşan nicel anket,
- Dördüncü turda; üçüncü tur analiz sonucundan yola çıkarak hazırlanan çoktan seçmeli kapalı uçlu sorular ve açık uçlu sorudan oluşan nicel anket kullanılmıştır.

İzleyen başlıklarda, bu veri toplama araçlarına ilişkin açıklamalara değinilmiştir.

3.2.3.1. Kuramsal düzey temelli nitel anket

Bu araştırmada, veri toplama aracı geliştirilirken kullanılan kuramsal düzey (Tablo 13), yatay düzlemde Dönüşümcü Öğrenme Kuramının, dikey düzlemde ise Sosyal Ağ Kuramının ele alınması ile oluşturulmuştur. Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, King'in (2009: 92) Dönüşüm Yolculuğu Modeli kapsamındaki dört süreç ile ele alınmıştır: (1) Korku ve Belirsizlik, (2) Test etme ve Keşfetme, (3) Onaylama ve Bağlama, (4) Yeni Bakış Açıları. Sosyal Ağ Kuramı ise sosyal ağdaki iki bileşeni ile incelenmiştir: (1) Aktörler, (2) İlişkiler.

İlk Delphi turunda araştırılmak üzere Aktör bileşeni Birey, Kurum, Kaynak ve Araç olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. İlişki bileşeni, Aktör bileşenine bağlı olduğundan çalışmanın sonraki aşamalarında özellikleri ile ele alınmış olup kuramsal düzey ile olan ilişkisi dolaylı olarak sağlanmıştır.

Böylece, kuramsal düzeyde (Tablo 13) Aktörlere ilişkin 16 keşişim hücresi elde edilmiştir. Keşişim hücreleri, öğrenenin merkez alındığı bir yaklaşımla, bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji Boyutu yapılandırılırken Dönüşümcü Öğrenme süreçlerinin gerçekleşmesini sağlamak üzere Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin belirlenmesine ilişkin olarak değerlendirilmiş ve yarı-yapılandırılmış açık uçlu sorular (44 adet) türetilmiştir (Tablo 15).

Tablo 15. Süreçler ve Aktör Grupları Temelinde Üretilen Soru Sayıları

Üretilen soru sayısı	Süreç 1	Süreç 2	Süreç 3	Süreç 4	Genel Toplam
Grup 1	3	3	4	1	
Grup 2	3	3	4	1	
Grup 3	3	3	4	1	
Grup 4	3	3	4	1	
Toplam	12	12	16	4	44

Aynı dönüşüm sürecinin ifade edildiği sorular için farklı aktörlerin (4'er adet) sorgulanması bir temel sorunun alt soruları şeklinde düzenlenmiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Süreçler Temelinde Soruların Düzenlenişi

	Süreç 1			Süreç 2			Süreç 3				Süreç 4
Soru	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Grup 1	1.1	2.1	3.1	4.1	5.1	6.1	7.1	8.1	9.1	10.1	11.1
Grup 2	1.2	2.2	3.2	4.2	5.2	6.2	7.2	8.2	9.2	10.2	11.2
Grup 3	1.3	2.3	3.3	4.3	5.3	6.3	7.3	8.3	9.3	10.3	11.3
Grup 4	1.4	2.4	3.4	4.4	5.4	6.4	7.4	8.4	9.4	10.4	11.4

Dolayısıyla, 11 temel soru elde edilmiştir. Soruların hangi süreçle ilgili olduğu Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Soruların Süreçler ile İlişkisi

	Süreç 1	Süreç 2	Süreç 3	Süreç 4
Temel soru numarası	1, 2, 3	4, 5, 6	7, 8, 9, 10	11

Sorular, iki uzaktan eğitim uzmanı tarafından gözden geçirilmiş ve önerileri doğrultusunda bazı soruların anlaşılabilirliğini artırmak üzere ifadelerde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikler sonrasında uzmanlar soruları yeniden değerlendirmiş ve katılımcılara gönderilmeye hazır olduğu konusunda görüş bildirmiştir.

3.2.3.2. Nicel önem dereceleme anketi

İkinci turda, ilk turda belirlenmiş olan Aktörlerin önem dereceleri araştırılmıştır. Önem derecesi, verilen aktörün sosyal ağda bulunmasının ne kadar önemli ya da önemsiz

olduğunu ifade etmektedir. Bu amaçla 0 ‘önemsiz’ , 5 ‘çok önemli’ olmak üzere 6’lı dereceleme tipi sorulardan oluşan nicel anket kullanılmıştır.

Çift sayı ile biten derecelendirme ölçeklerinin kullanılması yönetim organizasyon, pazarlama, muhasebe gibi belirli bilim alanlarında araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir (Şencan, 2005’ten aktaran Öztürk ve Babacan, 2012, s.39). Bu çalışmada da uzman görüşüne dayanarak 6’lı derecelemenin kullanılmasına karar verilmiştir.

İlk tur sonunda dönüşüm süreçleri temelinde elde edilen 104 ana tema, kuram temelinde değerlendirilerek (süreçler göz ardı edilerek) 38 ana temaya indirgenmiştir. Buna bağlı olarak 29’u ana madde olmak üzere toplam 48 maddeden oluşan bir kapalı uçlu anket hazırlanmıştır. Süreçlerin göz ardı edilmesinin nedenleri; ilk turda katılımcılarca verilen yanıtların süreçler temelinde çok farklılaşmaması ve uygulamaya yansıtıldığında dönüşüm süreçlerinin öğrenenler açısından çok somut ve kesin net çizgilerle ayrılamayacak olmasıdır. İlk turdaki veri toplama aracının süreç temelinde hazırlanmasının nedeni ise, daha çok, çeşitli ve ayrıntılı veriye ulaşmaktır.

Katılımcılara gönderilmeden önce anket maddeleri, tez izleme komitesindeki iki üyenin ve daha sonra alandaki iki diğer uzmanın görüşüne sunulmuştur. Alınan görüşler doğrultusunda bazı maddeler farklı şekilde ifade edilmiş ve bazıları da iki ayrı madde olacak şekilde düzenlenmiş ve ankete son şekli verilmiştir.

3.2.3.3. Nicel çoktan seçmeli anketler

Üçüncü ve dördüncü turlarda, Öğrenen ile önceki turlarda belirlenen Aktörler arasındaki ilişkileri, özelliklerine bağlı olarak tanımlamak amaçlanmıştır.

Bu araştırma kapsamında öğrenenin merkezde olduğu bir ben-merkezci ağ tasarlanmak amaçlandığından üçüncü turda veri toplama aracı sadece öğrenenin diğer aktörler ile olan ilişkilerini sorgulamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu turda ilişki özelliklerinden Sıklık, hem Brass’ın (2011: 14, 82) tanımına sadık kalmak hem de

yapılandırılacak program açısından daha net ve ölçülebilir bir sonuç ortaya koymak amacıyla nicel ve açık uçlu olarak tasarlanmıştır. Diğer özellikler için ise üçer seçenek sunulmuştur. Anketin uygulanabilirliği konusunda uzman onayı alınmıştır.

Dördüncü tur için veri toplama aracı, üçüncü turdakine benzer olarak tasarlanmıştır. Bu turda ilişkilerde uzlaşma beklentisine bağlı olarak önceki turda üzerinde uzlaşılmamış ilişkilerin yeniden değerlendirilmesi istenmiştir. Buna ek olarak, daha önce açık uçlu sorulmuş olan Sıklık özelliği üçüncü tur analizine bağlı olarak “seyrek”, “bazen”, “sık” olmak üzere üç grupta sınıflandırılmış ve bu turda çoktan seçmeli kapalı uçlu soru olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, ilişki özelliklerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olmasının gerekip gerekmediği ve nedenine ilişkin açık uçlu bir soru eklenmiştir. Anketin uygulanabilirliği konusunda uzman onayı alınmıştır.

3.2.4. Veri toplama süreci

Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin uzman görüşlerinin alındığı bu nitel durum çalışmasının verileri, dört turlu Delphi yöntemi aracılığıyla toplanmıştır.

3.2.4.1. Birinci tur Delphi

İlk turun amacı, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji Boyutu yapılandırılırken Dönüşümcü Öğrenme süreçlerinin gerçekleşmesini sağlamak üzere Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin belirlenmesidir. Aktörler Birey, Kurum, Kaynak ve Araç olmak üzere dört grupta ele alınmıştır.

İlk tur için araştırma anket formu (Ek 7) çevrimiçi ortamda yanıtlanmak üzere SurveyMonkey anket programı⁶² kullanılarak hazırlanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların soruları cevaplarken gerek duyabileceği bazı ön bilgilere yer

⁶² Bu çalışmada SurveyMonkey adlı çevrimiçi anket programına Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında yıllık üyelik sağlanmıştır.

verilmiştir. İkinci bölüm ise 1.tur için oluşturulan 11 adet açık uçlu temel sorudan oluşmaktadır.

Anket formunun erişilebileceği web linki, olumlu yanıt veren 8 katılımcıya 17 Ocak 2012 tarihinde ve veri toplama aşaması başladıktan bir süre sonra çalışmaya katılacağını bildiren iki katılımcıya da Şubat (2012) ayı içerisinde eposta ile gönderilmiştir. Eposta metninde kısaca çalışmanın amacı ve yöntemine değinilerek katılımcıların kimliklerinin ve yanıtlarının gizli kalacağı belirtilmiştir.

İlk tur verilerinin toplanması 30 Nisan 2012’de tamamlanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden 10 katılımcıdan 8’i sorulara yanıt vermiştir. Katılımcılardan biri doğrudan sesli görüşme yoluyla görüş bildirmek istemiş ve bu görüşmenin ses kaydı alınmıştır. Diğer katılımcıların da istekleri doğrultusunda kendileriyle yüzyüze görüşülerek anket ile ilgili gereksinim duydukları açıklamalar yapılmıştır.

3.2.4.2. İkinci tur Delphi

İkinci turun amacı, Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin önem derecelerinin saptanmasıdır. Veri toplama aracı olarak kullanılan önem dereceleme anketine bu turun amacını ve gerekli açıklamaları içeren bir giriş sayfası eklenmiştir. Araştırma anket formu (Ek 8) SurveyMonkey programında alt soruları olan soruların girintili olarak düzenlenmesine izin verilmeyişi ve farklı tasarımların da anketin anlam bütünlüğünü bozması nedeniyle Microsoft Word ortamında hazırlanmış ve katılımcılara e-posta aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bununla birlikte, katılımcılardan yüzyüze randevular da alınmış ve anketin bu şekilde doldurulması sağlanmıştır. İki katılımcı ile görüşmenin ses kaydı (ortalama 21 dakikalık) alınmış, diğer katılımcıların da belirtmek istedikleri noktalar olduğunda not alınmıştır. İkinci tur veri toplama aşaması Şubat - Mart (2013) ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

3.2.4.3. Üçüncü tur Delphi

Üçüncü turun amacı, Öğrenenin Sosyal Ağdaki Aktörler ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini belirlemektir. Bu turda, Öğrenen ile Sosyal Ağdaki Aktörler arasındaki ilişkilerin özelliklerini belirlemeye yönelik olarak açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde ‘ilişki’ kavramı ve ilişki özellikleri tanımlanmış, izleyen bölümde ise sorulara yer verilmiştir. Araştırma anket formu (Ek 9), Microsoft Excel programında hazırlanıp Microsoft Word ortamına aktarılmış ve bu turda da e-posta ile katılımcılara gönderilmiştir. Bu tasarıma göre aynı aktör ile sadece tek bir ilişki türü seçilmesi gerekli gibi görünse de farklı özelliklere sahip birden fazla ilişki tanımlanabileceği ve bunun için ikinci bir formun kendisine verileceği katılımcılara söylenmiştir. Önceki turlarda olduğu gibi, katılımcılardan yüzyüze randevular da alınarak anketin doldurulması sırasında gerekli açıklamalar yapılmış, katılımcıların yönelttikleri sorular cevaplanmış ve yaptıkları ek açıklamalar not ya da ses kaydı (beş katılımcı ile) alınarak kaydedilmiştir. Üçüncü tur veri toplama aşaması, Nisan - Mayıs (2013) ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

3.2.4.4. Dördüncü tur Delphi

Dördüncü turun temel amacı önceki turlarda elde edilen bulgular konusunda uzlaşmanın sağlanmasıdır. Bununla birlikte, ek bilgiler de istenmiştir. Bu bağlamda, veri toplama aracı üç bölüm halinde düzenlenmiştir. İlk bölüm, üçüncü tur analizi sonucunda sosyal ağda olması gerektiği belirlenen ilişkiler için Sıklık özelliğinin sorgulandığı bölümdür. İkinci bölümde, aynı aktör çifti için belirsizliğini koruyan ilişkiler katılımcıların yeniden değerlendirmesine sunulmuştur. Üçüncü bölümde ise ilişki özelliklerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olmasının gerekip gerekmediği ve nedeni açık uçlu soru olarak yöneltilmiştir.

Araştırma anket formu (Ek 10), tura ilişkin açıklamaların da eklendiği bir giriş bölümü ile Microsoft Excel programında hazırlanarak katılımcılara e-posta ile gönderilmiştir. Anketin anlaşılabilirliğini artırmak için katılımcıların anketi doldurması sırasında

yanlarında bulunularak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Dördüncü tur veri toplama aşaması, Temmuz - Ağustos (2013) ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

3.2.5. Veri analizi

Bu bölümde, dört türlü Delphi aracılığıyla toplanan verilerin analizine yer verilmiştir.

3.2.5.1. Birinci tur Delphi

İlk tur verilerinin analizi Kasım (2012) ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bir katılımcıya ait ses kaydı birkaç kez dinlenerek çözümlenmiş ve yanıtlar istenen biçimde olacak şekilde düzenlenmiştir. Daha sonra katılımcılar tarafından alt sorulara verilen tüm yanıtlar Dönüşüm Yolculuğu Süreçleri'ne göre gruplandırılmıştır. Bunun için her bir (süreç, aktör grubu) çifti için bir dosya açılarak süreçlere ait sorular temelinde katılımcı yanıtları derlenmiştir. Örnek olarak (Süreç 1, Grup 1) için yapılan işlem Tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18. Veri Analizi için Yanıtların Derlenmesi

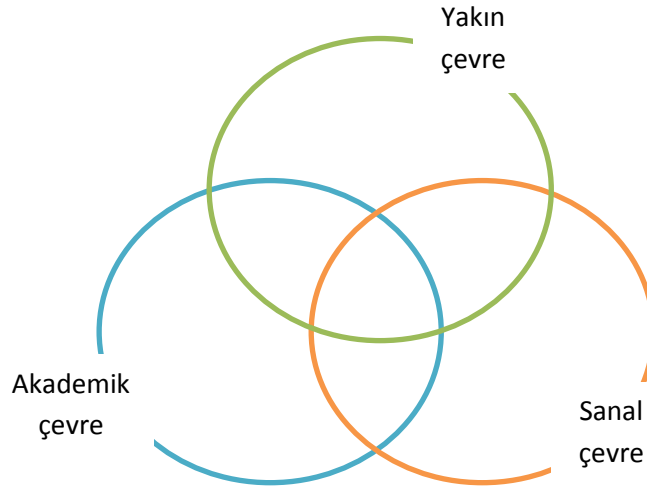
(Süreç 1, Grup 1) yanıtlar	
Soru 1	Katılımcı 1 (1.1)
	Katılımcı 2 (1.1)
	.
	.
	Katılımcı 8 (1.1)
Soru 2	Katılımcı 1 (2.1)
	Katılımcı 2 (2.1)
	.
	.
	Katılımcı 8 (2.1)
Soru 3	Katılımcı 1 (3.1)
	Katılımcı 2 (3.1)
	.
	.
	Katılımcı 8 (3.1)

Daha sonra sorular göz ardı edilerek her (süreç, aktör grubu) çifti için tema ve ana temalar belirlenmiştir (Tablo 19). Tema ve ana temaların belirlenmesi sürecinde veriler defalarca gözden geçirilmiştir. Bu süreç sonunda tüm (süreç, aktör grubu) çiftleri için toplam 90 ana tema belirlenmiştir. Araştırmanın inanırlığını sağlamak üzere iki uzaktan eğitim uzmanına da veriler gönderilerek analiz yapmaları istenmiştir. Yapılan bu üç analiz karşılaştırılarak farklılıklar belirlenmiş, daha sonra birlikte tartışarak 104 ana tema üzerinde uzlaşmıştır.

Tablo 19. Tema ve Ana Temaların Belirlenmesi

(Süreç x, Grup y)	
Tema (1)	Ana tema (1)
Tema (2)	
Tema (3)	
Tema (4)	Ana tema (2)
Tema (5)	
.	
.	
.	
.	
.	.
.	.
.	.
.	.
Tema (n)	Ana tema (m)

Ana temalar (yani aktörler) belirlenirken kesişmeler olduğu görülmüş (Şekil 2); ancak kesişen grupların yeniden ortak bir ana tema altında birleştirilmesi yoluna gidilmemiştir. En öne çıkan özelliğe göre ifade sağlandığında bu sürecin sona erdirilmesi uygun bulunmuştur.

Şekil 2. Kesişen Gruplar Örneği

3.2.5.2. İkinci tur Delphi

İkinci turda elde edilen verilerin analizi Mart (2013) ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle basılı ortamda elde edilen katılımcı yanıtları, bilgisayar ortamına aktarılmış ve analiz için Microsoft Excel programından yararlanılmıştır. Sosyal Ağda yer alması görece daha yüksek önem derecesinde olan Aktörler konusunda görüş birliğinin sağlanıp sağlanmadığı araştırılmıştır. Bu aşamada, istatistiksel değerler olarak ‘aritmetik ortalama’ ve ‘standart sapma’ kullanılması düşünülmüştür. Ortalama değer, analiz sonucunda bir Aktörün Sosyal Ağda bulunması açısından önem derecesini ifade etmektedir. Standart sapma değeri ise katılımcıların bir Aktörün Sosyal Ağda bulunmasının önemi konusunda birbirlerine ne ölçüde yakın değerlendirmeler yaptığını gösterir. Başka bir deyişle, uzlaşmanın sağlanması için standart sapmanın çok yüksek olmaması gerekir. Her bir Aktör için katılımcıların verdiği puanlara dayanarak bu değerler hesaplanmıştır (Tablo 20). Ancak katılımcı sayısının az olması nedeniyle standart sapma yorumunun çok anlamlı olmayacağı göz önünde bulundurularak sadece ortalamalar dikkate alınmıştır. Buna bağlı olarak, bu turda, ortalama önem derecesi ≥ 4 hesaplanan Aktörlerin, Sosyal Ağda bulunmaları yüksek önem düzeyinde olduğu için

diğer turlara taşınmasına karar verilmiştir. Bu şartı sağlamayan Aktörler ise elenmiş ve araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bu araştırmada ölçütün bu şekilde seçilmesinin bir nedeni de araştırmanın sınırlanmasıdır. Ancak, daha büyük çaplı bir modelleme çalışmasında ölçüt farklı seçilebilir.

Tablo 20. 2.Tur Veri Analizi için Kullanılan Tablo

Katılımcı	Yanıtlar (Önem derecesi)								Std sapma	Ortalama	Durum: Kaldı/Elendi
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8			
Madde no (Aktörler)	1										
	2										
	.										
	.										
	.										

Analiz aşamasında hesaplanan değerler sonucunda 29 ana kategorideki toplam 48 Aktörden 23'ü elenmiştir.

3.2.5.3. Üçüncü tur Delphi

Üçüncü tura ilişkin veri analizi Haziran (2013) ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Her bir katılımcıya ait yanıtlar, basılı ortamdan bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra analiz için ayrı bir Excel dosyası açılmıştır (Tablo 21).

Tablo 21. 3.Tur Veri Analizi için Kullanılan Tablo

		İlişki Özellikleri																								
		Yön ve Simetri				Güç				Süreklilik				Sıklık			hesaplanan			uyarlanan						
Katılımcı		K1	...	K8	MOD	K1	K2	...	K8	MOD	K1	...	K8	MOD	K1	...	K8	Aralık	bölüm aralığı	seyrek	bazen	sık	seyrek	bazen	sık	
Aktörler																										

Öğrenen ile Aktörler arasındaki her bir ilişki özelliği için katılımcıların verdiği cevaplar incelenerek ‘mod’ değeri uzlaşma göstergesi olarak kullanılmıştır. Bu durumda tek moda sahip olan 14 ilişki üzerinde uzlaşıldığı kabul edilmiştir. Çift moda sahip özelliklerin olduğu 11 ilişki ise bir sonraki turda katılımcılara yeniden sorulmak üzere ayrılmıştır. Bu turda, açık uçlu sorulmuş olan sıklık değeri bazı katılımcılar tarafından bilinçli olarak boş bırakılmış ya da kısmen doldurulmuştur. Ayrıca, bu katılımcılardan biri sıklık değerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olması gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla bu turda ‘sıklık’ özelliğinin değerlendirilmesinde sadece sorulara tam cevap veren dört katılımcının yanıtları esas alınmıştır. Sıklık için belirtilen en küçük ve en büyük değerlerin oluşturduğu aralık (katılımcının aralık olarak belirtmesi durumunda ortalaması alınmıştır) yaklaşık üç eşit aralığa bölünerek ‘seyrek’, ‘bazen’, ‘sık’ şeklinde nitelendirilmiştir. Bu özellik, her bir ilişki için bir sonraki turda sorulmak üzere –sayısal değerleri de korunarak- bu şekilde tasarlanmıştır. Diğer özellikler açısından değerlendirildiğinde bu tur sonunda 14 ilişki üzerinde uzlaşılmış, 11 ilişkinin durumu (toplam 12 özellik açısından) belirsiz kalmıştır.

3.2.5.4. Dördüncü tur Delphi

Dördüncü tura ait veri analizi Ağustos (2013) ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu turda da basılı ortamdaki veriler önce bilgisayar ortamına aktarılmış ve sonra analiz için

tek bir Excel dosyasında düzenlenmiştir. Analiz aşamasında, her ilişkinin her özelliği için verilen cevaplara göre ‘mod’ değeri hesaplanarak uzlaşmanın göstergesi olarak kullanılmıştır. Önceki turda belirsizliğini koruyan 11 ilişki arasından 9’unda uzlaşma sağlanmıştır (sıklık özelliği hariç). Sıklık değeri, önceki turda açık uçlu sorulmuş olup bu turda seçenklendirilmiş ve analiz aşamasında 4 ilişki için çift moda sahip olduğu görülmüştür. Sözü edilen bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde 19 ilişkide tam uzlaşma sağlanmış, 23 ilişkide kısmen (sadece sıklık değeri farklı olmak üzere) uzlaşma sağlanmıştır. Bu turdaki açık uçlu soruya verilen yanıtlar da incelenmiş, iki grupta değerlendirilerek bulgular kısmında yorumlanmıştır.

Delphi çalışması, 4. turda sonlandırılmıştır. Elde edilen bulgulara ayrıntılı olarak tezin 4. bölümü olan Bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.3. Araştırmanın İnanırlığı

Nitel araştırmalarda inanırlığın (trustworthiness) ölçütleri; inandırıcılık (credibility), aktarılabirlik (transferability), tutarlılık (dependability) ve doğrulanabilirlik (confirmability) olarak (Lincoln ve Guba, 1985’ten aktaran O’Donoghue, 2007, s.99) ele alınabilmektedir.

Steinke (2004: 186), nitel araştırmalar için temel ölçütler olarak anlaşılabilirlik (inter-subject comprehensibility), araştırma sürecinin gösterilmesi, görgül dayanak (empirical foundation), sınırlama (limitation), bağdaşma (coherence), ilgililik (relevance) ve yansıtılmış öznelliği (reflected subjectivity) önermiştir.

Seale (2002: 377), nitel araştırmalarda kalite (quality) kavramına da değinerek kalitenin bütün araştırma sürecinin şeffaflığını ifade ettiğini, inandırıcılığın (credibility) ise bulgu ve sonuçların doğrulanması (validation) ile ilgili olduğunu belirtmektedir.

Yukarıda sözü edilenler de dahil olmak üzere nitel araştırmaların inanırlığına ilişkin alanyazında çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. Bununla birlikte en yaygın ölçütler geçerlik (validity) ve güvenirliktir (reliability) (Yıldırım ve şimşek, 2008'den aktaran Eby, 2013, s.73).

Bu araştırmada, inanırlığı sağlamak üzere uygulanan işlemler şu şekildedir:

- Araştırma soruları açık bir şekilde ifade edilmiş ve araştırma aşamaları buna paralel olarak yürütülmüştür.
- Bu araştırma, kuramsal temeller (Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı) çerçevesinde şekillendirilmiş ve veri toplama, analiz, yorumlama, sonuç aşamalarında bu çerçeve dışına çıkılmamıştır.
- Araştırmada katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş olup gönüllülük esasına dayalı olarak bir kısmı çalışmaya katılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırma sonuçlarının aktarılabilirliğini artıran yöntemlerden biridir (Erlandson vd.'den aktaran Yıldırım ve şimşek, 2006: 270). Ayrıca, Gay vd. (2006: 115), amaçlı örnekleme için belirlenen kişilerden hepsinin katılmaması durumunda, potansiyel katılımcılardan rassal bir örnek oluşmuş olduğunu ve her ne kadar ilk örnek amaçlı seçime dayansa da bunun araştırmaya inandırıcılık kattığını belirtmiştir.
- Araştırmada katılımcı olarak yer alan bireyler, araştırmanın konusu ve amacına uygun olarak alanında deneyimli ve uzman kişilerdir.
- Veri toplama araçları oluşturulduktan sonra alan uzmanları tarafından gözden geçirilmiştir.
- Veri toplama aşamasında katılımcıların anketleri doldurmasının yanısıra yüzyüze görüşmeler yapılarak not alınması ve ses kaydı yapılması suretiyle sağlama (triangulation) yapılmıştır.
- Elde edilen verilerden basılı ortamda elde edilenler elektronik ortama geçirildikten sonra en az iki kez kontrol edilmiştir.
- 1.tur veri analizi aşamasında, verileri farklı iki alan uzmanı daha bağımsız olarak analiz etmiştir.

- 1.tur veri analizi aşamasında, yapılan üç farklı analizin sonucunda elde edilen tema ve ana temalar karşılaştırılmış, farklılıklar birlikte tartışılarak son şekli verilmiştir.
- 2.tur veri analizi aşamasında ölçüt belirlenmesi konusunda uzman görüşü alınmıştır.
- Veri toplama ve veri analiz aşamalarında izlenen yöntem ve süreçler ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.
- Araştırma desenlenirken nitel anket uygulanması planlanan 3.tur, araştırmada gelinen noktanın gerektirdiği durum nedeniyle nicel çoktan seçmeli anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2006: 256), nitel araştırmada araştırmacının esnek olmasının ve gerek gördüğü takdirde değişiklik yapmasının geçerlik açısından önemli olduğunu söylemiştir.
- Araştırmada toplanan veriler yedekleri de alınarak saklanmıştır.

3.4. Araştırmacının İnanırlığı

Araştırmacı, Türkiye’de uzaktan eğitim alanında öncü ve deneyimli bir üniversitede, uzaktan eğitim yöntemi ile sunulan programlar (önlisans, lisans ve sertifika) için öğrenme malzemelerinin hazırlandığı bir birimde çalışmaktadır. Bu birimde, uzaktan eğitim programları ile ilgili çeşitli işlerde görev almıştır. Üstlendiği roller aşağıdaki gibidir:

- Eşzamanlı ve Eşzamansız çevrimiçi akademik danışman ve moderatör,
- Çevrimiçi öğrenme malzemelerinin hazırlanmasında tasarımcı ve koordinatör,
- Program uygulama koordinatörü.

Ayrıca program kataloglarının hazırlanması, e-öğrenme hizmetlerinin sunum ve kullanım bilgilerinin raporlanması, akreditasyona yönelik işlerin yapılması, uzaktan eğitim sisteminin işleyişi ile ilgili birimlerin katıldığı koordinasyon toplantılarının iletişim ve dokümantasyonunun sağlanması gibi görevleri yerine getirmiştir. Bu bağlamda, araştırmacı uzaktan eğitim sistemleri ve uzaktan eğitim programları ile ilgili

sözü edilen çeşitli deneyimleri, alandaki öncü ve deneyimli bir kurumda kazanmıştır. Bu kazanımların araştırmacının yeterliliğini artırdığı düşünülmektedir.

Buna ek olarak, araştırmacı, i) veri toplama araçlarının oluşturulması ve veri analizi aşamalarında uzman görüşü almak, ii) veri toplama aşamasında anketlerin yanı sıra not alma ve ses kaydı tekniklerini kullanmak, iii) araştırma aşamalarını ayrıntılı olarak açıklamak suretiyle de sorumluluğunu yerine getirmiştir.

3.5. Araştırmanın Güçlü ve Sınırlı Yönleri

Bu araştırma, Uzaktan Eğitim yöntemi ile yürütülecek bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin bir model geliştirilmesini amaçlayan nitel bir durum çalışmasıdır. Araştırma, Sosyal Ağ Kuramı ve Dönüşümcü Öğrenme Kuramı çerçevesinde ele alınmış ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi, veri toplama ve analizi, bulguların yorumlanması bu çerçevede gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada katılımcı olarak yer alan uzmanlar, araştırmanın konusu ve amacına bağlı olarak Uzaktan Eğitim alanından amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Dolayısıyla, alan uzmanlarının görüş, deneyim ve bakış açısından yararlanılmıştır.

Araştırmada veri toplama araçlarının geliştirilmesi ve veri analizi aşamalarında uzman görüşü alınarak araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği artırılmıştır.

Bu çalışmada, Delphi yöntemi seçilmiştir, dolayısıyla geleceğe yönelik öngörü niteliğinde sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların görüşleri zaman içinde değişiklik gösterebileceğinden sonuçlar bu araştırma ile sınırlı olup genellenmemelidir (Eby, 2013: 77).

Bu araştırmada ulaşılan bulgular ve yorumları izleyen bölümde açıklanmaktadır.

4. Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada, bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin olarak Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ve Sosyal Ağ Kuramı çerçevesinde bir model geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ele alınan kuramların birlikte değerlendirilmesi ile bir kuramsal düzey geliştirilmiştir (Tablo-13). Bu kapsamda sorular üretilerek başlayan veri toplama aşaması, dört ardışık turdan oluşan Delphi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Delphi turları sonunda elde edilen bulgular bu bölümde, izleyen ana başlıklar altında sunularak yorumlanmıştır:

- Aktörler
- İlişkiler ve İlişki Özellikleri
- Aktörler ve İlişkiler
- Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi

4.1. Aktörler

Delphi uygulamasının ilk iki turu Aktörlerin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilmiştir. İlk tur sonunda Aktörler, Dönüşüm Yolculuğu Süreçleri'ne göre belirlenirken; ikinci turda süreçten bağımsız olarak Sosyal Ağda bulunmaları açısından önem derecelerine göre netleştirilmiştir.

4.1.1. Dönüşüm Yolculuğu süreçleri temelinde aktörler

Açık uçlu olarak yapılandırılan ilk tur sonunda elde edilen bulgulara göre sosyal ağda olması gereken Aktörler, dönüşüm yolculuğu süreçlerine göre izleyen tabloda gösterilmiştir (Tablo 22). Aktörler; 'Bireyler', 'Kurumlar', 'Kaynaklar' ve 'Araçlar' olmak üzere dört ana grupta sunulmaktadır.

Tablo 22. Dönüşüm Yolculuğu Süreçlerine göre Aktörler

Aktör Grupları	Süreçler			
	Korku ve Belirsizlik	Test Etme ve Kesfetme	Onaylama ve Bağlama	Yeni Bakış Açıları
Bireyler				
Sosyal çevre	+	+	+	+
Akademik çevre	+	+	+	+
İş çevresi	+	+	+	+
Diğer (diğer çevrelerde olmayan) uzmanlar	+	+	+	+
Sanal çevre		+		
Deneyim fırsatı sunabilecek bireyler				+
Kurumlar				
Eğitim ve eğitimden sorumlu kamu	+	+	+	+
Deneyim fırsatı sunabilecek kurumlar	+	+	+	+
Teknoloji alanındaki kurumlar (faaliyet gösteren ya da kullanımını teşvik eden)	+	+	+	+
Yayın kuruluşları	+	+	+	+
Çalıştığı kurum/birim	+	+	+	+
Uzaktan eğitim deneyimi olan kurumlar	+		+	+
Birlikler ve örgütler	+		+	
Çevrimiçi deneyimi olan (sanal şirketler, online alışveriş-banka...vs.)		+		
AR-GE kurumları			+	+
Kaynaklar				
Web ortamındaki kaynaklar	+	+	+	+
Medya kaynakları	+	+	+	+
Akademik kaynaklar	+	+	+	+
Uygulamaya yönelik kaynaklar	+	+	+	+
Teknoloji odaklı yayınlar	+			
Yanıtıcı ya da olumsuz kaynaklar	+			
Uyarıcı kaynaklar	+	+	+	
Geçmiş yaşantı ve deneyimler		+	+	+
Öğrenme ortamları (formal, informal)		+	+	+
Destekleyici kaynaklar		+	+	
Diğer kaynaklar	+	+	+	+
Araçlar				
Eğitim yazılımları	+			
Uzaktan eğitim yazılımları			+	
İnternet ve web tabanlı yazılımlar	+	+	+	+
Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	+	+	+	+
Tanıtım programları		+		
Akıllı yazılımlar				+
Kullanıcı dostu yazılımlar				+
Diğer yazılımlar	+	+	+	+
Deneyim edinmiş olduğu donanımlar		+		
Deneyim fırsatı sunan donanımlar	+		+	+
Yeni teknolojik donanımlar	+	+	+	+
Diğer donanımlar	+	+	+	+

İzleyen başlıklarda Aktörler, veri analizi sonucunda elde edilen tema ve ana temalar çerçevesinde açıklanmış ve bulgular yorumlanmıştır.

4.1.1.1. Bireyler

Sosyal çevre: Öğrenenin kendisi, ailesi (ebeveyn ve çocukları), akrabaları, akranları, arkadaşlarını ifade etmektedir. İkinci turda *Yakın çevre* olarak ifade edilmesi daha uygun bulunmuş ve (*aile, akraba, arkadaş*) açıklaması eklenmiştir.

Akademik çevre: Öğretici (öğretmen, öğretim elemanı, eğitmenler, ders aldığı kişiler), akademisyenler, öğrenenler (öğrenciler, öğrenmek isteyenler), öğrencileri bu gruba ait bireylerdir.

İş çevresi: Yöneticisi ve iş arkadaşları.

Sanal çevre: Sanal toplum üyeleri.

Deneyim fırsatı sunabilecek bireyler: Öğrenene uygulama olanağı sağlayacak kişiler. turda *Teknoloji kullanımı konusunda deneyim fırsatı sunabilecek diğer bireyler* olarak yer almıştır.

Diğer (diğer çevrelerde olmayan) uzmanlar: Uzaktan eğitim uzmanları, teknoloji uzmanları (teknologlar) ve tekno danışmanlar. Bu madde ikinci tura aşağıdaki şekilde taşınmıştır.

Konu ile ilgili diğer uzmanlar

- a. *Uzaktan eğitim uzmanları*
- b. *Teknoloji uzmanları*

Öğrenenin sosyal çevresi, akademik çevresi, iş çevresi ve diğer uzmanlar bütün dönüşüm süreçleri için sosyal ağda olması gereken bireyler olarak belirlenmiştir. King (2009: 90-91) ‘eğitimcilerin eğitim teknolojilerini öğrenme deneyimleri’ konusunda yaptığı çalışmada -tüm katılımcıların dönüşüm öykülerinin birbirleri ile tutarlı olduğunu belirterek- bir katılımcının dönüşüm öyküsüne yer vermiştir. Sözü edilen katılımcı

dönüşüm sürecinde meslektaşı, katıldığı kurstaki sınıf arkadaşları ve ders verdiği öğrencileri ile etkileşimde bulunmuştur. Buna dayanarak bu çalışmada da, öğrenenin dönüşüm yolculuğunda yer alan bireyler konusunda benzer bulgular elde edildiği söylenebilir.

4.1.1.2. Kurumlar

Eğitim ve eğitimin sorumlu kamu kurum/kuruluşları: Öğrenenin bağlı olduğu ya da olmadığı formal ya da informal kurumlar, Milli Eğitim Bakanlığı vb. kurumlar. Bu madde ikinci turda, Gürkan'ın (2000: 4) eğitim türleri sınıflaması temel alınarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

Eğitim ile ilgili kamu kurum/kuruluşları

- a. *İnformal eğitim kurumları*
- b. *Formal eğitim kurumları*
 - i. *Örgün*
 - ii. *Yaygın*
- c. *Eğitimden sorumlu kamu kurum/kuruluşları*

Deneyim fırsatı sunabilecek kurumlar: Öğrenenin işe koşturabileceği, öğrenene uygulama olanağı sunacak kurumlar. Bu madde, ikinci tura taşınırken (*proje bazlı, iş fırsatı sunan*) şeklinde açıklama eklenmiştir.

Teknoloji alanındaki kurumlar (bu alanda faaliyet gösteren ya da kullanımını teşvik eden kurumlar): Teknolojiyi kullanan, üreten ya da teşvik eden kurumlar. İkinci turda aşağıdaki şekilde yer alması uygun bulunmuştur:

Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanındaki kurumlar

- a. *Alanda faaliyet gösteren*
- b. *Kullanımını teşvik eden*

Yayın kuruluşları: Medya, yayın kuruluşları, kitle iletişimi yapan kurumlar. İkinci turda *Kitle iletişim kurumları* olarak ifade edilmiştir.

Çalıştığı kurum/birim: Öğrenenin kamu ya da özel sektörde çalışmakta olduğu kurum ve birim.

Uzaktan eğitim deneyimi olan kurumlar: Uzaktan eğitim kurumları, bu alanda hizmet veren kurumlar ve birimleri.

Birlikler ve örgütler: Organizasyonlar, birlikler (ör: Avrupa Birliği). İkinci turda aşağıdaki şekilde yer almıştır:

Birlikler ve örgütler

a. Uluslararası

b. Ulusal

Çevrimiçi deneyimi olan (sanal şirketler, online alışveriş-banka...vs.): Çevrimiçi hizmet veren kurumlar.

AR-GE kurumları: Araştırma kurumları, öğrenenin hizmet içi eğitim aldığı kurumlar.

Eğitim ve eğitimden sorumlu kamu kurum ve kuruluşları, deneyim fırsatı sunabilecek kurumlar, teknoloji alanındaki kurumlar, yayın kuruluşları, öğrenenin çalıştığı kurum ya da birim, öğrenenin dönüşüm yolculuğu boyunca sosyal ağda olması gereken kurumlar olarak belirlenmiştir.

4.1.1.3. Kaynaklar

Web ortamındaki kaynaklar: İnternet kaynakları, İnternet siteleri, yeni elektronik yayınlar, sosyal paylaşım ortamları (blog, wiki, forum ...vb.).

Medya kaynakları: Medya ve medyada yer alan kaynaklar. İkinci turda (*Kitle iletişim araçları ve ortamları...vb.*) açıklaması eklenmiştir.

Akademik kaynaklar: Alanyazın (bildiriler, makaleler, araştırmalar, kitaplar, dergiler, yayınlar).

Uygulamaya yönelik kaynaklar: Projeler, projelerin ürünü olan kitap ya da teknolojik ürünler, ‘best practice’ler (en iyi uygulamalar). İkinci turda (*projeler, en iyi uygulamalar/best-practice*) açıklaması ile birlikte kullanılmıştır.

Teknoloji odaklı yayınlar: Teknoloji yoğun içerikli kaynaklar, teknolojinin tarihi, teknolojik araçların kullanımlarını değerlendiren eleştirel yazılar.

Yanılıcı ya da olumsuz kaynaklar: Yanlış bilgiler içeren internet kaynakları, teknolojiye olumsuz bakan kitap ve dergiler. İkinci turda *Yanılıcı kaynaklar* ve *Olumsuz görüş ve düşünceler* olmak üzere iki ayrı ana madde olarak düzenlenmiştir.

Uyarıcı kaynaklar: Üniversitelerin ilanları, proje katılım çağrıları, broşürler, üniversitelerin program katalogları, firmaların ürün katalogları, reklam, haber. İkinci tura taşınırken (*ilân, reklam...vb.*) açıklaması eklenmiştir.

Geçmiş yaşantı ve deneyimler: Veriler, öğrenenin kendi yazdığı içerikler, teknoloji bilgi birikimi, ders materyalleri ve ortamları hazırlama konusundaki deneyim. İkinci turda (*veriler, daha önceden yapmış olduğu çalışmalar... vb.*) açıklaması ile birlikte kullanılmıştır.

Öğrenme ortamları (formal, informal): Formal ya da informal öğrenme ortamları, çevrimiçi öğrenme ortamları, eğitim programları, uzaktan eğitim programları, kurs ve çalıştaylar. İkinci turda aşağıdaki şekilde yer almıştır:

Öğrenme ortamları

a. Formal öğrenme ortamları

b. İnformal öğrenme ortamları

Destekleyici kaynaklar: Yüzyüze ya da çevrimiçi sağlanan destek hizmetleri. 2. turda (*destek hizmetleri, yardım masası...vb.*) açıklaması eklenmiştir.

Diğer kaynaklar: Yukarıdaki kategoriler dışında kalan, dolaylı olarak ilgili diğer kaynaklar. İkinci tura (*dolaylı olarak ilgili*) açıklaması ile birlikte taşınmıştır.

Sosyal ağda bulunması gereken kaynaklar tüm dönüşüm süreçleri için web ortamındaki kaynaklar, medya kaynakları, akademik kaynaklar, uygulamaya yönelik kaynaklar, diğer kaynaklar olarak belirlenmiştir.

Teknoloji odaklı yayınlar ile yanıltıcı ya da olumsuz kaynaklar, Korku ve Belirsizlik sürecinde yer almaktadır. Teknoloji odaklı yayınların doğrudan konuyla ilişkili olması, yanıltıcı ya da olumsuz kaynakların ise belki de öğrenenin ‘kafasını karıştıracak’ olması nedeniyle dikkat çekecekleri ve merak duygusu uyandırarak araştırma ve sorgulamaya yöneltecekleri düşünülebilir.

Destekleyici kaynakların, hem Test Etme ve Keşfetme hem de Onaylama ve Bağlama süreçlerinde belirtilmiş olması, bu aşamaların birbirine yakından döngüsel bir yapı ile bağlı olması (King, 2004: 13) ile açıklanabilir. Buna ek olarak King (2004: 14), bu aşamalarda öğrenenlerin talimatlara ek olarak farklı uygulamalar keşfettiklerini, halen rehberliğe gereksinim duymakla birlikte güven kazandıklarını, öğrendiklerini öğretici rolleri ile nasıl birleştirebileceklerini planladıkları ve başkalarının deneyimleri ile desteklediklerini (scaffold) belirtmektedir.

4.1.1.4. Araçlar

Eğitim yazılımları: Daha çok bir konunun öğrenilmesinde yardımcı olmak üzere geliştirilen yazılımlar.

Uzaktan eğitim yazılımları: Uzaktan eğitimde tasarım, uygulama, değerlendirme aşamalarında yardımcı olarak kullanılacak yazılımlar.

İnternet ve web tabanlı yazılımlar: Çevrimiçi kullanılan yazılımlar.

Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları: Yeni iletişim ve öğrenme ortamlarında kullanılan yazılımlar.

Tanıtım programları: (demo) Yazılımların tanıtım (demo) sürümleri.

Akıllı yazılımlar: Yapılması istenen işe göre aldığı veriyi belli derecede işleyerek sonuç üretebilen yazılımlar. İkinci turda (*Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen*) açıklaması ile birlikte kullanılmıştır.

Kullanıcı dostu yazılımlar: Pek teknik bilgi gerektirmeden kolay kullanılabilen yazılımlar. (Yüklenmesi-kaldırılması, güncellenmesi kolaydır, ayrıca kullanışlı arayüze sahiptir.) İkinci turda (*kullanımı kolay*) açıklaması eklenmiştir.

Diğer yazılımlar: Yukarıdaki kategoriler dışında kalan diğer yazılımlar.

Deneyim edinmiş olduğu donanımlar: Öğrenenin yüzleştiği ve önceden kullanarak deneyim kazanmış olduğu donanımlar.

Deneyim fırsatı sunan donanımlar: Etkili ve verimli kullanılacak her türlü donanım, uygulama eksikliği olan ya da uygulama imkânı sağlayacak yeni ya da ‘doğmadan ölen’ teknolojik donanımlar.

Yeni teknolojik donanımlar: Piyasaya en son sürülen donanımlar.

Diğer donanımlar: Yukarıdaki kategoriler dışında kalan diğer donanımlar. İkinci turda (*altyapı...vb.*) açıklaması ile birlikte kullanılmıştır.

Araçlar bölümü, ikinci turda Yazılımlar ve Donanımlar ana başlıkları altında gruplanmıştır. Yazılımlar başlığı altına Yeteneksiz ve Karmaşık başlıklarının da ayrı ayrı eklenmesine karar verildikten sonra aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1. Yazılımlar

a. Uzaktan eğitim

b. Eğitim

c. İnternet ve Web tabanlı

d. Yeni iletişim ve öğrenme

e. Tanıtım (demo)

f. Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen)

g. Kullanıcı dostu (kullanımı kolay)

h. Yeteneksiz (kullanıcı müdahalesi gerektiren)

i. Karmaşık (kullanımı zor)

j. Diğer

2. Donanımlar

a. Deneyim fırsatı sunan

b. Son teknolojiyi sunan

c. Deneyim edinmiş olduğu

d. Diğer (altyapı...vb.)

Elde edilen bulgulara göre, İnternet ve web tabanlı yazılımlar, yeni iletişim ve öğrenme yazılımları ile yeni teknolojik donanımların tüm dönüşüm yolculuğu süreçlerinde sosyal ağda bulunması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, aktörler belirlenirken birbiri ile çakışan gruplar olmakla birlikte, belirlenen ifade en öne çıkan özelliği belirtmektedir. Dolayısıyla, sözü edilen yazılım ve donanımların diğerlerinden farklı olarak tüm süreçler için belirtilmiş olmasında, internet ve webdeki ve teknolojiadaki gelişmelerden doğrudan ve en önce etkilenecek olmaları nedeniyle değişim ve güncelliği sürekli sağlıyor olmaları etkili olmuş olabilir. Çünkü bu durum, öğrenenin kendi yeterliliklerini sorgulaması, kendisini geliştirmeye gereksinim duyması, yeni denemeler yaparak güven kazanması ve uygulamaya geçirerek yaşantılarına yansıtabilmesine sürekli olarak neden olabilir.

4.1.2. Süreç-bağımsız aktörler

İlk tur sonunda dönüşüm yolculuğu süreçleri temelinde belirlenen aktörler, kuram temelinde değerlendirilerek ikinci tura taşınmış ve uygun bir şekilde sınıflandırılmıştır (süreç-bağımsız aktörler). İkinci turda aktörlerin sosyal ağda bulunmaları açısından önem dereceleri sorulmuştur. Katılımcılardan, 0 'önemsiz' , 5 'çok önemli' olmak üzere

0 ile 5 arasında bir tamsayı değeri seçmeleri istenen bu tur sonucunda ortalama önem derecesi 4 ve üzerinde olan aktörler yüksek öneme sahip aktörler olarak değerlendirilerek diğer aktörler bu çalışma kapsamından çıkarılmıştır (Ek 8).

Bireyler açısından bakıldığında öğrenenin akademik çevresi ile diğer uzaktan eğitim ve teknoloji uzmanlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Kurumlar olarak eğitim- uzaktan eğitim ile ilgili kurumlar ile teknoloji alanındaki kurumlara ek olarak birlik ve örgütler en yüksek öneme sahip olanlardır. Kaynaklar konusunda öğrenme ortamları, akademik kaynaklar, uygulamaya yönelik kaynaklar, teknoloji odaklı yayınlar ve web ortamındaki kaynaklar daha önemli bulunmuştur. Araçlar grubunda önem derecesi yüksek seçilen eğitim yazılımları, uzaktan eğitim yazılımları, internet ve web tabanlı yazılımlar, yeni iletişim ve öğrenme yazılımları ve son teknolojiyi sunan donanımlar diğer gruplar ile paralellik göstermektedir. Bunlara ek olarak tanıtım yazılımları, akıllı yazılımlar, kullanıcı-dostu yazılımlar ile deneyim fırsatı sunan donanımlar da seçilmiştir.

Sosyal ağda bulunması yüksek öneme sahip aktörler, Tablo 23'te önem derecesi ortalamaları ile birlikte gösterilmektedir.

Sosyal ağda bulunması en yüksek öneme sahip aktörler; öğrenenin Akademik Çevresi (4,63), Akademik kaynaklar (4,63), Uzaktan eğitim yazılımları (4,63), İnternet ve Web tabanlı yazılımlar (4,63), Kullanıcı dostu yazılımlar (4,63), Uzaktan eğitim uzmanları (4,50), Uygulamaya yönelik kaynaklar (4,50) ve Deneyim fırsatı sunan donanımlar (4,50) dır. Bu bulgular, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı kapsamında teknoloji ile ilgili olarak öğrenenin akademik çevresi ile yoğun olarak yazılım ve uygulama üzerine eğilmesi gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 23. Sosyal Ağda Bulunması Yüksek Öneme Sahip Aktörler

AKTÖRLER	Önem Derecesi Ortalamaları
Bireyler	
Akademik Çevresi	4,63
Konu ile ilgili diğer uzmanlar	
Uzaktan eğitim uzmanları	4,50
Teknoloji uzmanları	4,25
Kurumlar	
Eğitim ile ilgili kamu kurum/kuruluşları	
İnformal eğitim kurumları	4,13
Formal eğitim kurumları	
Örgün	4,00
Yaygın	4,13
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanındaki kurumlar	
Alanda faaliyet gösteren	4,13
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	4,38
Birlikler ve örgütler	
Uluslararası	4,13
Ulusal	4,13
Kaynaklar	
Öğrenme ortamları	
Formal öğrenme ortamları	4,13
İnformal öğrenme ortamları	4,13
Akademik kaynaklar	4,63
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-practice)	4,50
Teknoloji odaklı yayınlar	4,38
Web ortamındaki kaynaklar	4,13
Araçlar	
Yazılımlar	
a. Uzaktan eğitim	4,63
b. Eğitim	4,13
c. İnternet ve Web tabanlı	4,63
d. Yeni iletişim ve öğrenme	4,25
e. Tanıtım (demo)	4,25
f. Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen)	4,38
g. Kullanıcı dostu (kullanımı kolay)	4,63
Donanımlar	
a. Deneyim fırsatı sunan	4,50
b. Son teknolojiyi sunan	4,38

Anketlerin doldurulması sırasında katılımcılar ile yüzyüze görüşmeler yapılarak not ya da ses kaydı alınmıştır. Bu süreçte elde edilen bazı bilgiler ise şöyledir: Bazı katılımcılar öğrenenin İş çevresi'ne ilişkin önem derecesini değerlendirmekte zorlanmış, bu maddenin öğrenenin çalıştığı yere bağlı olarak farklı önem derecelerine sahip olabileceğini söylemiştir. Ayrıca, Aktör gruplarının kendi içlerinde çakışan maddelere sahip olması bazen bazı katılımcıların yanıt vermesini zorlaştıran bir unsur olmuştur. Bununla birlikte, anketin yüzyüze görüşme yapılarak uygulanmasının anlaşılabilirliği artırmak açısından yararlı olduğu da katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

4.2. İlişkiler ve İlişki Özellikleri

Üçüncü ve dördüncü Delphi turlarında ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Üçüncü turda bir katılımcı hariç diğerleri, her aktör ile tek bir ilişki türü tanımlamıştır. Üç aktör ile 2'şer ilişki türü belirleyen katılımcıya öncelikle yanıtlarını değiştirmek isteyip istemediği sorulmuştur. Katılımcı yanıtlarının aynı şekilde kalmasını istemiştir. Ancak ikinci ilişki türü seçen tek kişi olduğundan bu maddelere ilişkin yanıtları analiz sürecinde dikkate alınmamıştır.

Üçüncü tur sonunda öğrenen ile aktörler arasında 25 ilişki belirlenmiştir. Açık uçlu olarak sorulan sıklık özelliği hariç 14 ilişki üzerinde uzlaşmış (Tablo 24) ve 11 ilişki 12 özellik açısından belirsiz kalmıştır (Ek 9).

Bu turda uzlaşmaya varılan ilişkilerin çoğunluğunda özellikler çift yönlü simetrik, güçlü ve sürekli ya da periyodik olarak belirlenmiştir.

Tablo 24. Uzlaşılan İlişkiler

İlişkiler	İlişki Özellikleri		
	Yön ve Simetri	Güç	Süreklilik
Akademik çevresi	↔ Öğrenen	çok güçlü	sürekli
Uzaktan eğitim uzmanları	↔ Öğrenen	güçlü	periyodik
Teknoloji uzmanları	← Öğrenen	güçlü	periyodik
İnformel eğitim kurumları	↔ Öğrenen	güçlü	geçici
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar	↔ Öğrenen	güçlü	periyodik
Uluslararası Birlikler ve örgütler	↔ Öğrenen	güçlü	periyodik
Ulusal Birlikler ve örgütler	↔ Öğrenen	güçlü	periyodik
Formal öğrenme ortamları	↔ Öğrenen	çok güçlü	sürekli
İnformel öğrenme ortamları	↔ Öğrenen	çok güçlü	sürekli
Akademik kaynaklar	← Öğrenen	çok güçlü	sürekli
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)	← Öğrenen	güçlü	sürekli
Teknoloji odaklı yayınlar	← Öğrenen	güçlü	sürekli
Uzaktan eğitim yazılımları	↔ Öğrenen	güçlü	sürekli
Son teknolojiyi sunan donanımlar	↔ Öğrenen	güçlü	periyodik

Bunlara ek olarak anketin doldurulması sırasında yapılan görüşmelerde katılımcılar bazı durumlara değinmiştir. Bazı katılımcılar ilişki özelliklerinin program düzeyine ya da öğrenene bağlı olarak değişiklik göstereceğinden söz etmiştir. Sıklık konusunda fikir belirtmeyen katılımcıların yanısıra bazıları yanıt vermekte zorlandıklarını ifade etmiştir. Tanımladıkları bazı ilişki ve ilişki özellikleri için açıklamalarda bulunan katılımcılar da olmuştur. Sözü edilen durumlara aşağıda değinilmiştir.

Arda ‘Sıklık konusunda yüksek lisans ve doktora düzeyi ayrımı yapılmasının gerektiğini ve bunun ‘Birey, Kurum ve Kaynaklar ile olan ilişkilerde oran (yüksek

lisans / doktora) olarak en az 1/2, ideal düşünülduğünde 1/3 olması gerektiğini' belirtmiştir.

Didem, 'Sıklık ve Sürekliliğin öğrenene göre değişeceğini' ifade etmiştir. Coşkun ve Berna da benzer şekilde 'sürelerin öğrenenin durumuna (çalışıp çalışmadığı, nerede çalıştığı, aile vb. sorumlulukları olup olmadığı) göre değişeceğinden' söz etmiştir.

Sami ve Koray, ilişki özelliklerinde açık uçlu olarak sorulmuş olan Sıklık değerini boş bırakmayı tercih etmişlerdir. Sami, Sıklık konusunda 'bilgi sahibi olmadığını' belirtirken, Koray, 'çok ayrıntı bir bilgi olduğunu ve spesifik bir konuda olmadığı için fikir belirtmeyeceğini' söylemiştir.

Didem, Arda, Coşkun ve Berna Sıklık konusunda görüş bildirmekte zorlandıklarını ifade etmiş, Didem ve Arda bu özelliği sadece bazı ilişkiler için yanıtlamıştır. Coşkun ve Berna tüm ilişkiler için Sıklık özelliğini yanıtlamakla birlikte, yanıtlarının çok sağlıklı olmayabileceğini de eklemiştir.

Berna, Sıklık konusundaki yanıtlarında 'çalışan öğrenci profilini düşünerek olması gereken minimum süreleri verdiğini' belirtmiştir. Tarık da benzer şekilde, 'Öğrenenin uyku, iş ve öğrenme dışındaki özel hayatının devam ettiğini düşünerek minimum süreleri verdiğini' açıklamıştır. Arda ise bu durumu şöyle ifade etmiştir: "İdeal süreleri verirsek öyle saatler çıkar ki uyku zamanı bile kalmaz."

Katılımcılardan bazıları özellikle Öğrenenin Akademik çevresi ile tanımladıkları ilişki için ek açıklamalarda bulunmuştur. Tarık, çift yönlü ve simetrik olarak tanımladığı bu ilişkide 'akademik çevrenin baskın taraf olması gerektiğini' belirtirken, Meltem 'program kapsamında sürekli ve düzenli yürütülecek bu ilişkide program bitse bile birlikte çalışma anlamında sürekliliğin devam etmesi gerektiğine' değinmiştir. Coşkun da Meltem'in düşüncesine katılmaktadır.

Coşkun, ayrıca, ilişkilerin yönü konusunda; “Yön konusunda öğrenenin sorumluluğunda. Başlatan öğrenci ama sisteme girdikten sonra karşılıklı oluyor zaten” açıklamasını yapmıştır. Arda da benzer şekilde, ‘Öğrenenin karşısındakini zorlaması gerektiğini’ belirtmiştir.

Yukarıda sözü edilen üçüncü turun analizi sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde dördüncü tur tasarlanmıştır. Dördüncü turda, üzerinde uzlaşılmamış olan ilişkiler tekrar değerlendirmeye sunulmuştur. Bu aşamada, Sıklık değeri verilen yanıtlara bağlı olarak sayısal rakamları da korunarak çoktan seçmeli kapalı uçlu şekle dönüştürülmüştür. Ayrıca, katılımcıların diğer görüşleri de dikkate alınarak Sıklık değerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olması gerekip gerekmediği açık uçlu soru olarak yöneltmiştir. Dördüncü tur sonunda elde edilen bulgular Tablo 25’te gösterilmektedir.

Dördüncü turda Sıklık özelliğinde çift moda sahip olma durumu, üzerinde “uzlaşma olmaması” şeklinde yorumlanmamış, verilen farklı cevaplar birlikte değerlendirilerek yorumlanmıştır. Bu durumda, 23 ilişkide uzlaşma durumuna ulaşılmıştır.

Yön ve Simetri açısından bakıldığında, öğrenenin teknoloji uzmanları ve kaynaklar ile olan ilişkilerinde ilişkiyi başlatan taraf olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Diğer aktörler ile çift yönlü ve simetrik ilişkiler tanımlanmıştır.

Sosyal ağda öğrenenin Akademik Çevresi, Akademik kaynaklar, öğrenme ortamları, Eğitim yazılımları, İnternet ve Web tabanlı yazılımlar, Kullanıcı dostu yazılımlar ile ilişkilerinin çok güçlü olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Öğrenenin en sık Uzaktan eğitim yazılımları ile ilişkisinin olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Öğrenenin çoğu Aktör ile ‘bazen’ ilişki kurması yeterli görülmüştür.

Tablo 25. İlişki ve İlişki Özellikleri

İlişkiler Aktörler	İlişki Özellikleri			
	Yön ve Simetri	Güç	Sıklık (sa/ay)	Süreklilik
Akademik çevresi	↔ Öğrenen	çok güçlü	8-12	sürekli
Uzaktan eğitim uzmanları	↔ Öğrenen	güçlü	4-7	periyodik
Teknoloji uzmanları	↔ Öğrenen	güçlü	1-5	periyodik
İnformal eğitim kurumları	↔ Öğrenen	güçlü	2-5	geçici
(Formal) Örgün eğitim kurumları	↔ Öğrenen	orta	2-5,5	periyodik
(Formal) Yaygın eğitim kurumları	↔ Öğrenen	orta	4-5,5	periyodik
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar	↔ Öğrenen	güçlü	4-6	periyodik
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	↔ Öğrenen	güçlü	4-6	periyodik
Uluslararası Birlikler ve örgütler	↔ Öğrenen	güçlü	0,5-3	periyodik
Ulusal Birlikler ve örgütler	↔ Öğrenen	güçlü	0,5-4,5	periyodik
Formal öğrenme ortamları	↔ Öğrenen	çok güçlü	4-7	sürekli
İnformal öğrenme ortamları	↔ Öğrenen	çok güçlü	6,5-9	sürekli
Akademik kaynaklar	↔ Öğrenen	çok güçlü	10,5-15	sürekli
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)	↔ Öğrenen	güçlü	4,5-7	sürekli
Teknoloji odaklı yayınlar	↔ Öğrenen	güçlü	7-13,5	sürekli
Web ortamındaki kaynaklar	↔ Öğrenen	güçlü	10-15	sürekli
Uzaktan eğitim yazılımları	↔ Öğrenen	güçlü	13,5-20	sürekli
Eğitim yazılımları	↔ Öğrenen	çok güçlü	7-13,5	sürekli
İnternet ve Web tabanlı yazılımlar	↔ Öğrenen	çok güçlü	7-13,5	periyodik sürekli
Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	↔ Öğrenen	güçlü	4-7	periyodik
Tanıtım (demo) yazılımları	↔ Öğrenen	güçlü	0,5-2	periyodik
Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen) yazılımlar	↔ Öğrenen	güçlü	1-7	periyodik
Kullanıcı dostu (kullanımı kolay) yazılımlar	↔ Öğrenen	çok güçlü	1-13,5	sürekli
Deneyim fırsatı sunan donanımlar	↔ Öğrenen	güçlü	1-3	periyodik
Son teknolojiyi sunan donanımlar	↔ Öğrenen	güçlü	2,5-4	periyodik

Öğrenenin, ilişkilerinde en çok zaman ayırması gereken aktörler (saat/ay) cinsinden değerlendirildiğinde Uzaktan eğitim yazılımları (13,5-20), Akademik kaynaklar (10,5-15), Web ortamındaki kaynaklar (10-15), Teknoloji odaklı yayınlar (7-13,5), Eğitim yazılımları (7-13,5), İnternet ve Web tabanlı yazılımlar (7-13,5), Kullanıcı dostu yazılımlar (1-13,5) ve Akademik çevre (8-12) olarak elde edilmiştir. Buna dayanarak

öğrenenin bazı yazılımlar, akademik kaynaklar ve akademik çevre ile çok zaman geçirmesinin uzaktan eğitim ile teknolojiyi bütünleştirme konusunda dönüşüm yaşamasına etkisinin fazla olacağı söylenebilir.

Öğrenenin akademik çevresi ve tüm kaynaklar ile ilişkisinin sürekli olması gerektiği sonucu elde edilmiştir. Geçici ilişki kurulması önerilen informal eğitim kurumları dışında kalan aktörlerle ise ilişkiler periyodik olarak yürütülmelidir.

Sosyal ağdaki ilişki özelliklerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olması gerekip gerekmediği konusunda katılımcıların verdiği yanıtlar ise iki grupta değerlendirilebilir:

- Farklı olmamalı: Düzey aynı, amaç ve odak farklı
- Farklı olmalı: Sıklık (ve süreklilik) farklı olmalı

Sami, kısaca “farklı olmayacağını” belirtirken Coşkun, Meltem ve Tarık da ilişki düzeylerinin farklı olmayacağını; ancak yüksek lisans ve doktora düzeylerinin gerektirdiği farklı amaç ve odaklara bağlı olarak ilişkilerin niteliğinin farklılaşması gerektiğini belirtmiştir.

Coşkun: Bence genel olarak çok farklı olmamalı. Yüksek lisans ve doktora öğrencileri farklı kaynaklarla eş düzeyde, sıklıkta iletişim kurmalıdır. Doktora öğrencilerinden biraz daha fazla ve yoğun etkileşim kurmaları beklenebilir. Ancak yüksek lisans öğrencilerinden de farklı amaçlarla yoğun etkileşim kurmaları beklenmelidir. Doktora öğrencileri ileride bu alanda ders verebilecekleri ve araştırma yapacakları için bu konular üzerinde etkileşimlerini yoğunlaştırmalıdır. Yüksek lisans öğrencileri ise birer uzman olarak açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları yapacakları için farklı kaynaklarla olan etkileşimlerinde uygulama deneyimi kazanmaya odaklanmalıdır. *Ancak etkileşimin sıklığı, düzeyi aynıdır. Sadece amacı ya da odağı farklı olabilir.*

Meltem: Sosyal ağda ilişki düzeyinin hem yüksek lisans hem de doktora aynı olması gerektiğini düşünüyorum; çünkü yüksek lisans düzeyinde bireyin bilim insanı olma sürecinde öğrenmesi gereken çok fazla bilgi ve yaşantı vardır; doktora düzeyinde ise alanında felsefi ve kuramsal alt yapısını çok iyi anlayarak araştırma yapması gerekir. *Farklı amaçlar ve hedefler için; ancak aynı düzeyde ilişki olması gerekir.*

Tarık: Genel olarak farklı olması gerektiğini düşünüyorum. *Her iki aşamada da öğrenenler uzmanlık gerektiren bilgilere yöneldikleri için, kendileri için gereken ağ ilişkilerine, kendi seviyeleri açısından ulaşma yolunu tercih edeceklerdir.* Sosyal ağ ilişkisi belirleme açısından kendi kendilerinin öğretenleri olacaklarını düşünüyorum.

Diğer katılımcılar ise, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde ilişki özelliklerinin farklı olması gerektiğini düşünmektedir. Didem, Koray ve Berna sıklık konusunda farklılık olması gerektiğini belirtirken Arda sıklığın yanısıra sürekliliğe de vurgu yapmıştır.

Didem: *Doktora için; yön olarak ve güç olarak değil hatta süreklilik anlamında da çok farklı olmamalı ama sıklık bakımından daha yoğun bir ilişkiden söz etmek mümkün.*

Koray: Sosyal ağlardaki ilişki özellikleri Yüksek Lisans ve Doktora için farklı olmalıdır. Yüksek Lisans fazla derinlemesine yapılan çalışmalar değildir. Fakat *Doktora çalışmaları daha derinlemesine ve Sosyal Ağlarda daha çok ilişki kurmayı gerektiren çalışmalardır.*

Berna: Evet düşünüyorum. Çünkü yüksek lisans ve doktora eğitimlerinde hedeflenen kazanımlar açısından değerlendirildiğinde doktora akademik çevre, uzaktan eğitim uzmanları, ulusal ve uluslararası örgütlerle etkileşimin daha yoğun olmasının gerektiğini düşünüyorum. *Doktora seviyesinde artık öğrenciden alanına katkı sunması beklendiği için özellikle akademik çevresi*

başta olmak üzere *sosyal ağdaki tüm aktör ve ortamlarla etkileşiminin daha yoğun olması sağlanmalıdır*. Öğrencinin sosyal ağı kullanma sıklığı ve alışkanlıkları, değerlendirmenin bir koşulu olabilir. Doktora seviyesinde sadece özendirme ve yönlendirme yeterli olmayacaktır.

Arda: Evet düşünüyorum. Yüksek Lisans düzeyinde yapılan çalışmalarda farklı aktörlerle olan ilişkilerin çok yoğun olması beklenemez. *Doktora düzeyinde ise özellikle teorik bağlamda yapılan (kurulan) ilişkilerin yoğun, sürekli olması gerekir*.

4.3. Aktörler ve İlişkiler

Bu bölümde, bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun Dönüşümcü Öğrenme Kuramı temelinde yapılandırılmasına ilişkin olarak Sosyal Ağda olması gerektiği belirlenen Aktörler ve İlişkiler birlikte değerlendirilmiştir.

Önem derecesi görece yüksek belirlenen Aktörler ile öğrenenin ilişkilerinin de çok güçlü olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, öğrenenin sık ilişki kurması gereken Aktörler yine görece daha önemli aktörlerdir.

Sosyal ağın geneline bakıldığında kurulacak ilişkilerin 'Yönü ve Simetrikliği' ve 'Sürekliliği' ile Aktörlerin önem dereceleri arasında ise doğrudan bağlantı gözlenmemekle birlikte, uyumsuzluktan da söz edilemez.

Tablo 26, ilişkiler tüm özellikleri ile birlikte değerlendirildiğinde öne çıkmaları açısından ilişkilerin olası bir sıralamasını göstermektedir. Bu sıralama yapılırken bir ilişkinin çift yönlü oluşu, güçlülüğü ve sürekliliği üstün tutulmuştur. Buna ek olarak saat/ay cinsinden sıklık değerinin de büyük olması dikkate alınmıştır.

Tablo 26. Sosyal Ağda Öne Çıkan İlişkiler için Olası bir Sıralama

İlişkiler Aktörler	İlişki Özellikleri			
	Yön ve Simetri	Güç	Sıklık (sa/ay)	Süreklilik
Eğitim yazılımları	←→ Öğrenen	çok güçlü	7-13,5	sürekli
Akademik çevresi	←→ Öğrenen	çok güçlü	8-12	sürekli
Kullanıcı dostu (kullanımı kolay) yazılımlar	←→ Öğrenen	çok güçlü	1-13,5	sürekli
İnformal öğrenme ortamları	←→ Öğrenen	çok güçlü	6,5-9	sürekli
Formal öğrenme ortamları	←→ Öğrenen	çok güçlü	4-7	sürekli
İnternet ve Web tabanlı yazılımlar	←→ Öğrenen	çok güçlü	7-13,5	periyodik sürekli
Uzaktan eğitim yazılımları	←→ Öğrenen	güçlü	13,5-20	sürekli
Akademik kaynaklar	← Öğrenen	çok güçlü	10,5-15	sürekli
Web ortamındaki kaynaklar	←→ Öğrenen	güçlü	10-15	sürekli
Teknoloji odaklı yayımlar	← Öğrenen	güçlü	7-13,5	sürekli
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)	← Öğrenen	güçlü	4,5-7	sürekli
Uzaktan eğitim uzmanları	←→ Öğrenen	güçlü	4-7	periyodik
Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	←→ Öğrenen	güçlü	4-7	periyodik
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar	←→ Öğrenen	güçlü	4-6	periyodik
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	←→ Öğrenen	güçlü	4-6	periyodik
Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen) yazılımlar	←→ Öğrenen	güçlü	1-7	periyodik
Son teknolojiyi sunan donanımlar	←→ Öğrenen	güçlü	2,5-4	periyodik
Ulusal Birlikler ve örgütler	←→ Öğrenen	güçlü	0,5-4,5	periyodik
Deneyim fırsatı sunan donanımlar	←→ Öğrenen	güçlü	1-3	periyodik
Uluslararası Birlikler ve örgütler	←→ Öğrenen	güçlü	0,5-3	periyodik
Tanıtım (demo) yazılımları	←→ Öğrenen	güçlü	0,5-2	periyodik
(Formal) Yaygın eğitim kurumları	←→ Öğrenen	orta	4-5,5	periyodik
(Formal) Örgün eğitim kurumları	←→ Öğrenen	orta	2-5,5	periyodik
İnformal eğitim kurumları	←→ Öğrenen	güçlü	2-5	geçici
Teknoloji uzmanları	← Öğrenen	güçlü	1-5	periyodik

Bu araştırmanın bulguları çerçevesinde, Sosyal ağda bulunması en önemli görülen Aktörler (öğrenenin Akademik çevresi, Akademik kaynaklar, Uzaktan eğitim yazılımları, İnternet ve Web tabanlı yazılımlar ve Kullanıcı dostu yazılımlar) ile ilişkilerin de en ön planda tutulması gerekmektedir.

Genel bakıldığında öğrenenin sözü edilen yazılımlar, akademik çevre ve öğrenme ortamları ile olan ilişkilerinin güç, sıklık ve süreklilik açısından vurgulandığı gözlemlenmektedir. Diğer birey, kaynak ve yazılımlar, donanım ve kurumlar ile olan ilişkileri ise ikinci derecededir.

4.4. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi

Bu araştırmada, tamamen Uzaktan Eğitim yöntemi ile yürütülecek bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılması, Sosyal Ağ sentezi yaklaşımı ile incelenmiştir. Sosyal ağ sentezi bu çalışmada, "Bir amaca yönelik olarak bir sosyal ağ oluşturmak üzere aktörlerin (birey, kurum, kaynak ve araçların) neler olması gerektiği ve bunlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine yönelik tasarım" olarak tanımlanmıştır. Ben-merkezci ağ tasarlanan bu çalışmada, 'ben (ego)' 'öğrenen' olarak alınmış ve bu ağda öğrenenin sadece doğrudan bağlantıları ele alınmış olup diğer Aktörlerin kendi aralarındaki ilişkileri kapsam dışı tutulmuştur.

Dört tur uygulanan Delphi çalışması ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda Sosyal ağdaki Aktörler ve İlişkiler tanımlanmıştır. Aktörler ve İlişkiler ile ilgili bilgilere önceki bölümlerde yer verilmiştir. Sosyal ağ sentezi yapmak üzere ise Aktörler ve İlişkiler bütüncü bir bakış açısı ile değerlendirilmelidir. Bu bağlamda bulgular aşağıda tartışılarak yorumlanmıştır.

Tamamen Uzaktan Eğitim yöntemi ile yürütülecek bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun Dönüşümcü Öğrenme kuramı temelinde yapılandırılması için geliştirilecek bir Sosyal ağda Birey, Kurum, Kaynak ve Araç olmak üzere farklı gruptaki Aktörler yer almalıdır. Öğrenenin dönüşüm yaşamında doğrudan konuya ilişkin ya da program kapsamında değerlendirilebilecek Aktörlerin (örneğin; Akademik çevre, Teknoloji odaklı yayınlar vb.) yanısıra, özel yaşamındaki Aktörler de (Yakın çevre, Yanıltıcı kaynaklar vb.) etkili olabilmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmada önem derecesi açısından görece yüksek olarak değerlendirilen Aktörlerin daha etkili olduğu kabul edilerek çalışma, bu kapsamda devam ettirilmiştir.

Buna bağı olarak geliştirilecek Sosyal Ağın Uzaktan Eğitim ve Teknoloji odağındaki Akademik ve Uygulamaya dönük Aktörlerden oluştuğu söylenebilir. Öğrenenin ile bu Aktörler arasında kurulacak ilişkilerin özellikleri ise, Yön ve Simetri, Güç, Sıklık ve Süreklilik açısından irdelenmiştir.

Yön ve Simetri, bir ilişkide ilişkiyi kimin başlattığı ve ilişkinin karşılıklı olup olmadığı ile ilgilidir. Öğrenenin, çoğunlukla çift yönlü ve karşılıklı ilişkiler kurması gerekmektedir. Tek yönlü olan ilişkilerde de Öğrenenin ilişkiyi başlatan taraf olması gerektiği bulunmuştur.

Güç, taraflar arasındaki yakınlık derecesi ve paylaşımların yoğunluğunun göstergesi olarak tanımlanmaktadır. Kurulacak Sosyal Ağda Öğrenenin çoğu Aktör ile güçlü ve çok güçlü düzeyde ilişki kurması gerekmektedir.

Değerlendirilen ilişki özelliklerinden biri de Sıklık olup ilişkinin birim zamanda kaç kez yinlendiğini belirtir. Bu araştırmada, saat/ay cinsinden ele alınmıştır. Öğrenenin Aktörler ile olan ilişkilerine ayırması gereken toplam süre ayda ortalama yaklaşık 160 saat olmak üzere 110 ile 209,5 arasında bir değer olarak görünmektedir. Öğrenenin uyku, yemek, iş ve diğer etkinliklerine günlük ortalama 19 saat ayıracağı varsayıldığında ayda 150 saat gibi bir süreye sahip olduğu söylenebilir. Bu süre, ilk bakışta bu çalışma kapsamında önerilen ilişkilerin, sıklık açısından uygulamada ancak ortalama düzeye yakın kurulabileceğini göstermektedir. Ancak, bu araştırma sürecinde her ne kadar öğrenenin doğrudan bağlantıları sorgulanmış olsa da Aktörler ile kurulan ilişkilerde zaman zaman birbirinden tamamen ayrılamayacak durumlar da söz konusu olacaktır. Örneğin, Uluslararası Birlikler ve Örgütler ile kurulan bir ilişki kapsamında Uzaktan Eğitim uzmanları rehberliğinde Uygulamaya yönelik kaynaklar ile ilgili bilgi edinilebilir. Benzer şekilde, Akademik çevre ile kurulan bir ilişki Formal öğrenme ortamında gerçekleşiyor olabilir. Söz konusu ilişkilerde öğrenen aynı zaman diliminde birden fazla Aktör ile etkileşmektedir.

Sıklık açısından gözardı edilmemesi gereken bir konu da bazı Aktörler için ayrılacak sürenin, Öğrenenin öğrenme hızına ve Aktör kapsamındaki yeniliklere bağlı olarak zaman içinde oldukça değişiklik gösterebileceğidir. Örneğin, öğrenen bir tür yazılım ile ilk karşılaştığında bunu incelemek, öğrenmek ve kullanmak için fazla zamana gerek duyabilir; ancak zamanla hem Öğrenenin yeterliliği belli bir düzeye ulaşacağı hem de ilişki, dönüşümü sağlama açısından doyumluk düzeyine yakınsayabileceği için çok daha kısa süreler yeterli olabilir. Benzer şekilde, süre Aktör kapsamındaki yeniliklerin miktarı ve ortaya çıkma hızı ile doğru orantılı olabilir.

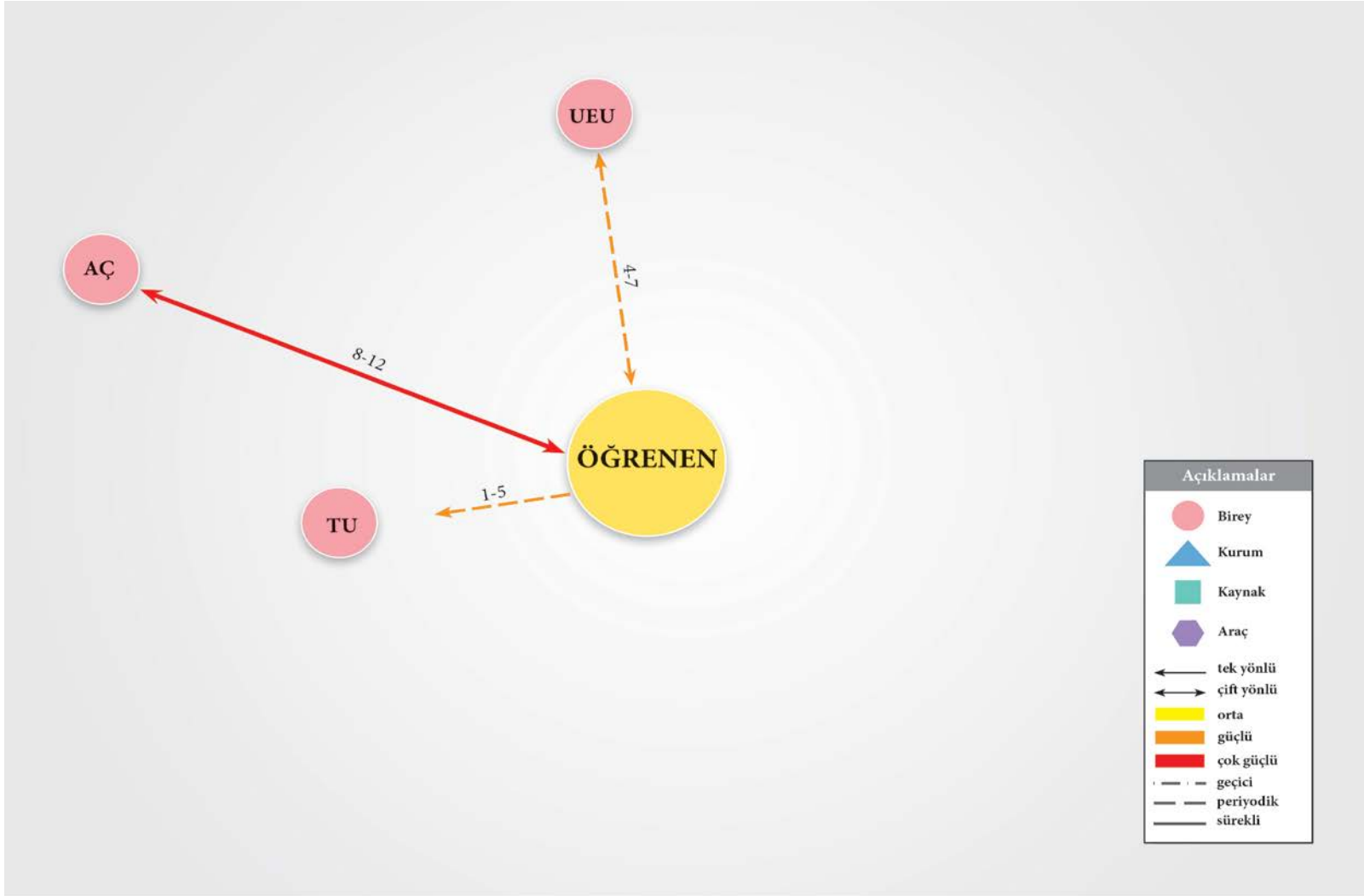
Süreklilik, ilişkinin geçerli olduğu zaman dilimi ile ilgili olup bu araştırmada geçici, periyodik, sürekli şeklinde sınıflandırılmıştır. Öğrenenin Sosyal Ağdaki çoğu Aktör ile periyodik ya da sürekli ilişkiler kurması gerekmektedir.

En öne çıkan ilişkilere dayanarak belirlenen yapı görselleştirilerek Şekil 3'te sunulmuştur.

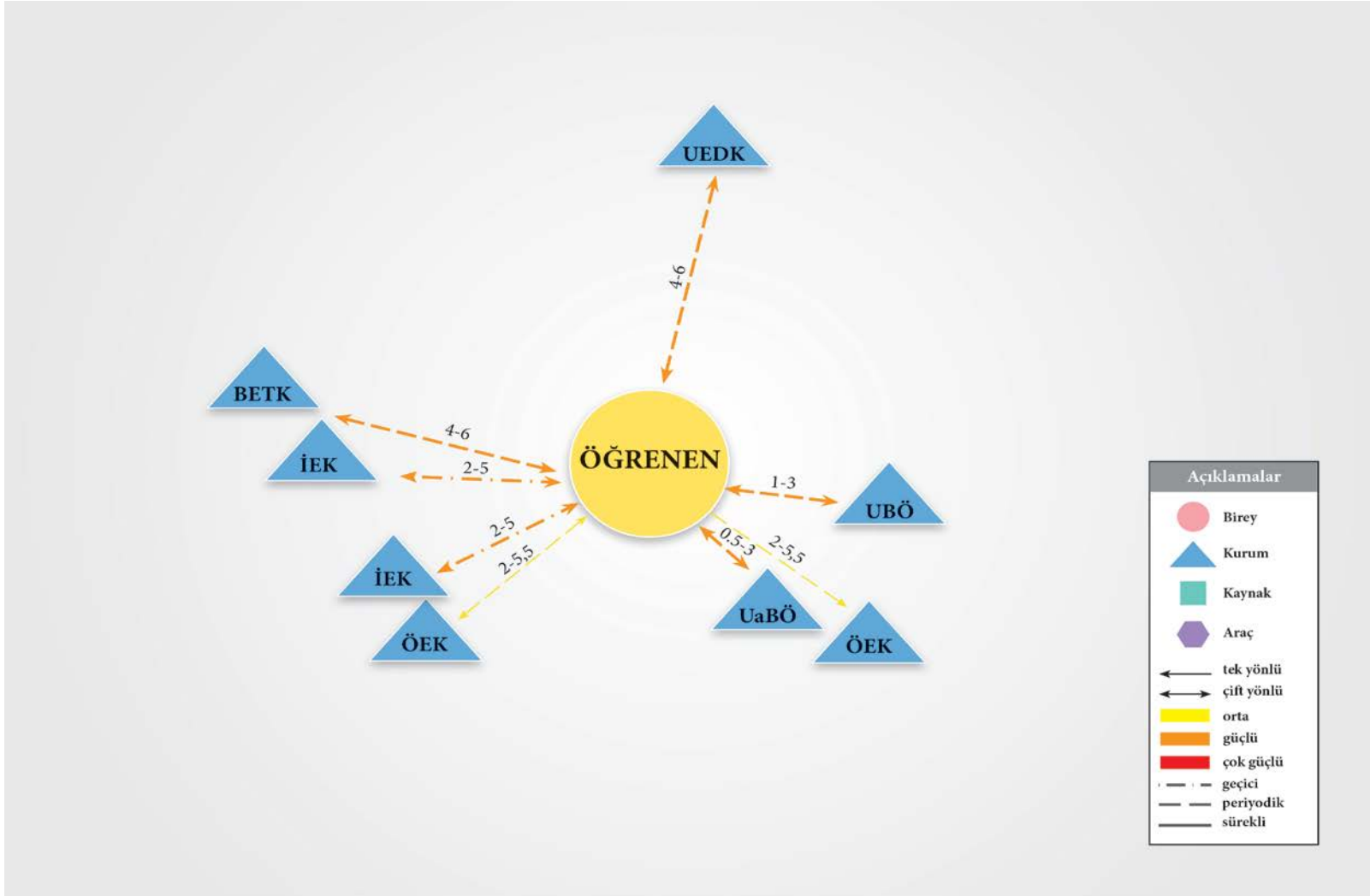

Şekil 3. Sosyal Ağda En Öne Çıkan İlişkilerin Oluşturduğu Yapı

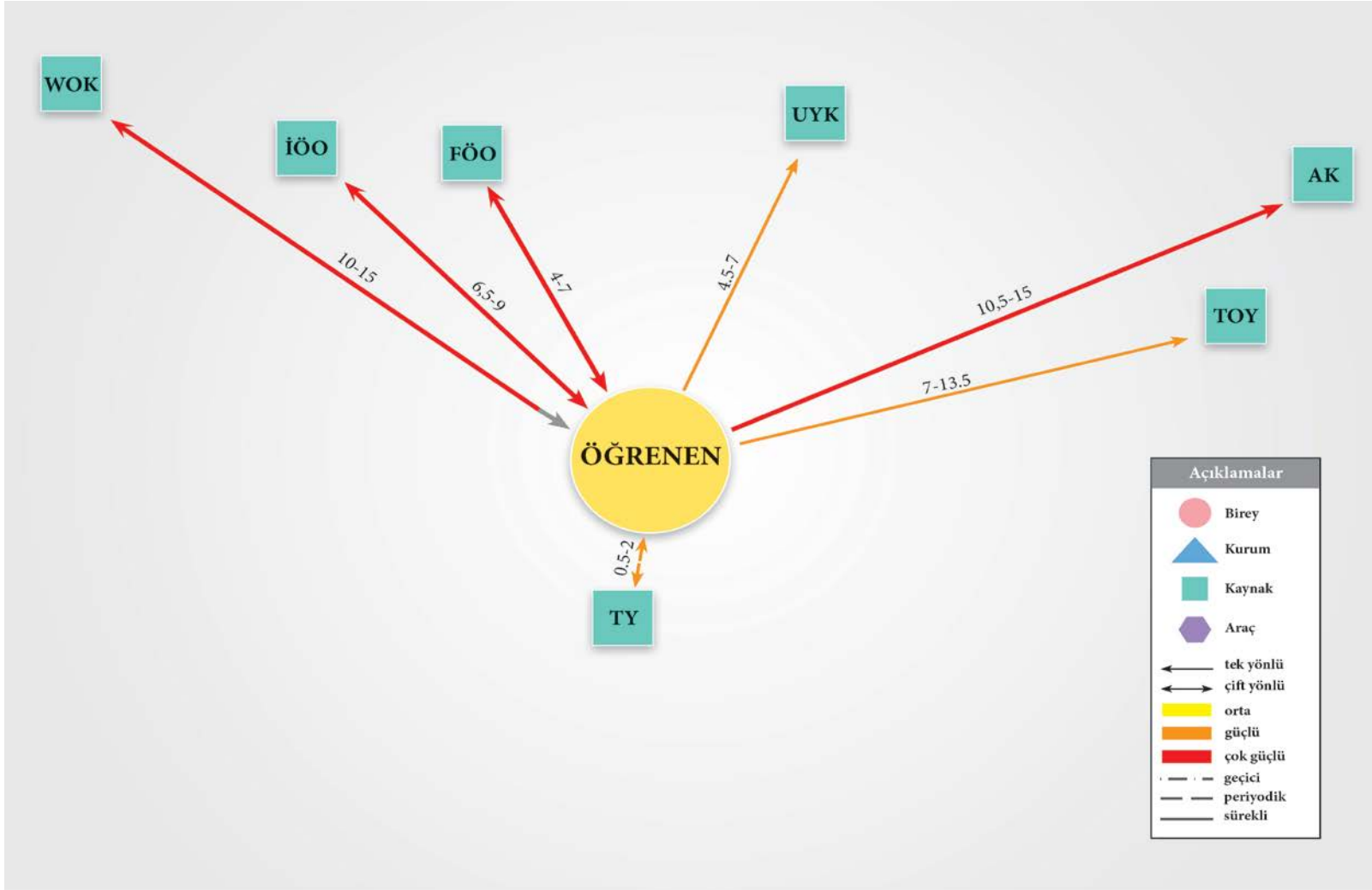
İzleyen şekiller ise Sosyal Ağ Sentezi sonucunda elde edilen Sosyal Ağda, Öğrenen ve diğer Aktörler arasındaki ilişkiler ile ilgilidir. Bu bağlamda; Şekil 4, 5, 6 ve Şekil 7 sırasıyla Sosyal Ağda Öğrenenin Bireyler, Kurumlar, Kaynaklar ve Araçlar ile olan ilişkilerini ayrı ayrı gösterirken Şekil 8 ise Sosyal Ağ Sentezi sonucunda elde edilen Sosyal Ağ yapısını tümüyle ortaya koymaktadır. Şekil 9'da, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezine göre yapılandırılması sonucunda Öğrenenin bağlantıları görselleştirilmiştir. Şekillerde kullanılan kısaltmaların açıklaması Ek 11'de verilmiştir.

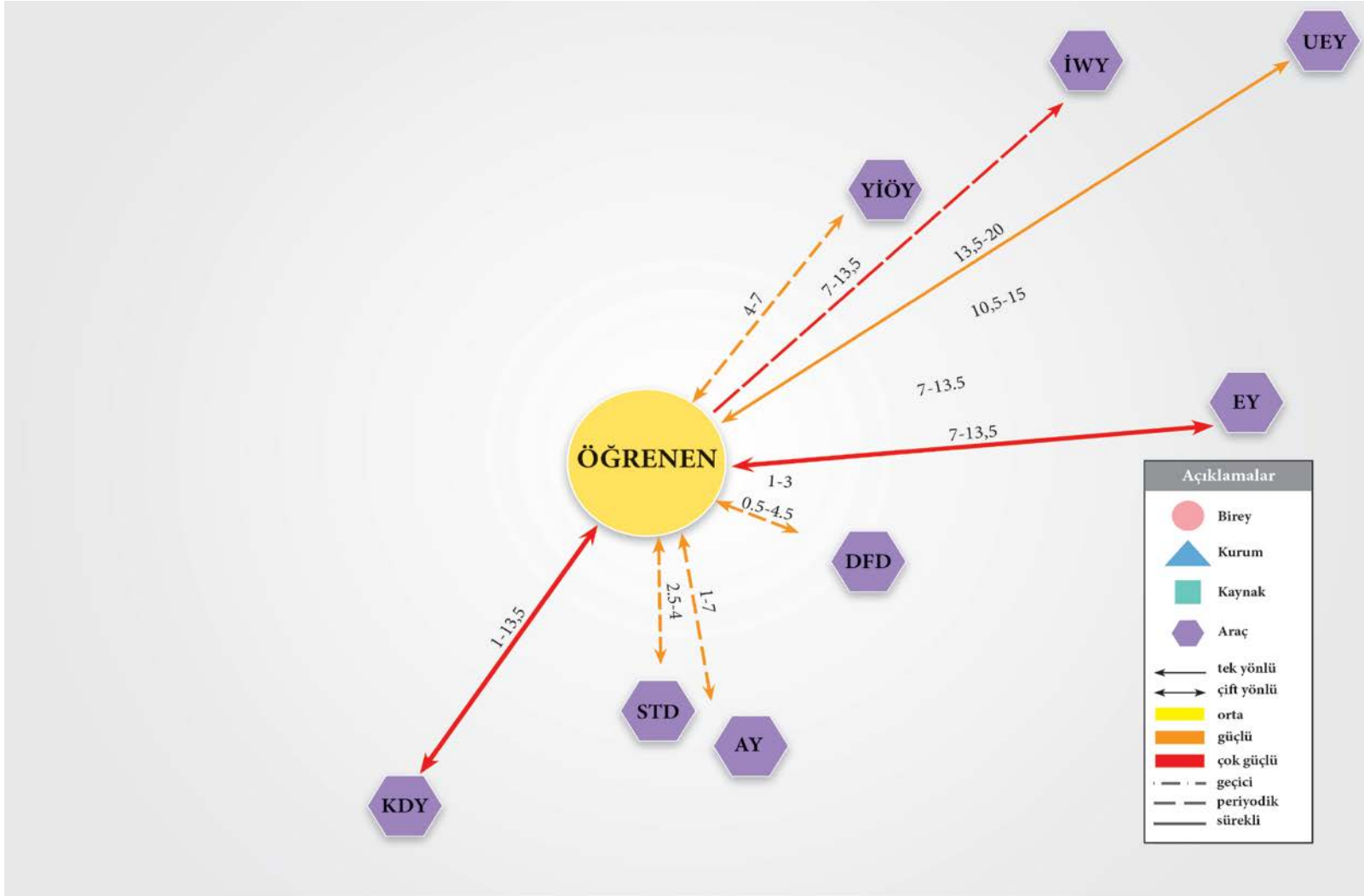
Şekil 4. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi - Bireyler

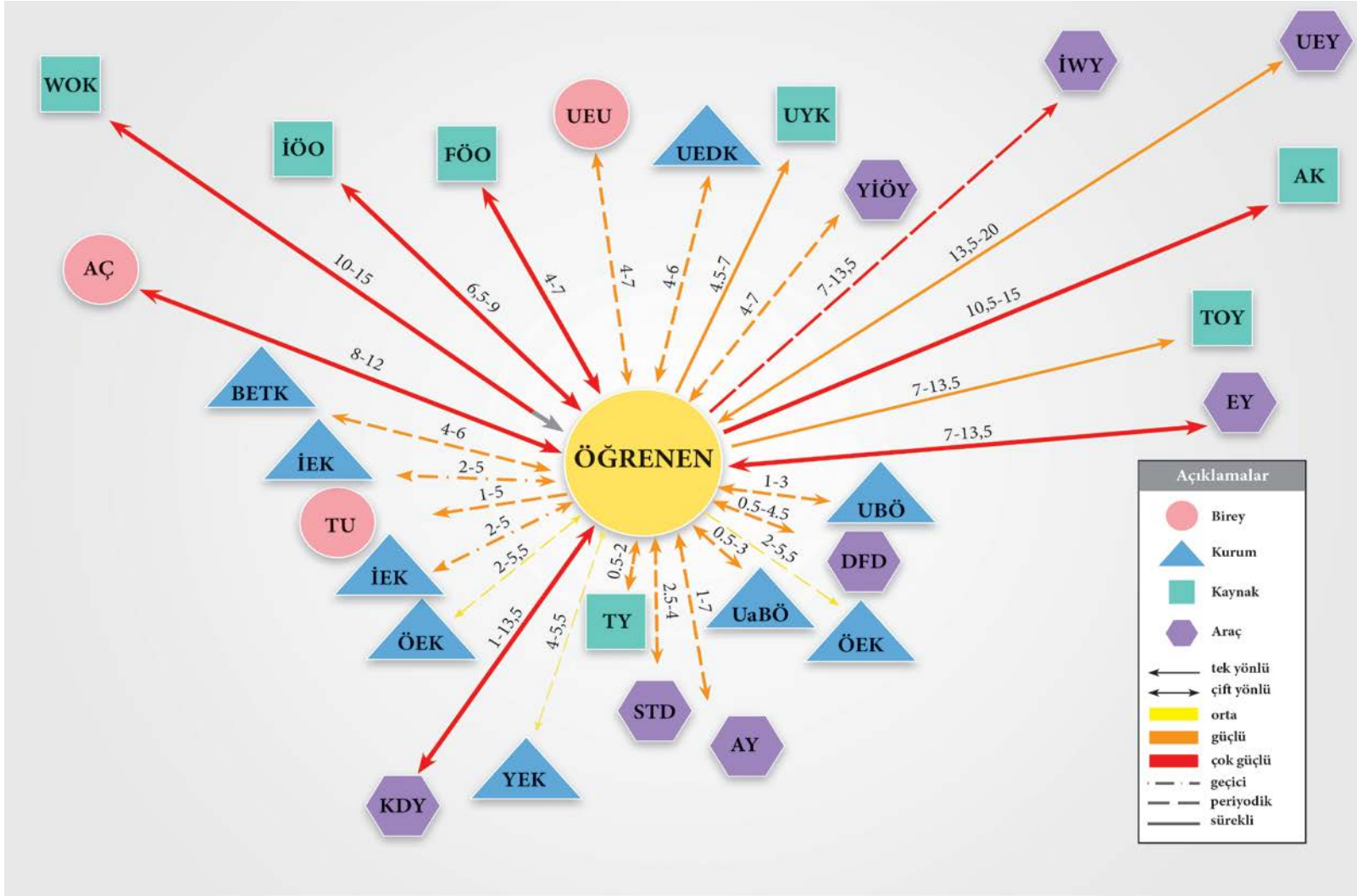
Şekil 5. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi - Kurumlar

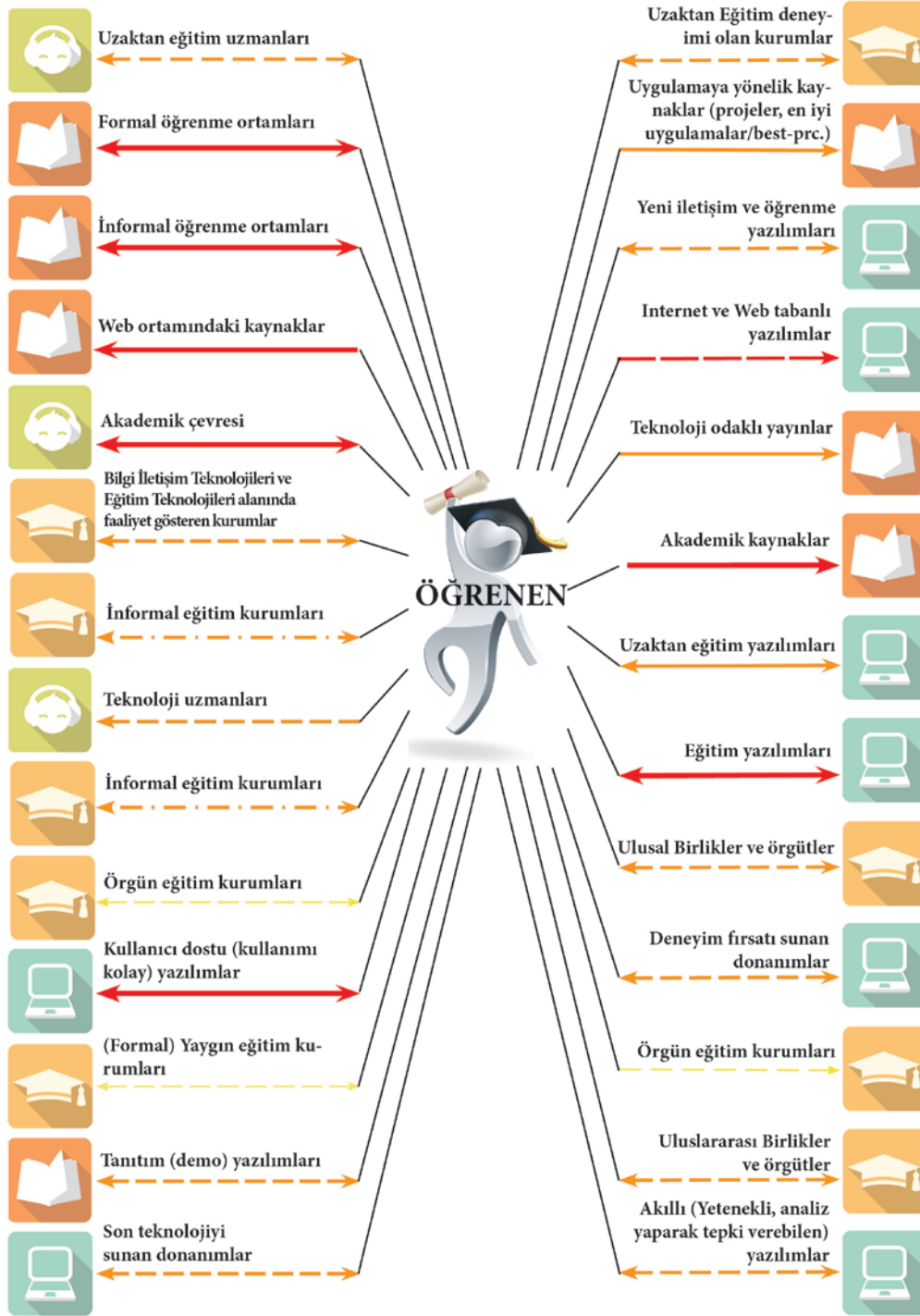
Şekil 6. Dönüştürücü Sosyal Ağ Sentezi - Kaynaklar

Şekil 7. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi - Araçlar

Şekil 8. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi - Sosyal Ağ

Şekil 9. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi

5. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, tamamen Uzaktan Eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılması için Dönüşümcü Öğrenme Kuramı çerçevesinde bir Sosyal Ağ Sentezi modeli geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kuramsal temellere dayanarak geliştirilen bu modelde, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı, sözü edilen programda Öğrenenin öğrenme süreci ile; Sosyal Ağ Kuramı ise iletişim süreci ile ilgilidir.

Bu araştırma, nitel bir durum çalışması olarak desenlenmiştir. Uzaktan Eğitim alanında deneyim sahibi 8 uzmanın görüşlerinin alındığı bu çalışmada, öncelikle, kuramsal temellere dayalı bir kuramsal düzey oluşturulmuştur. Bu bağlamda, bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nda Teknoloji boyutunu yapılandırmak üzere geliştirilecek bir Sosyal Ağda, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı süreçleri çerçevesinde yer alması gereken Aktörler (Birey, Kurum, Kaynak ve Araç) ve Öğrenen ile bu Aktörler arasındaki İlişkiler ve her bir ilişkinin özellikleri (Yön ve Simetri, Güç, Sıklık, Süreklilik) araştırılmıştır. Böylece, Öğrenenin merkezde olduğu ben-merkezli Sosyal Ağın yapısının ortaya konması amaçlanmıştır.

Sosyal Ağ Sentezi yaklaşımı ile model geliştirilmesi açısından alanyazındaki ilk çalışma olan bu çalışmada, veriler dört tur uygulanan Delphi yöntemi ile toplanmıştır. Bu bağlamda, ilk iki tur Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörlerin belirlenmesine; son iki tur ise Öğrenenin Sosyal Ağdaki Aktörler ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin olarak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, tümevarımcı bir yaklaşım ile analiz edilen verilere ilişkin bulguların kısa bir özetine değinilmiş, ardından bulgulara ilişkin sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre; Sosyal Ağ, Uzaktan Eğitim ve Teknoloji odağındaki Akademik ve Uygulamaya dönük Aktörlerden oluşmalıdır. İlişkilerin çoğu çift yönlü simetrik olmalı, tek yönlü ilişkilerde Öğrenen ilişkiyi başlatan taraf olmalıdır. Çoğu Aktör ile güçlü ve çok güçlü düzeyde ilişkiler kurulmalıdır. Öğrenen ayda

ortalama 150-160 saatini bu konuda harcamalıdır. Çoğu Aktör ile kurulan ilişkiler periyodik ya da sürekli olarak devam etmelidir.

Bu çalışmanın bulgularına ilişkin sonuç ve öneriler, izleyen bölümlerde, aşağıdaki başlıklar altında sunulmuştur:

1. Sosyal Ağda yer alacak Aktörlere ilişkin sonuçlar ve öneriler
2. Sosyal Ağda kurulacak İlişkiler ve İlişki özelliklerine ilişkin sonuçlar ve öneriler
3. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutuna ilişkin Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli
4. Araştırmacılara, Kurumlara ve Öğrenenlere Öneriler

5.1. Sosyal Ağda Yer Alacak Aktörlere İlişkin Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışmanın amacına uygun olarak geliştirilen Sosyal Ağ, daha önce de söz edildiği gibi, Uzaktan Eğitim ve Teknoloji odağındaki Akademik ve Uygulamaya dönük Aktörlerden oluşmalıdır.

Bu çalışma kapsamında, Aktörler; Birey, Kurum, Kaynak ve Araç olmak üzere dört grupta ele alınmıştır. Bireyler; Öğrenenin Akademik çevresi ile Uzaktan eğitim alanındaki ve Teknoloji alanındaki diğer uzmanlardır. Kurumlar; Formal (örgün ve yaygın) ve İnfomal Eğitim Kurumları, Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar, Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar ve Ulusal ve Uluslararası Birlikler ve örgütlerdir. Kaynaklar; Formal ve İnfomal öğrenme ortamları, Akademik kaynaklar, Uygulamaya yönelik kaynaklar, Teknoloji odaklı yayınlar ve Web ortamındaki kaynaklardır. Araçlar; bazı yazılımlar (Uzaktan eğitim, Eğitim, İnternet ve Web tabanlı, Yeni iletişim ve öğrenme, Tanıtım, Akıllı, Kullanıcı dostu) ve bazı donanımlar (Deneyim fırsatı sunan, Son teknolojiyi sunan) dır.

Bu Aktörler, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nda Teknoloji boyutuna ilişkin olarak Öğrenenin Dönüşümcü Öğrenme süreçleri kapsamında şu aşamaları yaşamasında etkili olacaktır:

- i. teknolojiyi kullanma konusunda yetersiz olduğu konuların farkına vararak kendisini geliştirmeye karar verecek,
- ii. teknolojiye yönelik varsayımlarını eleştirel olarak değerlendirecek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak üzere yeni ve farklı etkinlikler keşfedecek, kendi rollerinin farkına varacak ve uzaktan eğitim alanıyla ilgili teknolojiyi kullanabileceği eylem planları oluşturacak,
- iii. oluşturduğu planları uygulamak için bilgi ve beceri edinecek, gerçekleştirebileceği eylemlere, üstlenebileceği rollere ilişkin ön denemeler yaparak yeterlilik ve özgüven oluşturacak,
- iv. teknolojiye ve teknolojinin uzaktan eğitim alanında kullanımına ilişkin yeni bakış açıları kazanacak, yeni fikirler geliştirerek uzaktan eğitim uygulamalarına bütünleştirebilecek.

5.2. Sosyal Ağda Kurulacak İlişkiler ve İlişki Özelliklerine İlişkin Sonuçlar ve Öneriler

Bu araştırma kapsamında Sosyal Ağda *ilişki* “Öğrenenin Dönüşümcü Öğrenme Yolculuğu süreçlerini yaşamasına katkıda bulunacak herhangi bir eylem” olarak tanımlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, belirlenmiş Aktörler ile Öğrenen arasında doğrudan ilişki kurulması gerekmektedir ve bu ilişkiler çoğunlukla çift yönlü simetrik, güçlü ve sürekli ya da periyodik özellikte olmalıdır. Başka bir deyişle, taraflar karşılıklı olarak paylaşımda bulunmalı, birbirine yakın olmalı (samimiyet) ve belli zaman aralıklarında etkileşimde bulunmalıdır. Program süresince bunun sağlanabilmesi için ilişkilerin sürdürülebilir nitelikte olması gerekmektedir. Buna ek olarak, ilişkilerin zaman içinde, olanaklı olduğu ölçüde Dönüşümcü Öğrenme Yolculuğu süreçlerine uygun ve paralel yapılandırılması Öğrenenin dönüşüm yaşamasını kolaylaştırabilir ve hızlandırabilir.

İlişkilerin çoğunda her iki tarafın da ilişkiyi başlatabilmesi gerekmektedir; bazı ilişkilerde ise Öğrenenin ilişkiyi başlatan taraf olması gerektiği bulunmuştur. Dolayısıyla, Birey ve Kurumlar kendi görev ve sorumluluklarının farkında olmalı ve Öğreneni ilgilendiren eylemlerinde ve Öğrenen ile ilişkilerinde bu bilinçle hareket etmelidir. Öte yandan, Öğrenenin aktif, girişken, meraklı, hevesli, araştıran ve sorgulayan olması, hem ilişkiyi başlatma hem de program süresince devam ettirmede etkili olacaktır.

Sosyal ağda kurulacak ilişkilerin gücü de önemlidir. Öğrenen ve Akademik çevresi arasında önerildiği gibi çok güçlü bir ilişki olabilmesi için verimli ve kaliteli zaman geçirilmesi önemlidir. Benzer şekilde, Öğrenenler formal ve informal öğrenme ortamlarını etkin olarak kullanmalıdır. Öğrenme ortamları da güncellenmeli, kendini yenilemeli, dinamik olmalıdır. Buna ek olarak Öğrenen ulaştığı Akademik kaynakları derinlemesine incelemeli, eleştirel olarak değerlendirebilmeli ve kendisi de yoğun olarak akademik çalışma yaparak alanyazına katkıda bulunmalıdır. Öte yandan bazı yazılımlar ile çok güçlü ilişkilerin kurulabilmesi; bu yazılımların yoğun olarak kullanılması, güncellemelerin takip edilmesi (bu aşamada içerik besleme yöntemleri kullanılabilir) ile olanaklıdır.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, Öğrenenin zamanının büyük kısmını program kapsamındaki Aktörler ile olan ilişkilerine ayırması gerekmektedir. Farkındalık, öğrenmeyi istemek, öğrenmek, öğrendiğini içselleştirmek, öğrendiğini uygulamak, yeni fikirler üretmek ve uygulamaya dönüştürmek, bunları yaparken ilişkiler kurmak ve sürdürmek; kısacası *dönüşmek* zaman ve çaba gerektirmektedir. Bu bağlamda, Öğrenen eleştirel bakış açısı, analiz yeteneği, isteklilik, güdülenme, öz-değerlendirme, yaratıcılık ve eyleme geçebilme özelliklerine sahip olmalıdır. Bunun yanı sıra, planlı ve öz-disiplin sahibi olmak, zaman yönetimi konusunda yeterli olmak ilişkilerin sıklığı konusunda karşılaşılabilecek sorunları azaltacaktır. Karşılıklı ilişkilerde Aktörlerin de Öğrenene belli bir zaman ayırması gerekmektedir. Bu aşamada, hazırlıklı olmak, öncelikleri doğru belirlemek olası zaman kayıplarını önleyecektir. Ayrıca, kısıtlı zaman kaynağının verimli ve etkin kullanılabilmesi için zaman zaman birkaç Aktörün aynı etkinlikte yer alması gibi uygulamalara yer verilebilir. Örneğin bir

ders kapsamında bir uzaktan eğitim yazılımını konu alan akademik bir çalışmanın öğretim elemanı yürütücülüğünde projelendirilerek ulusal ya da uluslararası bir birliğin düzenlediği bir konferansa gönderilerek sunulması gibi. Kısacası, sinerjinin gücünden yararlanılabilir.

Diğer taraftan ilişkilerde süreklilik açısından belli bir düzenin sağlanması çeşitli etkinlikler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. İlişkilerde ders, uygulama, ödev, danışmanlık, üyelik kapsamında süreklilik; tanıtım, toplantı, çalıştay, seminer, konferans, kongre, sempozyum, işbirlikleri, yarışma, eğitim, proje gibi etkinlikler kapsamında periyodiklik sağlanabilir. Buna ek olarak, özellikle Kaynak ve Araç kullanımında güvenliğin sağlanması ve düzenli teknik bakımların yapılması aksatılmamalıdır.

5.3. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutuna İlişkin Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli

Bu bölümde, tamamen Uzaktan Eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılmasına ilişkin olarak Dönüşümcü Öğrenme Kuramı çerçevesinde geliştirilen Sosyal Ağ Sentezi, çalışmanın sonuç ve önerilerine dayanarak modele dönüştürülmüştür (Tablo 27).

Bu modelde, bir Sosyal Ağ yapısı içinde *Öğrenen, Aktörler, İlişkiler* yer almaktadır. Sosyal Ağda Öğrenenin doğrudan ilişki kurması gereken Aktörler ve kurulacak ilişkilerin özellikleri belirtilmiştir. Buna ek olarak Sosyal Ağ Sentezi kapsamında öne sürülen yapının sağlanması için *Öğrenen, Aktörler ve İlişkilerin* sahip olması gereken genel özelliklere de yer verilmiştir.

Öğrenenin sözü edilen özelliklere sahip olması için modeli uygulayacak olan kurumun bu konuda gerekli çabayı göstermesi gerekmektedir. Bu bağlamda, bilgilendirme, eğitim ve seminerler ve öğrenenin kendisini geliştirmesine olanak sağlayacak etkinlikler düzenlenebilir.

Benzer şekilde, önerilen özelliklere sahip Aktörler ile ilişkiler kurulması sağlanabilir ve buna ek olarak uygulayıcı kurum yönetimi, müdahale edebileceği durumlarda özelliklerin sağlanması konusunda gerekli önlemleri alabilir. Sözgelimi, öğretim elemanlarının görev ve sorumluluklarını buna göre belirleyebilir, kurumlar ile olan ilişkilerinde bu özellikleri dikkate alabilir, öğrenme ortamlarının tasarım ve yönetimlerinin buna ilişkin gerçekleştirilmesini düzenleyebilir, ilgili kaynakların erişimini sürekli hale getirebilir, yazılım ve donanımların düzenli bakımlarının yapılmasını sağlayabilir.

Tablo 27. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Modeli

UZAKTAN EĞİTİM LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARININ TEKNOLOJİ BOYUTUNUN YAPILANDIRILMASI: DÖNÜŞÜMCÜ SOSYAL AĞ SENTEZİ MODELİ		AKTÖRLER																										
		BİREY			KURUM				KAYNAK					ARAÇ														
														Yazılım		Donanım												
		<ul style="list-style-type: none"> Rehberlik eden Destek olan Öncelikleri doğru belirleyen Sorumluluğunun bilincinde Hazırlıklı 								<ul style="list-style-type: none"> Güncellenen Kendini yenileyen Dinamik 					<ul style="list-style-type: none"> Güvenli Teknik bakımı yapılan 													
ÖĞRENER <ul style="list-style-type: none"> Dönüşümcü Öğrenmenin farkında Sosyal ağda bir bütünün parçası Öğrenme gereksinimlerini dile getirebilen Öğrenmesinin sorumluluğunu alan İlişkilerde denge kurabilen Eylemlerinin etki ve sonuçlarını izleyen Yerine göre alıcı ya da verici olabilen Eleştirel bakış açısı, analiz yeteneği, kendini güdüleme, öz-değerlendirme, yaratıcılık ve eyleme geçebilme özelliklerine sahip Zaman yönetimi ve öz-disiplini sağlama konularında yeterli Aktif, girişken, meraklı, hevesli, istekli, araştıran, sorgulayan, planlı 		Akademik çevre	Uzaktan Eğitim uzmanları	Teknoloji uzmanları	İnformel eğitim kurumları	Örgün eğitim kurumları	Yaygın eğitim kurumları	BIT ve ET alanında faaliyet gösteren kurumlar	Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	Ulusal Birlikler ve örgütler	Uluslararası Birlikler ve örgütler	Formal öğrenme ortamları	İnformal öğrenme ortamları	Akademik kaynaklar	Uygulamaya yönelik kaynaklar	Teknoloji odaklı yayınlar	Web ortamındaki kaynaklar	Uzaktan eğitim yazılımları	Eğitim yazılımları	İnternet ve Web tabanlı yazılımlar	Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	Tanıtmı yazılımları	Akıllı yazılımlar	Kullanıcı dostu yazılımlar	Deneyim fırsatı sunan donanımlar	Son teknolojiyi sunan donanımlar		
İLİŞKİLER <ul style="list-style-type: none"> Verimli, kaliteli zaman geçirilen Etkin olunan Dinamik Farklılık sağlayan, çeşitli 		YÖN VE SİMETRİ		↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	↕	
		GÜÇ		Ç	G	G	G	O	O	G	G	G	Ç	Ç	Ç	G	G	G	G	Ç	Ç	G	G	G	Ç	G	G	
		SIKLIK		8-12	4-7	1-5	2-5	2-5,5	4-5,5	4-6	4-6	0,5-4,5	0,5-3	4-7	6,5-9	10,5-15	4,5-7	7-13,5	10-15	13,5-20	7-13,5	7-13,5	4-7	0,5-2	1-7	1-13,5	1-3	2,5-4
		SÜREKLİLİK		S	P	P	G	P	P	P	P	S	S	S	S	S	S	S	S	S	P	S	P	P	P	S	P	P

5.4. Araştırmacılara, Kurumlara ve Öğrenenlere Öneriler

Araştırmacılara öneriler:

1. Bu alışma kapsamında geliştirilen model farklı araştırmacılar tarafından da incelenerek geliştirilebilir ve güncellenebilir.
2. Bu araştırma, farklı katılımcılar ile gerçekleştirilebilir.
3. Bu araştırma, farklı yerlerde yapılarak kültürel bir harita çıkarılabilir.
4. Bu araştırma, uzaktan eğitim yöntemi ile yürütülecek farklı alanlardaki programların yapılandırılmasına ilişkin yapılabilir.
5. Uzaktan Eğitim sisteminin teknoloji dışındaki diğer boyutları ele alınarak benzer modeller geliştirilebilir. Dahası, geliştirilen modeller sentezlenerek Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'na ilişkin genel bir model elde edilebilir.
6. Sosyal ağda Öğrenenin doğrudan bağlantısı olan Aktörler arasındaki ilişkiler de araştırılabilir (ben-merkezli ağ) ve hatta Sosyal Ağda bütün Aktörler arası ilişkiler araştırılabilir.
7. Sosyal ağ analizi yazılımlarından yararlanılarak 'olması istenen' özellik ve değerler, 'var olan' özellik ve değerler gibi ele alınarak sosyal ağ yapısı görselleştirilebilir; ağa ve aktörlere ait diğer ölçüler hesaplanabilir.

Kurumlara öneriler:

1. Bu çalışmada geliştirilen model, Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programları'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılmasında işe koşulabilir.
2. Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı kapsamında yer alan Öğrenen ve diğer Aktörlerin Dönüşümcü Öğrenme, özellikle Uzaktan Eğitim alanında teknoloji öğrenimi ve kullanımı, Sosyal Ağ ilişkileri gibi konularda farkındalıklarının artırılması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
3. Bilgilendirme toplantıları, eğitim ve seminerler ile Öğrenenin kendisini geliştirmesine olanak sağlayacak etkinlikler düzenlenerek Öğrenenin yeterlilikleri ve dolayısıyla modelden sağlanacak yarar da artırılabilir.
4. Kurumlar, Aktörler ile olan ilişkilerde müdahale edilebilecek durumlarda özelliklerin sağlanması konusunda gerekli önlemleri alabilir. Görev tanımları,

tasarım hedefleri ve kurum faaliyetlerinin bu bağlamda gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

5. Kurumlar, Sosyal Ağ yönetimi üzerinde çalışarak Aktörler arası koordinasyon, yeni Aktörlerin eklenmesi ve yeni ilişkilerin kurulmasını organize edebilir. Ayrıca geleceğe yönelik planlar kapsamında stratejik amaçlar belirleyerek Sosyal Ağ ile ilişkilendirebilir.
6. Kurumlar, program boyunca güdülenme sağlayıcı ve artırıcı rol üstlenerek Sosyal Ağ ilişkilerinin önerildiği gibi kurulması ve sürdürülmesinde katkı sağlayabilir.
7. Kurumlar arası işbirlikleri yapılabilir. Böylece, Öğrenenin Sosyal ağda ilişki kurması, sürdürmesi ve bu ilişkiler kapsamında dönüşümüne katkıda bulunulması sağlanabilir.
8. Bazı birlik ve örgütler ile kaynaklara üyelikler kapsamında Öğrenenin Sosyal ağda bu Aktörler ile kuracağı ilişkilerin istenen özellikte olmasına katkı sağlanabilir.

Öğrenenlere öneriler:

1. Dönüşümcü öğrenme konusunda farkındalığa sahip olmalı ve program süresince hem öğrenme sürecinde hem de kuracağı ilişkilerde buna göre hareket etmelidir.
2. Sosyal ağdaki ilişkilerini, kendisinin bir bütünün parçası olduğunun farkında olarak kurmalı; böylece sosyal ağdan olabilecek en üst düzeyde yarar elde edebilmelidir.
3. Öğrenme gereksinimlerini dile getirebilmelidir.
4. Kendi öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almalıdır.
5. Kısıtlı zamana sahip olduğundan her bir ilişkide ve ilişkileri arasında dengeyi kurabilmelidir.
6. Kendi eylemlerinin etki ve sonuçlarını izlemelidir.
7. İlişkilerinde yerine göre alıcı (öğrenen) ve verici (öğreten) olabilmelidir.
8. Eleştirel bakış açısı, analiz yeteneği, kendini güdüleme, öz-değerlendirme, yaratıcılık ve eyleme geçebilme özelliklerine sahip, zaman yönetimi ve öz-disiplini sağlama konularında yeterli, aktif, girişken, meraklı, hevesli, istekli, araştıran, sorgulayan, planlı olmalıdır.

9. Akademik çevresi ile olan ilişkisini program sonrasında da devam ettirmelidir.

Sonuç olarak bu çalışmada; Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji boyutunun yapılandırılmasında öğrenme ve iletişim boyutlarının da dikkate alındığı bir yöntem geliştirilmiştir.

Öğrenme boyutunda Dönüşümcü Öğrenmenin temel alındığı ve iletişim boyutunda Sosyal Ağ Yaklaşımı'ndan yararlanarak bir Sentezin gerçekleştirildiği bu çalışma, uygulamaya yansıtılması amacıyla Modele dönüştürülerek sonlandırılmıştır.

Ekler Listesi

Ek 1. Uluslararası Yükseköğretimde Kalite Güvence Ajansları Ağı (INQAAHE) ile Yazışmalar	145
Ek 2. Avrupa e-Öğrenmede Kalite Vakfı (EFQUEL) Bilgi İsteği	147
Ek 3. Katalonya Üniversitesi (Albert Sangrà) Bilgi İsteği	148
Ek 4. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ile Yazışmalar	149
Ek 5. Sakarya Üniversitesi Bilgi İsteği	153
Ek 6. Katılım Çağrısı	154
Ek 7. Delphi Birinci Tur Anket Formu	155
Ek 8. Delphi İkinci Tur Anket Formu	160
Ek 9. Delphi Üçüncü Tur Anket Formu	163
Ek 10. Delphi Dördüncü Tur Anket Formu	168
Ek 11. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Şekillerinde Kullanılan Kısaltmalar.....	172

Ek 1. Uluslararası Yükseköğretimde Kalite Güvence Ajansları Ağı ile Yazışmalar

About accredited programs

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Gönderilmiş Öğeler

09 Kasım 2013 Cumartesi 11:03

Dear Sir or Madam,

I am a Ph.D. candidate at Department of Distance Education at Anadolu University in Turkey. I need the accredited program names which aims training distance education experts, to use this information in my doctorate thesis. Could you please help me to get this information?

Best Regards,

E. Pinar Uca-Gunes

Anadolu University

Faculty of Open Education

+902223350580-2430

Secretariat INQAAHE [secretariat@inqaahe.org]

Kime:

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Gelen Kutusu

11 Kasım 2013 Pazartesi 10:06

Dear E. Pinar Uca-Gunes,

You can try <http://efquel.org/>.

You can also contact Albert Sangrà, from UOC (Open University of Catalonia) <http://studies.uoc.edu/en/postgraduate-courses/e-learning/e-learning-course-design-and-teaching/teaching-team>.

Best regards,

Concepción Herruzo

INQAAHE Secretariat

Ek 2. Avrupa e-Öğrenmede Kalite Vakfı (EFQUEL) Bilgi İsteği

About accredited programs

Kime:

info@efquel.org

Gönderilmiş Ögeler

12 Kasım 2013 Salı 10:16

Dear Sir or Madam,

I am a Ph.D. candidate at Department of Distance Education at Anadolu University in Turkey. I need the accredited program names which aims training distance education experts, to use this information in my doctorate thesis. Could you please help me to get this information?

Best Regards,

E. Pinar Uca-Gunes

Anadolu University

Faculty of Open Education

+902223350580-2430

Ek 3. Katalonya Üniversitesi (Albert Sangrà) Bilgi İsteği

About accredited programs

Kime:

asangra@uoc.edu

Gönderilmiş Öğeler

12 Kasım 2013 Salı 10:36

Dear Albert Sangra,

I am a Ph.D. candidate at Department of Distance Education at Anadolu University in Turkey. I need the accredited program names which aims training distance education experts, to use this information in my doctorate thesis. When I wrote to INQAAHE Secretariat about this, Concepción Herruzo advised me to contact with you. Could you please help me to get this information?

Best Regards,

E. Pinar Uca-Gunes

Anadolu University

Faculty of Open Education

+902223350580-2430

Ek 4. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ile Yazışmalar

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

09.11.2013

Bilgi Edinme Başvuru Sistemi

TC Kimlik No:

Adı: Esra Pınar

Soyadı: UÇA GÜNEŞ

E-posta: epuca@anadolu.edu.tr

Telefon: 05** *** ** **

Posta Adresi: Orhangazi Mah. Yeni Petekevler Sitesi İrfaniye Sok. No: 18
ESKİŞEHİR

Tüzel Kişi Ünvanı: -

Cevap Metodu: Elektronik

Konu: Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar

Açıklama: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı doktora öğrencisiyim. Doktora tezim kapsamında “*Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlarının Teknoloji Boyutunun Yapılandırılması: Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi*” konusunda çalışmaktayım.

Bu bağlamda, **Türkiye’de Uzaktan eğitim uzmanı yetiştirmeye yönelik programlar** ile ilgili

- Program isimleri ve düzeyleri
- Hangi üniversitelerde mevcut oldukları
- Programların açıldıkları ve öğrenci aldıkları tarih
- Eğitim türü (yüz yüze –uzaktan –karma)

bilgilerine gerek duymaktayım.

Bu bilgilerin tarafıma bildirilmesini saygılarımla arz ederim.

Bilgi Edinme Başvurunuz

bilgiedinmeyanitlama@yok.gov.tr

Kime:

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Gelen Kutusu

12 Kasım 2013 Salı 16:31

Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı Anadolu (Tezli YL ve Doktora örgün eğitim olarak / Uzaktan Öğretim Tezsiz YL uzaktan öğretim şeklinde) ve Okan Üniversitesinde (Tezsiz YL örgün eğitim olarak) mevcuttur.

Talebinizde alan isimleri genel olarak tanımlanmış olup alanların isim olarak belirtilmesi halinde tarafınıza ayrıca bilgi verilebilecektir.

Bilgi Edinme Başvuru Sistemi

TC Kimlik No:

Adı: Esra Pınar

Soyadı: UÇA GÜNEŞ

E-posta: epuca@anadolu.edu.tr

Telefon: 05** *** ** **

Posta Adresi: Orhangazi Mah. Yeni Petekevler Sitesi İrfaniye Sok. No: 18
ESKİŞEHİR

Tüzel Kişi Ünvanı: -

Cevap Metodu: Elektronik

Konu: Uzaktan Eğitim Alanındaki Programlar

Açıklama:

Sayın yetkili, Anadolu Üniversitesi'nde doktora öğrencisiyim. Tezimde kullanmak üzere daha önceki başvuruma 12.11.2013 tarihinde gelen cevap doğrultusunda aşağıdaki bilgileri göndermenizi arz ederim.

YÜKSEK LİSANS ve DOKTORA düzeyinde

Alan adı: Uzaktan Eğitim, Yaşamboyu Öğrenme, Yaşam Boyu Öğrenme, Yaşamboyu Eğitim, Hayatboyu Öğrenme, Yetişkin Eğitimi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Bilgi Teknolojileri, Bilişim, Bilişim Teknolojileri, İletişim Tasarımı, İletişim Tasarımı ve Bilişim Teknolojileri, Enformatik, Enformasyon Teknolojileri, Bilişim Sistemleri, Bilgisayar Teknolojisi ve Bilişim Sistemleri olan

- Program isimleri ve düzeyleri
- Hangi üniversitelerde mevcut oldukları
- Programların açıldıkları ve öğrenci aldıkları tarih
- Eğitim türü (yüz yüze / uzaktan / karma)

Ayrıca, gerek duyduğum başka bir bilgi ise; Türkiye'de 2008 ve 2013 yıllarında açıköğretim de dahil olmak üzere uzaktan eğitim veren üniversite sayısı ve uzaktan verilen toplam program sayısı. Teşekkür ederim.

Bilgi Edinme Başvurunuz

bilgiedinmeyanitlama@yok.gov.tr

Kime:

Esra Pınar UÇA GÜNEŞ

Gelen Kutusu

22 Kasım 2013 Cuma 14:40

İstediğiniz bilgiler Kurulumuzda mevcut değildir. Konu ile ilgili üniversitelerin web sayfalarından bilgi edinilebilir.

Ek 5. Sakarya Üniversitesi Bilgi İsteği

Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programlar

Kime:

bilgi@sakarya.edu.tr

Gönderilmiş Öğeler

29 Kasım 2013 Cuma 10:45

Ad Soyad: Esra Pınar Uça Güneş

Açık Adres: Orhangazi Mah. Yeni Petekevler Sitesi. İrfaniye sok. No:18

T.C. Kimlik No:

e-Posta Adresi: epuca@anadolu.edu.tr

Cevap yolu: Elektronik

İstenen Bilgiler:

Sayın yetkili,

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı doktora öğrencisiyim. Doktora tezim kapsamında kullanmak üzere Uzaktan eğitim uzmanı yetiştirmeye yönelik lisansüstü programlar ile ilgili bilgilere gerek duymaktayım. Web sitenizde bu amaca yönelik olarak,

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri /Uzaktan Eğitim Yüksek Lisans Programı 'na eriştim.

Bu programa (ve varsa uzaktan eğitim uzmanı yetiştirme amaçlı diğer programlara) ilişkin aşağıdaki bilgilere ulaşmak istiyorum:

- Programın açıldığı tarih, programın öğrenci almaya başladığı akademik yıl.
- Eğitim türü (yüz yüze /uzaktan / karma)

Bilgilerinize arz ederim.

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Ek 6. Katılım Çağrısı

Sayın Hocam,

Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı'nda doktora öğrencisiyim. Danışmanlığımı Doç. Dr. Gülsün Kurubacak'ın yaptığı tez çalışmasında, Uzaktan Eğitim alanında uzaktan eğitim yöntem ve teknikleriyle yürütülecek lisansüstü programların gerekliliğinden yola çıkarak bu tür programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasıyla ilgileniyoruz.

Bu çalışmada, 3 oturumlu Delphi yöntemini kullanacağız. Bu nedenle, görüş ve deneyimlerinizden yararlanmak üzere çalışmamızda katılımcı olmanızı rica ederiz. Çalışma kapsamında kimliğiniz ve vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacaktır.

Yukarıdaki bilgiler çerçevesinde, çalışmaya katılıp katılmayacağınızı bize bildirirseniz seviniriz.

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Danışman: Doç. Dr. Gülsün KURUBACAK

Eposta: epuca@anadolu.edu.tr

Eposta: gkurubac@anadolu.edu.tr

Tel: 0-222-3350580 / 2430

Tel: 0-222-3350580 / 2466

Ek 7. Delphi Birinci Tur Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Uzaktan Eğitim alanında uzaktan eğitim yöntem ve teknikleriyle yürütülecek lisansüstü programların teknoloji boyutunun yapılandırılmasıyla ilgilendiğimiz doktora tez çalışmasında katılımcı olmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Delphi yönteminin kullanılacağı bu çalışma kapsamında kimliğiniz ve vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacaktır. Bu araştırmanın yanıt aradığı sorun, tamamen uzaktan eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın teknoloji boyutunun yapılandırılabilmesi için, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi modelinin oluşturulmasıdır. **27 Ocak 2012** tarihine kadar yanıtlarınızı gönderirseniz seviniriz.

Bu aşamada, aşağıda, siz katılımcıların soruları cevaplarken gerek duyabileceği bazı ön bilgilere yer verilmiştir.

- **Dönüşümcü Öğrenme**, bireylerin önceden özümsemiş olduğu inanç, değer ve duygularına ve diğerlerinin yargılarına göre hareket etmeleri yerine eleştirel düşünebilmeleri, deneyimlerini bu bağlamda yorumlayabilmeleri ve algı ve düşüncelerindeki değişimleri sonraki eylemlerine yansıtılabilmeleridir (Mezirow, 2003).
- **Dönüşümcü Öğrenme Kuramı**, 1978'de Mezirow tarafından ortaya atıldığından beri halen gelişmekte olan ve farklı araştırmacılar tarafından farklı bakış açılarıyla ele alınan bir kuramdır. Mezirow' a göre dönüşüm 10 evreden oluşmaktadır.
- Mezirow'un bakış açısına paralel ancak dinamik ve esnek bir yaklaşım benimseyen King, 'eğitimcilerin eğitim teknolojilerini öğrenme deneyimleri', 'öğretim elemanlarının teknoloji öğrenirken öğrenme ve öğretme ile ilgili dönüşen algıları' gibi bir dizi çalışmanın sonucu olarak 'Dönüşüm Yolculuğu Modeli'ni geliştirmiştir. Bu modelin aşamaları ve Mezirow'un algısal dönüşüm evreleri ile olan ilişkileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Dönüşüm Yolculuğu (King)	Algısal Dönüşüm Evreleri (Mezirow)
Korku ve Belirsizlik	1. Kafa karıştırıcı bir ikilem/çıkılmaz
	2. Kendini inceleme
Test etme ve Keşfetme	3. Mevcut (bilgisel, sosyo-kültürel ya da fiziksel) varsayımları eleştirel olarak değerlendirme
	4. Hoşnutsuzluğun ve dönüşüm sürecinin paylaşılmasını kabul etme
	5. Yeni roller, ilişkiler ve eylemler için seçenekler keşfetme
	6. Bir eylem planı oluşturma
Onaylama ve Bağlama	7. Planları uygulamak için bilgi ve beceri edinme
	8. Yeni rolleri deneme
	9. Yeni roller ve ilişkilerde öz yeterlilik ve özgüven inşa etme
Yeni Bakış Açıları	10. Yeni bakış açısını hayatına bütünleştirme

- **Sosyal Ağ Kuramı**, sosyal ilişkileri düğümler (aktörler) ve bağlar (ilişkiler) şeklinde ele alır. Sosyal ağ yapısını ve etkilerini incelemek üzere Sosyal Ağ Analizi yapılır. Bu çalışmada ise Sosyal Ağ Sentezi modeli oluşturulması amaçlanmıştır ve **Sosyal Ağ Sentezi**; “Bir amaca yönelik olarak bir sosyal ağ oluşturmak üzere birey, kurum ve kaynakların (aktörlerin) neler olması gerektiği ve bunlar arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine yönelik tasarım” olarak tanımlanmıştır.
- İlk turun amacı, sosyal ağın bileşenlerinden **Aktörlerin** belirlenmesidir. Bu çalışmada aktörler; *birey, kurum, kaynak* ve *araç* olmak üzere 4 grupta ele alınmış ve aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır. Bir aktör, birden fazla gruba giriyor olabilir, bu durumda lütfen o aktörü en iyi ifade eden grubu seçiniz.
 - Birey: İnsan, her bir fert.
 - Kurum: Köklü bir yapıyı içeren yapı veya birlik.
 - Kaynak: Araştırma ve incelemede yararlanılan cansız kaynaklar.
 - Araç: Teknolojik donanım ve yazılımlar.

Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji Boyutu yapılandırılırken Dönüşümcü Öğrenme süreçlerinin gerçekleşmesini sağlamak üzere Sosyal Ağda yer alması gereken Birey, Kurum, Kaynak ve Araçların belirlenmesi

1. Öğrenenin güncel teknolojiyi kullanma konusunda kendi yeterliliklerinden endişe duymasına sebep olacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

2. Öğrenenin teknoloji kullanma konusunda kendisini geliştirmeye gereksinimi olduğunu fark etmesini sağlayacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

3. Öğrenenin, bir teknoloji karşısında yaşadığı belirsizlik sonucunda o teknolojinin uzaktan eğitimde kullanımına yönelik olarak itici bir güç hissetmesi için sosyal ağda yer alması gereken

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

4. Öğrenenin teknolojiye yönelik sosyo-kültürel, bilgisel ya da fiziksel varsayımlarını eleştirel olarak değerlendirmesine katkıda bulunacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

5. Öğrenenin teknolojiyi nasıl ve nereden öğrenebileceği konusunda harekete geçmesine neden olacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

6. Öğrenenin teknoloji konusundaki öğrenme gereksinimlerini karşılarken yeni rol, eylem ve ilişki seçenekleri keşfetmesine neden olacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

7. Öğrenenin uzaktan eğitim alanıyla ilgili teknolojiyi kullanabileceği eylem planları oluşturmasına katkıda bulunacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

8. Öğrenenin uzaktan eğitim alanıyla ilgili teknolojiyi kullanmak üzere oluşturduğu planları uygulamak için bilgi ve beceri edineceği

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

9. Öğrenenin teknolojiyi kullanarak gerçekleştirebileceği eylemlere, üstlenebileceği rollere ilişkin ön denemeler yapmasını sağlayacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

10. Öğrenenin teknolojiyi öğrenirken ve kullanırken oluşturduğu yeni rol ve ilişkilerinde yeterlilik ve özgüven oluşturmaya yardımcı olacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

11. Öğrenenin teknolojiye ilişkin kazandığı yeni bakış açılarını uzaktan eğitim ile ilgili uygulamalara somut olarak yansıtabilmesine yardımcı olacak

bireyler kimler olabilir?

kurumlar neler olabilir?

kaynaklar neler olabilir?

araçlar neler olabilir?

Ek 8. Delphi İkinci Tur Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı, tamamen uzaktan eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılabilmesi için, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi modeli geliştirmektir. Bu bağlamda; Delphi yönteminin ilk turunda Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörler 'Birey', 'Kurum', 'Kaynak' ve 'Araç' başlıkları altında belirlenmeye çalışılmıştır. İlk tur sonunda elde edilen bulgular doğrultusunda, sosyal ağdaki Aktörler aşağıda verilmiştir.

Delphi yönteminin ikinci turunda ise sosyal ağda yer almaları açısından bu aktörlerin önem derecesi konusundaki değerlendirmelerinizi isteyeceğiz. Yanıtlarınızı **20 Şubat 2013** tarihine kadar gönderirseniz seviniriz.

Teşekkür ederiz.

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Doç. Dr. Gülsün EBY

Öğrenenin yer aldığı Sosyal Ağda aşağıdaki **Aktörler** de yer almalıdır. Aktörler, **‘Bireyler’**, **‘Kurumlar’**, **‘Kaynaklar’** ve **‘Araçlar’** olmak üzere dört ayrı grupta sunulmuştur.

Önem derecesi, verilen aktörün sosyal ağda bulunmasının ne kadar önemli ya da önemsiz olduğunu ifade etmektedir. Lütfen, her bir aktör için 0-5 arasında bir değer seçerek değerlendirmenizi yapınız. (**0:önemsiz, 5: çok önemli**)

BİREYLER		Önem Derecesi					
		0 (hiç önemli değil)	1	2	3	4	5 (çok önemli)
1	Akademik Çevresi						
2	Konu ile ilgili diğer uzmanlar						
	a. Uzaktan eğitim uzmanları						
	b. Teknoloji uzmanları						
3	İş çevresi						
4	Sanal Çevresi						
5	Yakın çevresi (aile, akraba, arkadaş...)						
6	Teknoloji kullanımı konusunda deneyim fırsatı sunabilecek diğer bireyler						

KURUMLAR		Önem Derecesi					
		0 (hiç önemli değil)	1	2	3	4	5 (çok önemli)
1	Eğitim ile ilgili kamu kurum/kuruluşları						
	a. İnfomal eğitim kurumları						
	b. Formal eğitim kurumları						
	i. Örgün						
	ii. Yaygın						
	c. Eğitimden sorumlu kamu kurum/kuruluşları						
2	Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanındaki kurumlar						
	a. Alanda faaliyet gösteren						
	b. Kullanımını teşvik eden						
3	Kitle iletişim kurumları						
4	Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar						
5	Çevrimiçi deneyimi olan kurumlar (sanal şirketler, online alışveriş-banka...vb.)						
6	Deneyim fırsatı sunabilecek kurumlar (proje bazlı iş fırsatı sunan)						
7	AR-GE kurumları						
8	Çalıştığı kurum/birim						
9	Birlikler ve örgütler						
	a. Uluslararası						
	b. Ulusal						

KAYNAKLAR		Önem Derecesi					
		0 (hiç önemli değil)	1	2	3	4	5 (çok önemli)
1	Öğrenme ortamları						
	a. Formal öğrenme ortamları						
	b. İnformal öğrenme ortamları						
2	Akademik kaynaklar						
3	Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-practice)						
4	Teknoloji odaklı yayınlar						
5	Destekleyici kaynaklar (destek hizmetleri, yardım masası...vb.)						
6	Web ortamındaki kaynaklar						
7	Medya (Kitle iletişim araçları ve ortamları...vb.)						
8	Geçmiş yaşantı ve deneyimler (veriler, daha önceden yapmış olduğu çalışmalar...vb.)						
9	Uyarıcı kaynaklar (ilân, reklam...vb.)						
10	Yanıtıcı kaynaklar						
11	Olumsuz görüş ve düşünceler						
12	Diğer kaynaklar (dolaylı olarak ilgili)						

ARAÇLAR		Önem Derecesi					
		0 (hiç önemli değil)	1	2	3	4	5 (çok önemli)
1	Yazılımlar						
	a. Uzaktan eğitim						
	b. Eğitim						
	c. İnternet ve Web tabanlı						
	d. Yeni iletişim ve öğrenme						
	e. Tanıtım (demo)						
	f. Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen)						
	g. Kullanıcı dostu (kullanımı kolay)						
	h. Yeteneksiz (kullanıcı müdahalesi gerektiren)						
	i. Karmaşık (kullanımı zor)						
	j. Diğer						
2	Donanımlar						
	a. Deneyim fırsatı sunan						
	b. Son teknolojiyi sunan						
	c. Deneyim edinmiş olduğu						
	d. Diğer (altyapı...vb.)						

Ek 9. Delphi Üçüncü Tur Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Tamamen uzaktan eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılabilmesi için, Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun olarak bir Sosyal Ağ Sentezi modeli geliştirmeyi amaçladığımız çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz. Delphi yöntemini kullandığımız bu çalışmanın **ilk turunda** Sosyal Ağda yer alması gereken Aktörler 'Birey', 'Kurum', 'Kaynak' ve 'Araç' başlıkları altında belirlenmeye çalışılmıştı. **İkinci turda** ise sosyal ağda yer almaları açısından bu aktörlerin önem derecesi konusundaki değerlendirmelerinizi istemiştik. Elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda Sosyal Ağda *bulunması gereken ve elenen* Aktörler Ek'teki tablolarda verilmiştir.

Üçüncü turun amacı; Öğrenenin Sosyal Ağdaki Aktörler ile ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini belirlemektir. Bu bağlamda gerekli açıklamalar aşağıda verilmiştir.

İlişki: Sosyal ağlarda “*ilişki*” kavramı çalışmanın konusu ve amacına göre tanımlanır ve tanımlanmalıdır. Buna dayanarak bu çalışmada genel anlamıyla “Öğrenenin Dönüşüm Yolculuğu (*) süreçlerini yaşamasına katkıda bulunacak herhangi bir eylem” olarak tanımlanmıştır.

İlişki özellikleri: Bu çalışmada ele alınan özellikler ve tanımları şu şekildedir;

- **Yön:** İlişkiyi kimin başlattığını yani hangi aktörden diğerine doğru bir bağ olduğunu belirtir.
- **Simetri:** İlişkinin karşılıklı olduğunu ve eyleme katılımlarının eşit dağıldığını ifade eder.
- **Güç:** Taraflar arasındaki yakınlık derecesinin ve paylaşımların yoğunluğunun göstergesidir.
- **Sıklık:** İlişkinin birim zamanda kaç kez yinlendiğini belirtir.
- **Süreklilik:** İlişkinin ne kadarlık bir zaman dilimi için geçerli olduğunu ifade eder (geçici, periyodik, sürekli).

Bu bağlamda yanıtlarınızı en geç **25 Nisan 2013** tarihine kadar gönderirseniz seviniriz. Teşekkür ederiz.

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Doç. Dr. Gülsün EBY

*: Dönüşüm Yolculuğu süreçleri, ilk turda açıklanmıştır.

Aktörler	Yön ve Simetri			Güç	Sıklık	Süreklilik		
Akademik çevresi	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Uzaktan eğitim uzmanları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Teknoloji uzmanları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
İnformal eğitim kurumları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
(Formal) Örgün eğitim kurumları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
(Formal) Yaygın eğitim kurumları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Uluslararası Birlikler ve örgütler	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Ulusal Birlikler ve örgütler	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Formal öğrenme ortamları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
İnformal öğrenme ortamları	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Akademik kaynaklar	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Teknoloji odaklı yayınlar	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli
Web ortamındaki kaynaklar	☐	→	Öğrenen	☐	1 orta (saat/ay)	☐	geçici
	☐	←	Öğrenen	☐	2 güçlü		☐	periyodik
	☐	↔	Öğrenen	☐	3 çok güçlü		☐	sürekli

Aktörler	Yön ve Simetri			Güç	Sıklık	Süreklilik
Uzaktan eğitim yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Eğitim yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
İnternet ve Web tabanlı yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Tanıtım (demo) yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen) yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Kullanıcı dostu (kullanımı kolay) yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Deneyim fırsatı sunan donanımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		
Son teknolojiyi sunan donanımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta (saat/ay)	☐ geçici		
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü		☐ periyodik		
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü		☐ sürekli		

SOSYAL AĞDAKİ AKTÖRLER

BİREYLER	Ort	Std sapma	Durum
Akademik Çevresi	4,63	0,52	
Konu ile ilgili diğer uzmanlar			
Uzaktan eğitim uzmanları	4,50	0,76	
Teknoloji uzmanları	4,25	0,89	
İş Çevresi	3,00	1,41	<i>Elendi</i>
Sanal Çevresi	2,75	1,28	<i>Elendi</i>
Yakın Çevresi (aile, akraba, arkadaş...)	2,00	1,07	<i>Elendi</i>
Teknoloji kullanımı konusunda deneyim fırsatı sunabilecek diğer bireyler	3,25	1,49	<i>Elendi</i>

KURUMLAR	Ort	Std sapma	Durum
Eğitim ile ilgili kamu kurum/kuruluşları			
İnformal eğitim kurumları	4,13	0,64	
Formal eğitim kurumları			
Örgün	4,00	0,93	
Yaygın	4,13	0,64	
Eğitimden sorumlu kamu kurum/kuruluşları	3,63	1,19	<i>Elendi</i>
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanındaki kurumlar			
Alanda faaliyet gösteren	4,13	1,13	
Kullanımını teşvik eden	3,88	1,46	<i>Elendi</i>
Kitle iletişim kurumları	3,75	1,04	<i>Elendi</i>
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	4,38	0,92	
Çevrimiçi deneyimi olan kurumlar (sanal şirketler, online alışveriş-banka...vb.)	3,75	1,16	<i>Elendi</i>
Deneyim fırsatı sunabilecek kurumlar (proje bazlı iş fırsatı sunan)	3,75	1,39	<i>Elendi</i>
AR-GE kurumları	3,63	0,52	<i>Elendi</i>
Çalıştığı kurum/birim	3,38	1,19	<i>Elendi</i>
Birlikler ve örgütler			
Uluslararası	4,13	0,64	
Ulusal	4,13	0,64	

EK – s.2

KAYNAKLAR	Ort	Std sapma	Durum
Öğrenme ortamları			
Formal öğrenme ortamları	4,13	1,13	
İnformal öğrenme ortamları	4,13	1,13	
Akademik kaynaklar	4,63	0,74	
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-practice)	4,50	1,07	
Teknoloji odaklı yayınlar	4,38	1,06	
Destekleyici kaynaklar (destek hizmetleri, yardım masası...vb.)	3,75	1,39	<i>Elendi</i>
Web ortamındaki kaynaklar	4,13	0,99	
Medya (Kitle iletişim araçları ve ortamları...vb.)	3,63	1,30	<i>Elendi</i>
Geçmiş yaşantı/deneyimler (veriler, daha önceden yapmış olduğu çalışmalar...vb.)	3,88	1,36	<i>Elendi</i>
Uyarıcı kaynaklar (ilân, reklam...vb.)	2,88	1,46	<i>Elendi</i>
Yanıtıcı kaynaklar	1,88	1,73	<i>Elendi</i>
Olumsuz görüş ve düşünceler	2,50	1,51	<i>Elendi</i>
Diğer kaynaklar (dolaylı olarak ilgili)	2,25	1,28	<i>Elendi</i>

ARAÇLAR	Ort	Std sapma	Durum
Yazılımlar			
a. Uzaktan eğitim	4,63	0,52	
b. Eğitim	4,13	0,64	
c. İnternet ve Web tabanlı	4,63	0,52	
d. Yeni iletişim ve öğrenme	4,25	0,89	
e. Tanıtım (demo)	4,25	0,71	
f. Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen)	4,38	0,52	
g. Kullanıcı dostu (kullanımı kolay)	4,63	0,52	
h. Yeteneksiz (kullanıcı müdahalesi gerektiren)	2,88	1,96	<i>Elendi</i>
i. Karmaşık (kullanımı zor)	3,00	1,77	<i>Elendi</i>
j. Diğer	2,50	1,93	<i>Elendi</i>
Donanımlar			
a. Deneyim fırsatı sunan	4,50	0,53	
b. Son teknolojiyi sunan	4,38	0,52	
c. Deneyim edinmiş olduğu	3,88	1,13	<i>Elendi</i>
d. Diğer (altyapı...vb.)	3,25	1,83	<i>Elendi</i>

Ek 10. Delphi Dördüncü Tur Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Tamamen uzaktan eğitim yöntemi ile sunulacak bir Uzaktan Eğitim Lisansüstü Programı'nın Teknoloji boyutunun yapılandırılması üzerine çalıştığımız bu araştırmada görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Delphi yöntemi kullanarak Dönüşümcü Öğrenme Kuramı ilkelerine uygun bir Sosyal Ağ Sentezi modeli geliştirmeyi amaçladığımız bu çalışmanın ilk iki turunda Sosyal ağdaki Aktörler belirlenmiş olup, üçüncü turda Öğrenen ile Aktörler arasındaki İlişkiler sorgulanmıştır. Üçüncü tur sonunda elde edilen bulgular ve buna dayanarak hazırlanan dördüncü tur soruları sonraki sayfalarda sunulmuştur.

Sosyal ağdaki ilişkiler ve programın yapılandırılması ile ilgili görüşleriniz için şimdiden teşekkür ederiz.

E. Pınar UÇA GÜNEŞ

Prof. Dr. Gülsün EBY

I. Bölüm

Tablo-1, 3.tur analizi sonucunda sosyal ağda olması konusunda üzerinde uzlaşılan ilişkiler ve özelliklerini göstermektedir. Sıklık konusunda verilen cevaplar “seyrek”, “bazen”, “sık” olmak üzere aralıklar şeklinde düzenlenmiştir. Her bir ilişki için önerdiğiniz aralığı seçiniz.

Aktörler	Yön ve Simetri		Güç	Sıklık (saat/ay)			Süreklilik
				seyrek	bazen	sık	
Akademik çevresi	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	4-8	8-12	12-16	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Uzaktan eğitim uzmanları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-7	7-10	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Teknoloji uzmanları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-3	3-5	5-7,5	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
İnformal eğitim kurumları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	2-5	5-7,5	7,5-12	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-6	6-9	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Uluslararası Birlikler ve örgütler	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	0,5-3	3-5	5-7,5	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Ulusal Birlikler ve örgütler	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	0,5-4,5	4,5-8,5	8,5-12,5	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Formal öğrenme ortamları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-7	7-10	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
İnformal öğrenme ortamları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	4-6,5	6,5-9	9-12	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Akademik kaynaklar	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	6-10,5	10,5-15	15-20	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	2-4,5	4,5-7	7-10	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Teknoloji odaklı yayınlar	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-7	7-13,5	13,5-20	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Uzaktan eğitim yazılımları	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-7	7-13,5	13,5-20	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Son teknolojiyi sunan donanımlar	☐	→ Öğrenen	☐ 1 orta	1-2,5	2,5-4	4-6	☐ geçici
	☐	← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐	↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli

Tablo-1: Uzlaşılan İlişki ve Özellikleri

II. Bölüm

Aktörler	Yön ve Simetri	Güç	Sıklık (saat/ay)			Süreklilik
			seyrek	bazen	sık	
(Formal) Örgün eğitim kurumları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	2-4	4-5,5	5,5-7,5	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
(Formal) Yaygın eğitim kurumları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	2-4	4-5,5	5,5-7,5	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-6	6-9	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Web ortamındaki kaynaklar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	5-10	10-15	15-20	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Eğitim yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-7	7-13,5	13,5-20	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
İnternet ve Web tabanlı yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-7	7-13,5	13,5-20	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-7	7-10	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Tanıtım (demo) yazılımları	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	0,5-2	2-3,5	3,5-5	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen) yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-4	4-7	7-10	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Kullanıcı dostu (kullanımı kolay) yazılımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-7	7-13,5	13,5-20	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli
Deneyim fırsatı sunan donanımlar	☐ → Öğrenen	☐ 1 orta	1-3	3-5,5	5,5-8	☐ geçici
	☐ ← Öğrenen	☐ 2 güçlü				☐ periyodik
	☐ ↔ Öğrenen	☐ 3 çok güçlü				☐ sürekli

Tablo-2: Belirsiz İlişki ve Özellikleri

*Belirsizlik: Katılımcılar tarafından tamamen farklı cevapların verilmesi ya da farklı özelliklerin eşit sayıda (%50-%50 oranında) seçilmesi ve dolayısıyla üzerinde uzlaşmaya varılamaması durumu.

III. Bölüm

Sosyal ağdaki ilişki özelliklerinin Yüksek Lisans ve Doktora düzeyleri için farklı olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden?

Ek 11. Dönüşümcü Sosyal Ağ Sentezi Şekillerinde Kullanılan Kısaltmalar

AÇ	Akademik çevresi
UEU	Uzaktan eğitim uzmanları
TU	Teknoloji uzmanları
İEK	İnformal eğitim kurumları
FÖK	(Formal) Örgün eğitim kurumları
YEK	(Formal) Yaygın eğitim kurumları
BETK	Bilgi İletişim Teknolojileri ve Eğitim Teknolojileri alanında faaliyet gösteren kurumlar
UEDK	Uzaktan Eğitim deneyimi olan kurumlar
UaBÖ	Uluslararası Birlikler ve örgütler
UBÖ	Ulusal Birlikler ve örgütler
FÖO	Formal öğrenme ortamları
İÖO	İnformal öğrenme ortamları
AK	Akademik kaynaklar
UYK	Uygulamaya yönelik kaynaklar (projeler, en iyi uygulamalar/best-prc.)
TOY	Teknoloji odaklı yayınlar
WOK	Web ortamındaki kaynaklar
UEY	Uzaktan eğitim yazılımları
EY	Eğitim yazılımları
İWY	İnternet ve Web tabanlı yazılımlar
YİÖY	Yeni iletişim ve öğrenme yazılımları
TY	Tanıtım (demo) yazılımları
AY	Akıllı (Yetenekli, analiz yaparak tepki verebilen) yazılımlar
KDY	Kullanıcı dostu (kullanımı kolay) yazılımlar
DFD	Deneyim fırsatı sunan donanımlar
STD	Son teknolojiyi sunan donanımlar

Kaynakça

- Akpınar, B. (2010). Transformatif öğrenme kuramı: dönüşerek ve değişerek öğrenme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 185-198.
- Allen, I. E. ve Seaman, J. (2013). *Changing course: ten years of tracking online education in the United States*. USA: Babson Survey Research Group and Quahog Research Group, LLC.
- Ally, M. (2008). Foundations of educational theory for online learning. *The theory and practice of online learning*. (Ed: T. Anderson). Edmonton, AB: AU Press, ss.15-44.
- Bates, A. W. (2000). *Managing technological change: strategies for college and university leaders*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bates, A. W. T. (2005). *Technology, e-learning and distance education* (2. baskı). New York: Routledge.
- Bernath, U. ve Rubin, E. (2003). The online master of distance education (MDE): its history and realization. *Reflections on teaching and learning in an online master programm: a case study*. Oldenburg: Bibliotheks- und Informationssystem der Carl von Ossietzky Universität Oldenburg (BIS) –Verlag, ss.9-45.
- Bilgiç, H. G.; Doğan, D. ve Seferoğlu S. S. (2011). Türkiye’de Yükseköğretimde Çevrimiçi Öğretimin Durumu: İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(2), 80-87.
- Blaikie, N. (2010). *Designing social research*. (2. Baskı).Cambridge: Polity.
- Borgatti, S. P. ve Halgin, D. S. (2011).On Network Theory. *Organization Science*. (Articles in Advance). <http://steveborgatti.com/papers/orosc.1110.0641.pdf> (Erişim tarihi: 13.08.2013).
- Borgatti, S. P. ve Lopez-Kidwell, V. (2012). Network Theory. *The SAGE handbook of social network analysis*. (Ed: J. Scott ve P. J. Carrington). SAGE publications, ss. 40-54.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2008). Social network sites: definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13. 210-230.

- Börner, K.; Sanyal, S. ve Vespignani, A. (2007). Network science. *Annual review of information science and technology*. 41 (1), 537-607.
- Brass, D. J. (2011). A social network perspective on industrial/organizational psychology. <http://www.linkscenter.org/papers/brassoxford.pdf> (Erişim tarihi: 22.03.2013).
- Burgess, J. R. D. ve Russell J. E. A. (2003). The effectiveness of distance learning initiatives in organizations, *Journal of Vocational Behavior*, 63, 289-303.
- Caladine, R. (2008). *Enhancing e-learning with media-rich content and interactions*. Hershey, NY: Information Science.
- Carrasco, J. A.; Hogan, B.; Wellman, B. ve Miller, E. J. (2006). Collecting social network data to study social activity-travel behavior: an egocentric approach. 85. *Ulaşım Araştırma Kurulu Toplantısı'nda sunulan bildiri*. <http://groups.chass.utoronto.ca/netlab/wp-content/uploads/2012/05/Collecting-Social-Network-Data-to-Study-Social-Activity-Travel-Behavior-An-Egocentric-Approach.pdf> (Erişim tarihi: 13.11.2013).
- Chickering, A. W. ve Ehrmann, S. C. (1996). Implementing the seven principles: technology as lever. <http://www.tltgroup.org/programs/seven.html> (Erişim tarihi: 18.01.2014).
- Cranton, P. (2006). *Understanding and promoting transformative learning: a guide for educators of adults*. (2. Baskı). San Francisco: Jossey-Bass.
- Cuhls, K. (2003). Delphi method. http://www.unido.org/fileadmin/import/16959_DelphiMethod.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2011).
- Çetin, E. (2009). Sosyal iletişim ağları ve gençlik: Facebook örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi I. Uluslararası Davraz Kongresi'nde sunulan bildiri*. <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/bilim/bilim15.pdf> (Erişim tarihi: 09.08.2011)
- Dalkey, N. ve Helmer, O. (1963). An experimental application of the Delphi method to the use of experts. *Management Science*, 9(3), 458-467.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1992). *Sosyal bilimler sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

- Dirkx, J. M. (1998). Transformative learning theory in the practice of adult education: an overview. *PAACE Journal of Lifelong Learning*, 7 (1998), 1-14.
- Duderstadt, J. J.; Atkins, D. E. ve Houweling, D.V. (2002). *Higher education in the digital age: Technology issues and strategies for American colleges and universities*. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Durland, M. M. ve Fredericks, K. A. (2005). An Introduction to Social Network Analysis. *New Directions for Evaluation*, 107 (Fall 2005), 5-13.
- Eby, G. (2013). *Uzaktan eğitim ortamlarının tasarımı: yazılım mühendisliği yaşam döngüsü yaklaşımı*, Ankara: Kültür Ajans Yayınları..
- Ethier, J. (2006). Current Research in Social Network Theory. *Social Network Theory*. <http://www.ccs.neu.edu/home/perrolle/archive/Ethier-SocialNetworks.html> (Erişim tarihi: 04.09.2011).
- Foley, M. (2003). The global development learning network: a world bank initiative in distance learning for development. Handbook of distance education. (Ed: M. G. Moore). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, ss. 829-844.
- Fredericks, K. A. ve Durland, M. M. (2005). The historical evolution and basic concepts of social network analysis. *New Directions for Evaluation*, 107 (Fall 2005), 15-23.
- Freeman, L. C. (2012). The development of social network analysis – with an emphasis on recent events. *The SAGE handbook of social network analysis*. (Ed: J. Scott ve P. J. Carrington). SAGE publications, ss. 26-39.
- Gay, L. R.; Mills, G. E. ve Airasian, P. (2006). *Educational research: competencies for analysis and applications* (8. baskı). New Jersey: Pearson Education.
- Girginer, N. ve Özkul, A. E. (2004). Uzaktan eğitimde teknoloji seçimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (3), 155-164.
- Görü-Doğan, T. (2012). Sosyo-teknik kuram çerçevesinde esnek bir çevrimiçi öğrenme modeli: bilgisayar mühendisliği lisans programı örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

- Gudanescu, S. (2010). New educational technologies. *Procedia Social and Behavioral Sciences*; 2 (2), 5646-5649.
- Gündoğan, M. B. (2012). Uzaktan eğitime ekolojik bir yaklaşım: sürdürülebilir uzaktan bilgisayar mühendisliği eğitimi ekosistemi önerisi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Gürkan, T. (2000). Öğretmenlik Mesleği ile İlgili Temel Kavramlar. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed: E. Sözer). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, ss. 1-14.
- Gürsakal, N. (2009). *Sosyal ağ analizi*. (1.baskı). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim: tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. (2. baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Hanna, D. E. (2007). Organizational Change in Higher Distance Education. *Handbook of distance education*. (Ed: M. G. Moore). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, ss.501-514.
- Holmberg, B. (1986). A discipline of distance education. *The Journal of Distance Education*, 1 (1), 25-40.
- Howell, S. L.; Williams, P. B. ve Lindsay, N. K. (2003). Thirty-two trends affecting distance education: An informed foundation for strategic planning. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 6 (3), 1-18.
- Hsu, C. ve Sandford, B. A. (2007). The Delphi technique: making sense of consensus. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 12 (10), 1-8.
- Hudelson, P. M. (1994). *Qualitative research for health programmes*. Geneva: WHO.
- Hung, H.L.; Altschuld, J. W. ve Lee, Y.F. (2008). Methodological and conceptual issues confronting a cross-country Delphi study of educational program evaluation. *Evaluation and Program Planning*, 31 (2008), 191–198.
- Ingram, P. ve Torfason, M. T. (2010). Organizing the in-between: the population dynamics of network-weaving organizations in the global interstate network. *Administrative Science Quarterly*, 55 (2010), 577–605.

- Kadushin, C. (2004). Some Basic Network Concepts and Propositions. *Introduction to Social Network Theory*, (Draft). <http://melander335.wdfiles.com/local--files/reading-history/kadushin.pdf> (Erişim tarihi: 15.08.2011).
- Kaya, Z. ve Odabaşı, F. (1996). Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6 (1), 29-41.
- King, K. P. (2004). Furthering the theoretical discussion of the journey of transformation: foundations and dimensions of transformational learning in educational technology. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*, 18 (4), 4-23.
- King, K. P. (2009). *The handbook of the evolving research of transformative learning based on the learning activities survey*. (10.yıl baskısı). Charlotte, N.C. : IAP.
- Kitchenham, A. (2008). The evolution of John Mezirow’s transformative learning theory. *Journal of Transformative Education*, 6 (2), 104-123.
- Krebs, V. ve Holley, J. (2006). Building smart communities through network weaving. Appalachian Center for Economic Networks. <http://www.orgnet.com/BuildingNetworks.pdf> (Erişim tarihi: 28.01.2014).
- Kurubacak, G. ve Yüzer, T. V. (2004). The building of knowledge networks with interactive radio programs in distance education systems. <http://eric.ed.gov/PDFS/ED489939.pdf> (Erişim tarihi: 28.07.2011).
- Latchem, C. (2004). Staff development for open flexible and learning. *Learning and Teaching in Action*, 3 (1), 20-34.
- Lewis, T. G. (2009). *Network science: theory and practice*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Linstone, H. A. ve Turoff, M. (2002). Introduction (General Remarks). *The Delphi method: techniques and applications*. (Ed: H. A. Linstone ve M. Turoff). <http://is.njit.edu/pubs/delphibook/delphibook.pdf> (Erişim Tarihi: 20.03.2013).
- Macdonald, J. ve Poniatowska, B. (2011): Designing the professional development of staff for teaching online: an OU (UK) case study, *Distance Education*, 32 (1), 119-134.

- Marin, A. ve Wellman, B. (2012). Social network analysis: an introduction. *The SAGE handbook of social network analysis*. (Ed: J. Scott ve P. J. Carrington). SAGE publications, ss. 11-25.
- Marshall, G. (2000). Models, metaphors and measures: issues in distance learning, *Educational Media International*, 37 (1), 2-8.
- McGregor, S. L. T. (2008). Transformative education: grief and growth. *Narrating Transformative Learning In Education*. (Ed: M. Gardner and U. A. Kelly). (1. baskı). New York, N.Y. : Palgrave Macmillan, ss. 51-74.
- Mezirow, J. (2003). Epistemology of Transformative Learning. *5th International Conference on Transformative Learning*'te sunulan bildiri. <http://transformativelearning.org/index/TLCProceeding2003.pdf> (Erişim Tarihi: 30.08.2010).
- Moore, G. M. ve Kearsley G. (2005). *Distance education: a systems view*. (2. baskı). Canada: Thomson Wadsworth.
- Moore, M. G. ve Kearsley, G. (2012). *Distance education: a systems view of online learning* (3. baskı). Belmont: Wadsworth.
- Nasseh, B. (1997). A brief history of distance education. <http://168.144.129.112/Articles/A%20Brief%20History%20of%20Distance%20Education.rtf> (Erişim tarihi: 28.07.2011).
- Nelson, A. J. (2002). Using a modified Delphi methodology to develop a competency model for vet practitioners. *Advanced Study in Research Methods* dersi için sunulan bildiri. <http://amynelson.efoliomn.com/uploads/rm502epaper.pdf> (Erişim tarihi: 12.12.2011).
- O'Donoghue, T. (2007). *Planning your qualitative research project: an introduction to interpretivist research in education*. Oxon: Routledge.
- O'Sullivan, E. (2002). The project and vision of transformative education: Integral transformative learning. *Expanding the boundaries of transformative learning: Essays on theory and praxis*. (Ed: E. V. O'Sullivan, A. Morrell ve M. A. O'Connor), New York: Palgrave. ss.1-12.

- Okur, M. R. (2012). Açık ve uzaktan öğrenmede öğretim elemanlarına yönelik çevrimiçi destek sistemi tasarımı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Özmen, F.; Aküzüm, C.; Sünkür, M. ve Baysal, N. (2011). Sosyal ağ sitelerinin eğitsel ortamlardaki işlevselliği. 6. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS'11)'da sunulan bildiri, <http://web.firat.edu.tr/iats/cd/subjects/instructional/ite-9.pdf> (Erişim tarihi: 04.11.2013).
- Öztürk, H. ve Babacan, E. (2012). Bir ölçek geliştirme çalışması: hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9 (1), 36-42.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3. baskı). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Powell, C. (2003). The Delphi technique: myths and realities. *Journal of Advanced Nursing*, 41 (4), 376–382.
- Quatman, C. ve Chelladurai, P. (2008). Social network theory and analysis: a complementary lens for inquiry. *Journal of Sport Management*, 22 (3), 338-360.
- Rubin, E.; Bernath, U. ve Parker, M. (2004). The master of distance education program: A collaboration between the University of Maryland University College and Oldenburg University. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 8 (3), 52-70.
- Saba, F. (2007). A systems approach in theory building. *Handbook of distance education*. (Ed: M. G. Moore). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, ss.43-55.
- Seale, C. (2002), Quality and Credibility. *Qualitative research practice*. (Ed: C. Seale; G. Gobo; J. F. Gubrium ve D. Silverman). Sage, 377-378.
- Shaw, G. (2009). The Changing Role of Faculty. *Encyclopedia of Distance Learning*. (2. baskı). (Ed: P. Rogers, G. Berg, J. Boettcher, C. Howard, L. Justice ve K. Schenk). Hershey, New York: Information Science Reference, ss. 266-272.

- Shih, T. K.; Hung, J. C.; Ma, J. ve Jin, Q. (2007). A survey of distance education challenges and technologies. *Future Directions in Distance Learning and Communication Technologies*. (Ed: T. K. Shih ve J. C. Hung). Hershey, PA: Information Science Publishing, ss. 1-25.
- Siemens, G. (2006). Knowing Knowledge. http://www.elearnspace.org/KnowingKnowledge_LowRes.pdf (Erişim tarihi: 05.11.2013).
- Skulmoski, G. J.; Hartman, F. T. ve Krahn, J. (2007). The Delphi method for graduate research. *Journal of Information Technology Education*, 6, 1-21.
- Simonson, M.; Schlosser, C. ve Orellana, A. (2011). Distance education research: a review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124–142.
- Steinke, I. (2004). Quality criteria in qualitative research. *A Companion to Qualitative Research*. (Ed: U. Flick; E. Kardoff ve I. Steinke). Sage Publications, ss. 184-190.
- Şahin-İzmirli, Ö.; Odabaşı, H.F. ve Kabakçı-Yurdakul, I. (2012). Dönüştürücü öğrenme kuramı ve öğretmen yetiştirme üzerine kavramsal bir çözümleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3), 169-177. <http://www.anadolu.edu.tr/sites/default/files/files/2012-03-12.pdf> (Erişim tarihi: 28.11.2012).
- Taylor, J. C. (1999). Distance education: the fifth generation. *19. ICDE World Conference on Open Learning and Distance Education'da sunulan bildiri*.
- Taylor, E. W. (2007). An update of transformative learning theory: a critical review of the empirical research (1999–2005). *International Journal of Lifelong Education*, 26 (2), 173-191
- Telli-Yamamoto, G. ve Can, E. (2013). Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının analizi. *Türkiye’de E-Öğrenme: Gelişmeler ve Uygulamalar IV*. (Ed: V. Yüzer, G. Telli-Yamamoto, U. Demiray). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss 193-206.

- Thomas, D. R. (2006). A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation*, 27 (2), 237-246.
- Tindall, D. B. ve Wellman, B. (2001). Canada as social structure: social network analysis and Canadian sociology. *Canadian Journal of Sociology*, 26 (3). <http://www.jstor.org/stable/3341889> (Erişim tarihi: 15.08.2011).
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB). (2009). “Uzaktan Eğitim” ile mühendis yetiştirilemez! konulu, 09.09.2009 tarihli basın açıklaması. http://www.tmmob.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=5431&tipi=9 (Erişim tarihi: 11.08.2011)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2012). *Yaygın eğitim faaliyetleri araştırması, 2012*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15869> (Erişim tarihi: 31.10.2013).
- Wellman, B. (1996). An electronic group is virtually a social network. (Taslak), *Culture of the Internet*. (Ed: S. Kiesler). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, ss.1-25.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2011). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. (3.baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.(6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: design and methods* (3. baskı). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2008). Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN’ın “Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilimler, Tartışmalar ve Fırsatlar” başlıklı toplantıda yaptığı konuşmanın metni. <http://www.yok.gov.tr/content/view/591/> (Erişim tarihi: 14.08.2011).
- Yüzer, T. V. (2013). *Uzaktan öğrenmede etkileşimlilik: ortaya çıkışı, kullanılan teknolojiler ve bilgi akışı*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.
- Yüzer, T. V. ve Kurubacak, G. (2010). Understanding Transformative Learning in Online Education. *Transformative Learning and Online Education: Aesthetics*,

Dimensions and Concepts. (Ed: T. V. Yüzer ve G. Kurubacak). Hershey, PA: IGI Global, ss.1-12.

<http://e-gazete.anadolu.edu.tr/ayrinti.php?no=9151> (Yüzer ve Kurubacak ile yapılan röportaj, 2010) (Erişim Tarihi: 29.11.2012)

<http://www.tcpd.org/thornburg/handouts.html> (Erişim Tarihi: 19.12.2011)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education.cfm>
(Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-technology-specialization.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-teaching-and-training-specialization.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/masters-degrees/distance-education-with-policy-and-management-specialization.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/distance-education-leadership-graduate-certificate.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/distance-education-globalization-graduate-certificate.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/instructional-design-for-e-learning-graduate-certificate.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/policy-and-management-in-distance-education-graduate-certificate.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.umuc.edu/academic-programs/certificates/teaching-and-training-at-distance-graduate-certificate.cfm> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.regent.edu/acad/schedu/doctoral-degree-distance-education/> (Erişim tarihi: 03.02.2014)

http://www.regent.edu/acad/schedu/doctoral-degree-distance-education/course_descr_distanceed.cfm (Erişim tarihi: 03.02.2014)

<http://cde.athabascau.ca/> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

- <http://cde.athabascau.ca/programs/mde.php> (Erişim tarihi: 15.01.2014)
- <http://cde.athabascau.ca/programs/courses.php> (Erişim Tarihi: 15.01.2014)
- <http://cde.athabascau.ca/programs/intro.php> (Erişim tarihi: 15.01.2014)
- <http://cde.athabascau.ca/programs/delivery.php> (Erişim tarihi: 15.01.2014)
- <http://cde.athabascau.ca/programs/> (Erişim tarihi: 15.01.2014)
- <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/f10.htm> (Erişim tarihi: 20.01.2014)
- <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/f10.htm> (Modüller) Erişim tarihi: 21.01.2014)
- <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/d36.htm> (Erişim tarihi: 21.01.2014)
- <http://www3.open.ac.uk/study/postgraduate/qualification/c23.htm> (Erişim tarihi: 21.01.2014)
- <http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/introduction> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/activities> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/training> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/programmes/detail/457/2> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://rhyderabad.ignou.ac.in/programmes/detail/427/2> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- http://www.ignou.ac.in/upload/Announcement/Student_Handbook_&_Prospectus.pdf (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://rhyderabad.ignou.ac.in/programmes/detail/73/2> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- <http://www.ignou.ac.in/ignou/aboutignou/icc/stride/programmes/detail/534/3> (Erişim tarihi: 22.01.2014)
- http://distancestudies.uonbi.ac.ke/uon_degrees_details/689 (Erişim tarihi: 22.01.2014)

http://edustudies.uonbi.ac.ke//uon_degrees_details/1150#reg_anchor_1150_1167

(Erişim tarihi: 23.01.2014)

http://distancestudies.uonbi.ac.ke//uon_degrees_details/691#.course_anchor_691_802

(Erişim tarihi: 23.01.2014)

http://www2.upou.edu.ph/index.php?option=com_content&view=article&id=129%3Amde&catid=4&Itemid=6 (Erişim tarihi: 03.02.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/mezuniyetKosullari/989/16/1> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/olcmeDegerlendirme/989/18/1> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/dersler/989/13/1> (Erişim Tarihi: 20.01.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/> (Rektörlük Duyuruları, 2013-2014 Öğretim Yılı Bahar Dönemi Enstitü İlanları) (Erişim Tarihi: 24.01.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/mezuniyetKosullari/990/16/1> (Erişim tarihi: 15.01.2014)

<http://www.anadolu.edu.tr/tr/akademik/program/dersler/990/13/1> (Erişim tarihi: 25.03.2014)

<http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Amaç ve Hedefler) (Erişim tarihi: 21.01.2014)

<http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Mezuniyet Koşulları) (Erişim tarihi: 21.01.2014)

<http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Ders Planı - AKTS Kredileri) (Erişim tarihi: 21.01.2014)

<http://www.egitim.sakarya.edu.tr/tr/egitim/7/70/43> (Eğitim Öğretim Metotları) (Erişim tarihi: 21.01.2014)

<http://www.incose.org/productspubs/doc/systemsapproach.pdf> (Erişim tarihi: 21.03.2014)

http://www.unilu.ch/files/stw_systems-theory-international-encyclopedia-of-political-science_2.pdf (Erişim tarihi: 21.03.2014)

<http://www.tdk.gov.tr/> (Teknoloji) (Erişim tarihi: 27.01.2014)

<http://www.tdk.gov.tr/> (Sentez) (Erişim tarihi: 23.01.2014)

<http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Sentez) (Erişim tarihi: 23.01.2014)

<http://www.tdk.gov.tr/> (Analiz) (Erişim tarihi: 23.01.2014)

<http://www.enfal.de/sosyalbilimler/> (Analiz) (Erişim tarihi: 23.01.2014)